

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

RIGORÓZNÍ PRÁCE

POŠKOZENÝ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Konzultant:

Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Autor rigorózní práce:

Mgr. Jana Bláhová

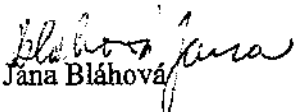
Práce předložena k obhajobě:

říjen 2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji tímto, že jsem tuto rigorózní práci na téma „Poškozený v trestním řízení“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila veškerou literaturu a ostatní informační zdroje, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Neratovicích dne 5.10.2008

Mgr. J. Bláhová

Poděkování

Děkuji tímto předně konzultantovi rigorózní práce Prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za odborné vedení při vypracování této rigorózní práce, za poskytnuté rady a velmi vstřícný postoj.

Dále bych chtěla vyjádřit své poděkování mé mamince Jaroslavě Bláhové, která mě po celý svůj život podporovala, nejen materiálně, ale zejména psychicky a umožnila mi přistoupit k obhajobě této rigorózní práce.

Obsah

1.	Úvod	7
2.	Historický vývoj postavení poškozeného na území České republiky od konce 19. století do současnosti	10
2.1	Postavení poškozeného dle zákona č. 119/1873 ř. z., jimž se uvádí trestní řád	10
2.2	Pohled na poškozeného dle trestního řádu č. 87/1950 Sb.	15
2.3.	Trestní řád č. 64/1956 Sb. a postavení poškozeného.....	18
2.4.	Původní znění zákona č. 141/1961 Sb. a jeho významné novely s důrazem na úpravu práv a povinností poškozeného.....	20
3.	Pojem poškozeného v platné právní úpravě	25
3.1	Definice pojmu poškozeného a vymezení pojmů v ní uvedených	25
3.2	Zúžení zákonného vymezení pojmu poškozeného provedené novelou č. 265/2001 Sb. a názory na toto zúžení	27
3.3	Vymezení pojmu obětí trestného činu a jeho rozlišení od pojmu poškozeného	28
3.4	Právní subjektivita poškozeného, opatrovník, právní nástupce poškozeného a pozůstalý po poškozeném.....	30
4.	Procesní práva poškozeného a možnosti jejich využití v trestním řízení	34
4.1	Poškozený jako procesní strana v trestním řízení	34
4.2	Práva, která náleží všem poškozeným	36
4.3	Poučovací povinnost orgánů činných v trestním řízení	40
4.4	Vzdání se procesních práv poškozeného	43
4.5	Informování poškozeného o obviněném (odsouzeném) zavedené novelou provedenou zákonem č. 283/2004 Sb.	45

4.6	Práva poškozených, kteří mají nárok na náhradu škody	48
4.7	Zmocněnec poškozeného	49
4.8	Nález Ústavního soudu č. 77/2001 Sb. a společný zmocněnec	52
4.9	Souhlas poškozeného s trestním stíháním, problematika ustanovení § 163 a § 163a trestního řádu	56
4.10	Poškozený jako svědek v trestním řízení	65
5.	Úprava práv poškozeného dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže	68
5.1	Postavení zákona o soudnictví ve věcech mládeže v právním řádu a zásada uspokojení zájmů poškozeného	68
5.2	Povinnosti orgánů činných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže vůči poškozenému	70
5.3	Zvláštní způsoby řízení, odstoupení od trestního stíhání	71
6.	Adhezní řízení	73
6.1	Definice adhezního řízení a subjekt adhezního řízení	73
6.2	Podmínky přiznání nároku na náhradu škody v adhezním řízení	75
6.3	Zajištění nároku poškozeného	79
6.4	Uplatnění zásady ne ultra petita partium a možnosti rozhodování soudu v adhezním řízení	81
6.5	Výrok o náhradě škody	84
6.6	Rozsah náhrady škody a výhody adhezního řízení oproti občanskoprávnímu řízení	86
6.7	Opravné prostředky náležející poškozenému ve vztahu k výroku o náhradě škody	88
7.	Odklony od trestního řízení	91
7.1	Definice odklonu od trestního řízení a jeho znaky a formy	91
7.2	Podmíněné zastavení trestního stíhání a poškozený	94

7.3	Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a odložení věci po schválení narovnání	101
7.4	Narovnání a poškozený	104
7.5	Trestní příkaz	108
8.	Závěr, úprava de lege ferenda a rekodifikace trestního procesu	111
	Přílohy	115
	Seznam použitých pramenů a literatury	138
	Seznam použitých zkratk.....	145

1. Úvod

Jako téma své rigorózní práce jsem si zvolila téma „Poškozený v trestním řízení“, neboť aktuální problematiku, která v současné době v teorii i praxi nabývá na významu, představují otázky postavení poškozeného v trestním řízení, rozsahu jeho procesních práv a uplatňování nároku poškozeného na náhradu škody. V posledních letech se zákonodárce snaží zlepšovat postavení poškozeného v trestním řízení, které je podle současné právní úpravy nedostačující, a to zejména legislativní úpravou jeho procesních práv a podmínek pro přiznání nároku na náhradu škody.

Zákonodárce opouští takovou koncepci trestního práva, ve které ustupují zájmy poškozeného do pozadí v zájmu presumpce nevinny a resocializace obviněného. Ochrana osoby poškozeného se postupně dostává na stejnou úroveň jako ochrana osoby, proti které je vedeno trestní řízení, neboť poškozený je tím, který je trestným činem nejvíce dotčen. Tendence zákonodárce o zrovnoprávnění postavení poškozeného a osoby, proti které se řízení vede, se promítla např. do zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve kterém je jako základní zásada řízení zakotvena zásada uspokojení zájmů poškozeného. Častými novelizacemi trestního řádu jsou rozšiřována procesní práva poškozeného na stejnou úroveň s procesními právy osoby, proti které se řízení vede.

Ve své rigorózní práci jsem si stanovila za cíl rozebrat problematiku postavení poškozeného v trestním řízení a uplatňování práva na náhradu škody v adhezním řízení, zejména poukázat na nerovné postavení poškozeného a obviněného i přesto, že je v Listině základních práv a svobod zakotvena zásada rovnosti stran, která platí i pro trestní řízení. Také se chci zaměřit na rozdíly mezi právy poškozených, kteří mají nárok na náhradu škody, a mezi právy poškozených, kterým toto právo nepřísluší.

V první kapitole se věnuji historickému vývoji postavení poškozeného na území České republiky od konce 19. století až do současnosti, neboť současná právní úprava i návrhy právní úpravy *de lege ferenda* mají své základy v předchozích právních úpravách trestního řízení.

Druhá kapitola obsahuje legální definici pojmu poškozeného uvedenou v § 43 tr. řádu, rozlišení od pojmu oběti trestného činu a právní subjektivitu poškozeného.

V kapitole nazvané „Procesní práva poškozeného a možnosti jejich využití v trestním řízení“ jsem charakterizovala procesní práva každého poškozeného a procesní práva poškozeného, který má nárok na náhradu škody; na některých místech jsou srovnána s procesními právy obviněného a je poukázáno na jejich nerovné postavení, kdy poškozený jako strana řízení by měl mít možnost uplatňovat taková práva, která trestní řád přiznává obviněnému. V této kapitole je rozebrán náleží Ústavního soudu ČR č. 77/2001 Sb., který odstranil v právní teorii i praxi velmi kritizovanou nerovnost postavení poškozeného v řízení před okresním soudem a v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně. Je poukázáno na nedostatky právní úpravy informování poškozeného o obviněném, resp. odsouzeném, zavedené novelou provedenou zákonem č. 283/2004 Sb. Dále je rozebírána právní úprava souhlasu poškozeného dle § 163 a 163a tr. řádu s jejími nedostatky, které jí jsou v právní teorii i praxi vytýkány. V této kapitole je také věnována pozornost poškozenému v postavení svědka a kolizi těchto dvou procesních rolí jedné osoby.

Ve čtvrté kapitole nazvané „Úprava práv poškozeného dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže“ je pojednáno o zásadě uspokojení zájmů poškozeného jako základní zásadě řízení podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, která je projevem restorativního typu justice a prolíná se celý zákonem a v mnoha jeho ustanoveních nabývá konkrétních podob. V této kapitole je také popsán nový typ odklonu od trestního řízení – odstoupení od trestního stíhání.

Kapitola „Adhezní řízení“ je věnována otázce řádného uplatnění nároku na náhradu škody, způsobům rozhodování soudu v adhezním řízení, rozsahu přezkumné povinnosti odvolacího soudu ve vztahu k výroku o náhradě škody, a to vše hlavně s odkazy na bohatou judikaturu soudů. V této kapitole jsem také využila poznatky ze své praxe advokátní koncipientky, při které jsem měla možnost seznámit se s rozhodováním soudů o náhradě škody v trestním řízení. Dále je pojednáno o opravných prostředcích náležejících poškozenému, přičemž je upozorněno na to, že právo poškozeného podávat opravné prostředky je nedostačující a zcela v rozporu se zásadou rovnosti stran.

V šesté kapitole je rozebráno postavení poškozeného při tzv. odklonech od trestního řízení. Odklony od trestního řízení se v posledních letech dostávají do popředí, neboť dochází k racionalizaci trestní justice, která se začíná zaměřovat na řešení konfliktu mezi obviněným a poškozeným a která ustupuje od nadměrné

stigmatizace obviněného a směřuje k nahrazení škody poškozenému, což je projevem restorativní justice. Právní úprava odklonů od trestního řízení přinesla posílení práv poškozeného, který nemusí vyčkávat ukončení mnohdy zdlouhavého trestního řízení, aby dosáhl rozhodnutí o náhradě škody, které jej mnohdy odkázalo do zdlouhavého občanskoprávního řízení. V této kapitole se podrobně věnuji jednotlivým typům odklonů se zaměřením na postavení poškozeného a podmínkám, ze kterých je mu nahrazena způsobená škoda.

V závěrečné kapitole jsou shrnuty podněty a návrhy *de lege ferenda*, které vplynuly z mé práce a které směřují ke zlepšení postavení poškozeného v trestním řízení a k posílení jeho možnosti dosáhnout náhrady škody již v trestním řízení, aniž by vyžadovaly podstatné zásahy do současné koncepce trestního řízení. Okrajově se také věnuji rekonstrukci trestního procesu v té části, ve které upravuje postavení poškozeného.

Má práce nevyčerpává celou problematiku postavení poškozeného v trestním řízení a adhezního řízení, nevěnuji se v ní blíže podmínkám poskytování peněžité pomoci obětem trestného činu dle zákona č. 209/1997 Sb. Zachycuje stav podle právní úpravy platné k 31.7.2008.

2. Historický vývoj postavení poškozeného na území České republiky od konce 19. století do současnosti

2.1 Postavení poškozeného dle zákona č. 119/1873 ř. z., jímž se uvádí trestní řád

K dosažení kvalitního zhodnocení právní úpravy postavení poškozeného v trestním řízení v současné době a k navržení vhodné právní úpravy *de lege ferenda* je nezbytné zabývat se historickým vývojem postavení poškozeného a jeho práv a povinností v trestním řízení. Historickým zkoumáním právní úpravy postavení poškozeného v trestním řízení počínám zákonem č. 119/1873 ř. z., jímž se uvádí trestní řád.

Tzv. Glaserův trestní řád č. 119/1873 ř. z., který se řadí k reformovaným trestním řádům francouzského typu, platil na území českých zemí až do roku 1950, v němž byl zrušen zákonem č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Pokud jde o osobu poškozenou trestným činem, zmíněný trestní řád rozlišoval soukromého žalobce a soukromého účastníka; jejichž právní postavení záviselo na tom, zda se jednalo o činy stíhané z moci úřední (veřejnožalobní) nebo o činy, jejichž stíhání stát vyhradil soukromé žalobě.¹⁾

Ustanovení § 2 zákona č. 119/1873 ř. z. stanovilo, že soudní stíhání trestných činů nastává jen na návrh žalobcův. Pro činy, které mohou být podle trestních zákonů stíhány jen na žádost účastníkovu, přísluší podati soukromou obžalobu tomuto. Všechny jiné trestné činy jsou předmětem obžaloby veřejné, kterou přísluší podati především státnímu zastupitelství, místo něhož ji však může převzít soukromý účastník v mezích tohoto trestního řádu (§ 48).

Trestní řád č. 119/1873 ř. z. v hlavě V. nazvané O soukromém žalobci a soukromém účastníku, v ustanovení § 46 stanovil, že jde-li o přečin, který lze podle trestních zákonů trestně stíhat jen na žádost toho, komu bylo v jeho právech ublíženo,

---

¹⁾ Kallab, J.: *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské, část obecná i zvláštní*, Melantrich, Praha 1935, str. 35

je tento oprávněn žádati jako soukromý žalobce písemně nebo ústně u trestního soudu o trestní stíhání. Ustanovení § 47 trestního řádu č. 119/1873 ř. z. upravovalo postavení poškozeného jako soukromého účastníka, kterým byl každý, komu bylo v jeho právech ublíženo zločinem nebo takovým přečinem, který se má stíhati z úřední povinnosti, a tento poškozený se mohl až do počátku hlavního přelíčení pro své soukromoprávní nároky připojit k trestnímu řízení a stával se tím soukromým účastníkem.

Soukromý žalobce a soukromý účastník mohli svou věc vésti sami nebo zmocněncem a mohli si vzít právního poradce z osob zapsaných do seznamu obhájců. Soukromý žalobce mohl požádat státního zástupce o převzetí jeho zastoupení. Rozdíl mezi zmocněncem a právním poradcem spočíval v tom, že právní poradce musel mít právní kvalifikaci a vystupoval vedle osoby, kterou zastupoval, kdežto zmocněnec jednal za osobu, kterou zastupoval. Právní poradce zejména zpracovával stanoviska a poskytoval rady.

Soukromý žalobce měl obdobné postavení jako žalobce veřejný potud, že bez jeho návrhu nebylo možno zahájit trestní řízení ani v řízení pokračovat, pokud do určité doby ustoupil od trestního stíhání.²⁾

Soukromý žalobce měl právo napomáhati za přípravných vyhledávání a přípravného vyšetřování soudu ve všem, co může podepřít jeho obžalobu, nahlížení do spisů a podniknutí u soudu k uplatnění své obžaloby vše, k čemu je jinak oprávněn státní zástupce. Opomenul-li soukromý žalobce podati v zákonné lhůtě obžalovací spis neb učiniti návrhy, jichž jest jinak k udržení obžaloby třeba, nepřišel-li k hlavnímu přelíčení anebo opomenul-li při něm učiniti závěrečné návrhy, mělo se za to, že od stíhání ustoupil.

Soukromý žalobce jako procesní strana disponoval předmětem řízení, záleželo tedy pouze na něm, zda dovede trestní řízení ke svému konci, tedy k vydání odsuzujícího rozsudku a zda mu bude přiznáno právo na náhradu škody.

---

²⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 80

Soukromému účastníku příslušela jiná práva než soukromému žalobci, jednalo se zejména o tato práva:

1. Mohl napomáhati státnímu zástupci a vyšetřujícímu soudci ve všem, co je vhodné k usvědčení obviněného a k odůvodnění nároku na odškodnění.
2. Mohl nahlížeti do spisů, a to, nebránily-li tomu zvláštní důvody, již za přípravných vyhledávání a přípravného vyšetřování.
3. Ke hlavnímu přelíčení se soukromý účastník obeslal s dodatkem, že se hlavní přelíčení, nedostaví-li se, přesto bude konati a že by se pak jeho návrhy přečetly ze spisů.
4. Mohl se dotazovati obžalovaného, svědků a znalců nebo mohl již za přelíčení dostati slovo, aby činil jiné poznámky. Na konci přelíčení dostal ihned potom, co státní zástupce učinil a odůvodnil svůj závěrečný návrh, slovo, aby vyložil a odůvodnil své nároky a učinil ony návrhy, o nichž si přeje, aby bylo v hlavním nálezu spolu rozhodnuto.

Právem připojit se k trestnímu řízení nedisponoval každý, komu trestným činem bylo ublíženo, ale pouze ten, kdo z takového ublížení vyvozoval, a to proti obviněnému, nároky soukromoprávní, tj. ty jež měly obsah práv majetkových nebo rodinných.³⁾

Připojení se k trestnímu řízení nevyžadovalo žádného formálního procesního úkonu, soukromý účastník je činil pouze formou ústního či písemného prohlášení. Podle ustanovení § 172 zákona č. 119/1873 ř. z. byl při svědeckém výslechu ten, komu bylo zločinem nebo přečinem v jeho právu ublíženo, zvláště dotázán i na to, zda se připojuje k trestnímu řízení.

V řízení o zločinech a přečinech musel soukromý účastník využít svého práva připojit se k trestnímu řízení nejpozději do zahájení hlavního přelíčení. Soukromému účastníku také svédčilo právo upustit od vymáhání soukromoprávních nároků v trestním řízení.

V samotném trestním řízení pak bylo rozhodováno, zda soukromému účastníku svédčí soukromoprávní nárok, se kterým se k trestnímu řízení připojil. K trestnímu

---

³⁾ Růžička, M., Půry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 62

řízení se soukromý účastník mohl přihlásit pouze tehdy, pokud byl zasažen na svých právech soukromých a bylo mu způsobeno materiální poškození, nikoli pouze za účelem trestního stíhání. Soukromý účastník byl osobně zainteresován na tom, aby byl obviněný odsouzen, neboť pouze v odsuzujícím rozsudku mohlo být rozhodnuto o soukromoprávních nárocích poškozeného. Procesní postavení soukromého účastníka se projevovalo tak, že vystupoval vedle veřejného žalobce, byl tedy v postavení vedlejšího žalobce.

Soukromý účastník mohl za podmínek uvedených v ustanovení § 48 zákona č. 119/1873 ř. z. převzít trestní stíhání a tím se stal podpůrným (subsidiárním) žalobcem. Ke změně postavení soukromého účastníka na podpůrného žalobce došlo poté, co státní zástupce upustil od trestního stíhání, kdy k tomuto bylo vyžadováno zvláštního usnesení soudu.

Pokud soukromý účastník podal podpůrnou obžalobu, vstoupil do práv státního zástupce jako veřejného žalobce (§ 2 odst. 3 TrŘ č. 119/1873 ř. z.); stal se tedy subjektem veřejné žaloby.⁴⁾ Státní zástupce byl oprávněn podle úpravy obsažené v § 49 odst. 1 zákona č. 119/1873 ř. z. kdykoliv trestní stíhání převzít, za tímto účelem byl soud povinen vyrozumět státního zástupce o podané podpůrné žalobě, oznámit státnímu zástupci den hlavního přelíčení a konečné vyřízení věci.

Řízení, ve kterém bylo rozhodováno o soukromoprávních nárocích soukromého účastníka se nazývalo adhezním (přípojným, připojeným) řízením. Předmětem adhezního řízení byly veškeré nároky, které šlo uplatnit u civilního soudu žalobou, ať již majetkové či rodinné, nikoliv však veřejnoprávní nároky.

Pro přiznání nároku poškozeného na náhradu škody v trestním řízení musely být splněny zejména dvě podmínky; soukromý žalobce či soukromý účastník musel v trestním řízení uplatňovat svůj nárok a ve věci samé musel být vydán odsuzující rozsudek.

V adhezním řízení bylo možné uplatnit tři typy nároků: nárok na navrácení věci, nárok na náhradu škody způsobené trestným činem a nárok na to, aby jisté právní

---

⁴⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 71

jednání nebo právní poměr zcela nebo zčásti byly prohlášeny neplatnými a aby byly stanoveny právní následky jejich neplatnosti.

Pokud jde o nárok na navrácení věcí, které byly poškozenému odňaty obviněným, mohl vyšetřující soudce rozhodnout, že tyto budou vydány poškozenému ještě před hlavním přelíčením za podmínky, že jich nebylo třeba pro usvědčení obviněného a že obviněný i žalobce s jejich vydáním souhlasili.

Podle ustanovení § 367 tzv. Gläserova trestního řádu byla-li nalezena věc, o které se soud přesvědčil, že náleží soukromému účastníkovi, mezi věcmi obžalovaného, spoluvíníka neb účastníka trestného činu anebo na takovém místě, kam ji tyto osoby položily nebo daly jen k uschování, nařídil sborový soud, aby se navrátila, až rozsudek nabude právní moci. Přivolil-li obviněný výslovně, mohla však věc býti vydána ihned.

Žádost o navrácení věci mohla být také odkázána na řádný pořad civilního práva, pokud bylo např. mezi několika poškozenými sporné vlastnictví odňaté věci, pokud třetí osoba, která se nezúčastnila trestného činu, nabyla do vlastnictví odňatou věc způsobem platným pro převod vlastnictví či jako zástavu nebo pokud nemohl poškozený své vlastnické právo v trestním řízení dostatečně prokázat.

Další nárok, který mohl poškozený vznést v trestním řízení, byl nárok na náhradu škody způsobené trestným činem, který v sobě zahrmoval tři složky; nárok na náhradu skutečné škody (*damnum emergens*), nárok na náhradu ušlého zisku (*lucrum cesans*) a zahlazení utržené urážky.

Podle ustanovení § 371 zákona č. 119/1873 ř. z. vyplývala-li z viny obžalovaného úplná neb částečná neplatnost právního jednání s ním uzavřeného nebo nějakého právního poměru, mělo se v trestním rozsudku rozhodnouti také o tom a o právních důsledcích z toho plynoucích. Pouze, šlo-li o neplatnost manželství, vyhrazovalo se rozhodnutí o tom příslušnému soudu civilnímu.

Pokud byl poškozený se svým nárokem na náhradu škody odkázán na pořad práva civilního, neznamenal toto rozhodnutí překážku věci rozsouzené, ale bylo podkladem pro podání žaloby u civilního soudu.

2.2 Pohled na poškozeného dle trestního řádu č. 87/1950 Sb.

Trestní řád č. 87/1950 Sb., který nabyl účinnosti ke dni 1.8.1950, přijal bez výjimky zásadu veřejné žaloby, což znamenalo, že poškozený nemohl podávat obžalobu, ani převzít trestní stíhání nebo zasahovat do otázky trestu. Tento trestní řád byl veden zásadou procesní ekonomie, tudíž nároky poškozeného měly být vyřízeny v trestním řízení a poškozený neměl být odkazován se svým nárokem na náhradu škody do občanskoprávního řízení; hlavním účelem trestního řízení zůstávalo však nadále zjištění trestného činu a potrestání jeho pachatele.

Poškozeným podle zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) byl ten, kdo utrpěl škodu trestným činem, tj. skutkem, který byl předmětem obžaloby. Tento trestní řád chápal pojem poškozeného poměrně úzce, neboť neznal poškozeného, jemuž byla způsobena újma na zdraví bez možnosti uplatnění peněžitých nároků nebo morální či jiná škoda. Poškozeným mohla být fyzická osoba, právnická osoba i stát.

Poškozenému náležela celá řada procesních práv umožňujících mu řádné uplatnění svého nároku na náhradu škody, a to zejména

- právo nahlížet do spisu,
- právo na zastoupení poškozeného zmocněncem,
- právo být poučen prokurátorem a v řízení před soudem předsedou senátu o jeho právech,
- právo být vyrozuměn o hlavním líčení spolu s upozorněním, že pro případ nedostavení se poškozeného k soudu rozhodne soud o jeho návrzích obsažených ve spise, a právo být vyrozuměn o odvolacím líčení,
- právo klást vyslychaným osobám otázky,
- právo učinit v hlavním líčení návrh k uplatnění svého nároku,
- právo podat odvolání proti odsuzujícímu rozsudku pro nesprávnost výroku o jeho nárocích vzešlých z trestného činu nebo z důvodu, že soud o jeho včasné uplatněném nároku nerozhodl.

V právní úpravě obsažené v zákoně č. 87/1950 Sb. se projevila snaha zákonodárců o to, aby byly co nejvíce hájeny zájmy poškozeného, a to v tom směru, že bylo zakotveno zajištění nároků poškozeného vzešlých z trestného činu. Podle ustanovení § 49 a § 50 zákona č. 87/1950 Sb. byla-li důvodná obava, že uspokojení

nároků poškozeného vzešlých z trestného činu bude mařeno, mohl prokurátor a v řízení před soudem soud zajistit movité věci obviněného, a to až do pravděpodobné výše škody; zajištěné věci bylo nutno sepsat a zpravidla je uschovat u prokurátora nebo u soudu.

Na návrh poškozeného mohl prokurátor a v řízení před soudem soud zajistit též pohledávky obviněného, pokud nešlo o odměnu za práci nebo o pohledávky plynoucí z národního pojištění, a přikázat dlužníku obviněného, aby místo plnění obviněnému složil předmět plnění do úschovy prokurátora nebo soudu.

Poškozený mohl uplatnit svůj nárok na náhradu škody až do doby, než se soud odebral k závěrečné poradě. Pro žádost poškozeného nebyly stanoveny žádné formální náležitosti, muselo se však jednat o nároky vzešlé z trestného činu. Soud nemohl rozhodnout o náhradě škody z úřední povinnosti. Soud mohl postupovat pouze podle trestního řádu, nemohl užít analogicky ustanovení tehdejšího občanského soudního řádu. Rozhodování soudu o náhradě škody bylo upraveno v ustanovení § 164 zákona č. 87/1950 Sb., které stanovilo, že pokud soud uzná obviněného vinným, rozhodne o nárocích poškozeného vzešlých z trestného činu, a to jen tehdy, jestliže o to poškozený žádal, dříve než se soud odebral k závěrečné poradě, a o nároku nebylo již rozhodnuto v řízení ve věcech občanskoprávních. Nešlo-li přesný rozsah nároků určit bez značných průtahů, přiznal je soud do výše, do které byly prokázány nebo kterou pokládal za přiměřenou, a co do zbývajících částí uplatňovaných nároků odkázal poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních. Soud odkázal poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních i tehdy, nešlo-li bez značných průtahů stanovit ani přiměřenou výši nároků.

Byl-li obviněný zproštěn obžaloby nebo bylo-li trestní řízení zastaveno nebo přerušeno, nemohlo se o nároku poškozeného vůbec rozhodovat. V tehdejší praxi se také stávalo, že soud rozhodl o nároku poškozeného tak, že jej zamítnul, i když právní úprava tento způsob rozhodnutí výslovně nezmiňovala. Toto tzv. negativní rozhodnutí vytvořilo překážku věci rozsouzené (*res iudicata*), tudíž poškozený již nemohl uplatnit svůj nárok v řízení občanskoprávním.

Rozsah nároků, které mohl poškozený v trestním řízení uplatnit, nebyl trestním řádem z roku 1950 přesně vymezen. Z právní úpravy týkající se rozhodování soudu o náhradě škody obsažené v trestním řádu bylo dovozováno, že v trestním řízení lze

uplatnit jen takové nároky, o kterých by sice mohlo být rozhodováno v řízení ve věcech občanskoprávních, ale dosud o nich rozhodnuto nebylo.

Nejčastějším nárokem poškozeného byl nárok na náhradu majetkové škody, jehož hmotně právní úprava byla obsažena v občanském zákoníku. Poškozený si také mohl nárokovat prohlášení právního úkonu za neplatný. Nároky vzešlé z trestného činu se nemusely opírat jen o právo občanské, ale mohly vyplývat např. z práva rodinného (vrácení uneseného dítěte). Zásadní však bylo to, že muselo jít o nároky, které přicházelo v úvahu uplatňovat v řízení ve věcech občanskoprávních.⁵⁾

Podle trestního řádu č. 87/1950 Sb. bylo možné, aby poškozený uplatnil nárok na náhradu škody proti všem obviněným, kteří pak byli na základě odsuzujícího rozsudku povinni rukou společnou a nerozdílnou nahradit poškozenému způsobenou škodu. Jednalo se o tzv. pasivní solidaritu, která měla oporu v tehdejší občanském zákoníku.

Rozhodnutí o nároku na náhradu škody bylo součástí odsuzujícího rozsudku a nebylo možné o tomto nároku rozhodnout samostatným usnesením či rozsudkem. Výrok odsuzujícího rozsudku o náhradě škody musel být konkrétní, musel obsahovat označení obviněného, označení poškozeného a vymezení nároku, neboť tento se stával případným exekučním titulem.

---

⁵⁾ Růžička, M., Půry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 147

2.3 Trestní řád č. 64/1956 Sb. a postavení poškozeného

V trestním řádu č. 64/1956 Sb., účinném od 1.1.1957, nedošlo k zásadním změnám právní úpravy postavení poškozeného v trestním řízení. Poškozený měl nadále pouze možnost dát trestním oznámením podnět k zahájení trestního řízení, nadále zůstávala zachována role poškozeného jako svědka aj. Tento trestní řád se zásadním způsobem nezaměřoval na změnu právní úpravy postavení poškozeného, jeho možnosti uplatňovat nároky na náhradu škody a na způsob rozhodování soudu o uplatněném nároku.

Definice pojmu poškozeného byla v tomto trestním řádu uvedena v ustanovení § 7 odst. 10, dle kterého byl poškozeným ten, komu byla trestným činem způsobena škoda, pokud by nárok na její náhradu bylo možno uplatňovat před soudem v řízení ve věcech občanskoprávních, nebyl-li v řízení spoluobviněným. Poškozenému bylo přiznáno postavení strany trestního řízení, tedy subjektu oprávněného podle zákona uplatňovat nebo podporovat obžalobu.

Poškozený měl právo žádat, aby bylo rozhodnuto o jeho nároku na náhradu škody. Rozdíl oproti právní úpravě obsažené v zákoně č. 87/1950 Sb. byl v tom, že poškozený musel uplatnit svůj nárok na náhradu škody nejpozději do zahájení hlavního líčení, avšak přesnou výši svého nároku mohl určit i později. Podle § 41 odst. 1 trestního řádu č. 64/1956 Sb. neměl poškozený právo žádat, aby v trestním řízení bylo rozhodnuto o jeho nároku na náhradu škody způsobené trestným činem v řízení o trestných činech náležejících k příslušnosti krajského soudu, a podle ustanovení § 41 odst. 3 poškozenému toto právo nepřislušelo také tehdy, jestliže nárok na náhradu škody uplatnil již v řízení ve věcech občanskoprávních; jednalo se zde o překážku litispendence nebo překážku res iudicata.

Poškozenému náležela celá řada práv, o kterých byly orgány činné v trestním řízení povinny jej poučit a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Poškozený mohl svá práva uplatňovat prostřednictvím zmocněnce, kterým mohl být jak advokát, tak i obecný zmocněnec. Rozsah oprávnění zmocněnce byl vymezen v ustanovení § 47 zákona č. 64/1956 Sb.; zmocněnec poškozeného byl oprávněn činit za poškozeného návrhy a podávat za něj žádosti a opravné prostředky; byl též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se mohl zúčastnit poškozený. Nebylo-li zmocnění

omezeno, vztahovalo se na celé trestní řízení. Poškozený mohl dle ustanovení § 167 požádat o uhrazení nákladů potřebných k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody v trestním řízení včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. Podmínkou pro přiznání těchto nákladů poškozenému bylo alespoň částečné přiznání nároku poškozeného na náhradu škody.

Adhezní řízení i nadále tvořilo součást trestního řízení a splývalo s ním zejména v oblasti dokazování. Rozhodování o občanskoprávním nároku poškozeného v trestním řízení bylo civilním sporem pouze z hlediska obsahu; ohledně formy se adhezní řízení řídilo ustanoveními trestního řádu.⁶⁾ Pokud šlo o rozhodnutí o nároku poškozeného na náhradu škody, zprostil-li soud obžalovaného obžaloby, odkázal vždy poškozeného s jeho nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Dále mohl soud, uznal-li obviněného vinným, rozhodnout dle ustanovení § 244 odst. 2 zákona č. 64/1956 Sb. tak, že přiznal poškozenému nárok na náhradu škody vůči obžalovanému, jestliže nárok a jeho výše byly výsledky trestního řízení odůvodněny nebo odkázal poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních. Dále mohl soud dle ustanovení § 244 odst. 3 rozhodnout tak, že přiznal uplatněný nárok, ať již z jakéhokoli důvodu, jen z části a se zbytkem jeho nároku odkázal poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních.

Na rozdíl od právní úpravy obsažené v zákoně č. 87/1950 Sb. neměl soud možnost návrh poškozeného zamítnout, mohl mu buď vyhovět nebo poškozeného odkázat se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních. Z tohoto důvodu neměl poškozený právo podat odvolání ani do výroku týkajícího se jeho soukromoprávního nároku, neboť rozhodnutím soudu nebyl poškozený nikdy dotčen na svých právech, jelikož měl vždy možnost se domáhat svého nároku v řízení ve věcech občanskoprávních.

Výrok o povinnosti obžalovaného k náhradě škody musel přesně označovat osobu oprávněného a nárok, který mu byl přisouzen. Oproti předchozí právní úpravě zde byla stanovena lhůta k plnění 15 dní od právní moci rozsudku. V odůvodněných případech mohl soud vyslovit, že závazek má být splněn ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti zároveň určil.

---

⁶⁾ Růžička, M., Půry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 174

2.4 Původní znění zákona č. 141/1961 Sb. a jeho významné novely s důrazem na úpravu práv a povinností poškozeného

Právní literatura z 60. let 20. století zabývající se trestním řádem vyhlášeným pod č. 141/1961 Sb. zdůrazňovala posílení postavení osoby, která byla poškozena trestným činem, oproti předchozí právní úpravě. Nový trestní řád poskytoval poškozenému možnost aktivně se účastnit trestního řízení v postavení strany a napomáhat svými návrhy a zásahy ke zjištění objektivní pravdy, jakož i správnému rozhodnutí ve věci.⁷⁾ Právní úprava obsažená v trestním řádu č. 141/1961 Sb. rozšířila počet práv poškozeného, která měla sloužit k usnadnění cesty poškozeného k uplatňování jeho práv v rámci trestního řízení a poškozeným, kteří vystupovali jako subjekt adhezního řízení, k přiznání nároku na náhradu škody jim způsobené.

V rámci probíhajícího trestního řízení neměla být řešena pouze otázka viny a trestu, ale také mělo být v tomto řízení rozhodnuto o nároku poškozeného na náhradu škody. O tomto nároku poškozeného mělo být v rámci trestního řízení rozhodnuto nejen tehdy, byl-li by k rozhodování o tomto nároku příslušný občanskoprávní soud, ale také tehdy, byl-li by příslušný k rozhodování o tomto nároku jiný orgán než soud, např. rozhodčí orgán.

Nový trestní řád přinesl možnost aktivního vystupování v trestním řízení v postavení poškozeného nejen tomu, kdo byl trestným činem poškozen na majetku, ale i tomu, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví nebo způsobena morální nebo jiná škoda, ať již mu byla či nebyla způsobena materiální škoda. Nová právní úprava však nešla tak daleko, že by poškozenému přiznala právo podat proti obviněnému obžalobu, převzít trestní stíhání či zasahovat do rozhodování o trestu a jeho výši.

Právní úprava trestního řádu č. 141/1961 Sb., v původním znění, poskytovala poškozenému právo nahlížet do spisu, činit návrhy na doplnění dokazování, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a v případech, kdy poškozený uplatil nárok na náhradu škody, podat opravný prostředek do výroku o náhradě škody.

---

⁷⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 186

Práva poškozeného byla omezena tam, kde to vylučovaly buď zvláštnosti řízení, nebo jiná překážka vyplývající ze zákona nebo daná specifickým postavením poškozeného v trestním řízení.⁸⁾ Dle ustanovení § 44 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., v původním znění, byla účast poškozeného vyloučena v řízení stanném a v řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu (§ 17 odst. 1), ve kterém rozhodoval o účasti poškozeného soud dle povahy projednávané věci. Záleželo na úvaze soudu, zda připustí účast poškozené v trestním řízení, kdy rozhodujícím bylo, zda účast poškozeného v trestním řízení nepříznivě ovlivní jeho průběh. Pokud poškozený, poté co byl poučen, trval na své účasti v trestním řízení, rozhodl soud usnesením, že se poškozený k trestnímu řízení nepřipouští. Proti tomuto usnesení nebylo možné podat žádný opravný prostředek.

Další omezení účasti poškozeného v trestním řízení bylo upraveno v ustanovení § 44 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., v původním znění, dle kterého nemohl poškozený podat návrh na přiznání nároku na náhradu škody, pokud bylo o jeho nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení. Překážkou pro uplatnění nároku v trestním řízení však nebyla skutečnost, že poškozený podal žalobu k civilnímu soudu.

Trestní řád č. 141/1961 Sb., v původním znění, zavedl významnou novotu, která byla zrušena až novelou trestního řádu z roku 1990 (zákonem č. 178/1990 Sb.), a to možnost prokurátora navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu způsobenou trestným činem, jestliže to vyžadovala ochrana zájmů státu nebo pracujících, zejména byla-li trestným činem způsobena škoda na majetku, který byl v socialistickém vlastnictví. Zavedení tohoto oprávnění prokurátora mělo vést k ochraně majetku v socialistickém vlastnictví. Prokurátor stejně jako poškozený musel učinit návrh na náhradu škody nejpozději do zahájení dokazování v hlavním líčení. Prokurátor mohl nárok na náhradu škody uplatnit spolu s poškozeným, bez poškozeného, a to i proti jeho vůli.⁹⁾ Náhrada škody se však i v tomto případě přiznávala poškozenému, nikoli státu. V praxi prokurátor činil návrh bez ohledu na to, zda byla poškozena osoba fyzická či právnická, ale ve větší

⁸⁾ Císařová D., Čížková J.: *Poškozený v československém trestním řízení*, Universita Karlova, Iuridica Monographia, Praha 1982, č. XXXVII, str. 37

⁹⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 20

míře tak činil, pokud byla způsobena škoda na majetku v socialistickém vlastnictví (často proto, že poškozený subjekt byl, pokud jde o náhradu škody, nečinný).¹⁰⁾

Poškozený mohl v rámci trestního řízení požadovat, aby mu byl přiznán nárok na náhradu škody mu způsobené trestným činem, tento svůj nárok však musel uplatnit nejpozději do zahájení dokazování v hlavním líčení. Důvodová zpráva k tomuto trestnímu řádu kladla důraz na to, aby poškození nebyli nadbytečně odkazováni se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních. Soud rozhodující v trestním řízení o vině a trestu obviněného nemohl nárok poškozeného na náhradu škody zamítnout, mohl buď nárok zcela nebo z části přiznat, anebo odkázat poškozeného se svým nárokem na občanskoprávní řízení či na řízení před jiným příslušným orgánem.

Zákon č. 141/1961 Sb. byl za celou dobu své existence až do současnosti změněn značným množstvím novel, které reagovaly na potřeby společnosti a na změny politické situace. Novelu trestního řádu přijaté do roku 1989 se zásadněji nedotkly právní úpravy postavení poškozeného v trestním řízení. Za zmínku stojí novela trestního řádu provedená zákonem č. 48/1973 Sb., která přinesla úpravu nového procesního institutu – trestního příkazu. Trestní příkaz byl vydáván v řízeních o přečinech, které konal samosoudce. Trestní příkaz měl povahu odsuzujícího rozsudku a jeho účinky nastávaly doručením obviněnému. Uplatnil-li poškozený v rámci objasňování přečinu nárok na náhradu škody, musel trestní příkaz obsahovat výrok, kterým byl poškozený odkázán se svým nárokem na náhradu škody do občanskoprávního řízení či do řízení před jiným orgánem.

Významnou novelou trestního řádu byla novela č. 178/1990 Sb., která zejména zrušila oprávnění prokurátora podat návrh na náhradu škody v adhezním řízení. Důvodová zpráva k návrhu této novely tuto změnu zdůvodnila tak, že má být zrušena možnost, aby prokurátor navrhoval přiznání nároku na náhradu škody, byla-li způsobena na určitém druhu vlastnictví. Tato změna úzce souvisela s novelou tehdy platné Ústavy z roku 1960, zejména čl. 7 odst. 2, dle kterého stát poskytuje všem vlastníkům rovnocennou ochranu.

Jelínek považoval závěr této důvodové zprávy za nepřesný, neboť díkce zrušeného ustanovení § 43 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., v původním znění, umožňovala, aby prokurátor učinil návrh na náhradu škody poškozenému bez ohledu

---

¹⁰⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 20

na druh a formu vlastnictví, které bylo trestným činem dotčeno. Jelínek vyslovil v odborné literatuře svůj nesouhlas s touto změnou, neboť dle jeho názoru bylo v zájmu ochrany práv poškozených vhodné zachovat, aby prokurátor mohl činit tento návrh na náhradu škody, ovšem bez zvýhodnění určitého druhu majetku.¹¹⁾

Novela č. 178/1990 Sb. dále upravila tzv. delikty se svolením poškozeného, zavedla institutu opatrovníka poškozeného a umožnila poškozenému podat stížnost proti usnesení o odložení věci. Právo poškozeného podat stížnost proti usnesení o odložení věci zrušila novela č. 558/1991 Sb. s odůvodněním uvedeným v důvodové zprávě, dle kterého smyslem úpravy, která přikazovala poškozenému doručit usnesení o odložení věci, bylo, aby poškozený neztrácel lhůtu k uplatnění svých nároků v občanskoprávním řízení, nikoli dát mu možnost zasahovat stížnostmi do oblasti trestního řízení, která se jej přímo nedotýká.¹²⁾

Také novela trestního řádu vyhlášená pod č. 292/1993 Sb. se dotkla právní úpravy postavení poškozeného v trestním řízení; provedené změny se týkaly jednak výkonu práv poškozeného a jednak úpravy adhezního řízení. Došlo k upřesnění formulace ustanovení týkajícího se ustanovení opatrovníka poškozenému. Opět bylo zakotveno právo poškozeného podat stížnost proti usnesení o odložení věci. Došlo k upravení nové formy odklonu od trestního řízení, a to podmíněného zastavení trestního stíhání, a opětovně byl do právní úpravy zakotven institut trestního příkazu. Další forma odklonu od trestního řízení byla zavedena novelou č. 152/1995 Sb. a jednalo se o narovnání.

Velmi významnou novelou trestního řádu byla novela č. 265/2001 Sb., která provedla rozsáhlé změny trestněprocesní úpravy, a z tohoto důvodu je také nazývána tzv. velkou novelou. Změny provedené touto novelou budou na tomto místě pouze okrajově zmíněny, neboť se jedná v mnohých rysech o dosud platnou právní úpravu postavení poškozeného v trestním řízení, o které bude pojednáno v následujících kapitolách mé rigorózní práce.

V rámci této novely došlo k zpřesnění pojmu poškozeného, dále došlo k rozšíření procesní práv poškozeného, bylo zavedeno právo poškozeného se výslovným prohlášením sděleným orgánům činným v trestním řízení vzdát procesních práv, které

¹¹⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v trestním řízení po novele trestního řádu*, Čs. kriminalistika 2/1991, Praha, str. 121

¹²⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 219

mu trestní řád přiznává. Také byl upraven specifický způsob uplatnění práv poškozeného v trestních věcech, ve kterých by jednotlivým výkonem práv mimořádně vysokého počtu poškozených mohl být ohrožen rychlý průběh trestního řízení, a to v důsledku zrušení ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu nálezem Ústavního soudu č. 77/2001 Sb. Nově bylo zakotveno právo poškozeného na bezplatné zastoupení nebo na zastoupení za sníženou odměnu. Změny se také dotkly právní úpravy trestního stíhání se souhlasem poškozeného. Poškozenému bylo přiznáno právo podat stížnost proti usnesení o postoupení věci jinému orgánu (dle § 171 odst. 2 tr. řádu) a proti usnesení o zastavení trestního stíhání (dle § 172 odst. 3 tr. řádu) a dále proti usnesení o schválení narovnání. Změny se také dotkly právní úpravy institutu narovnání.

Novela trestního řádu č. 283/2004 Sb. byla odrazem právní úpravy významných mezinárodních dokumentů, jako je Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. (85) 11 o postavení oběti v rámci trestního práva a trestního řízení a Rámcové rozhodnutí Rady o postavení obětí v trestním řízení (2001/220/JVV). Touto novenou trestního řádu došlo k zakotvení povinnosti poskytovat informace poškozenému svědkovi o propuštění obviněného z vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody nebo o tom, že z vazby nebo výkonu trestu uprchl.

Nejen novely trestního řádu měly vliv na úpravu postavení poškozeného v trestním řízení, ale také přijetí zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) a zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů.

3. Pojem poškozeného v platné právní úpravě

3.1 Definice pojmu poškozeného a vymezení pojmů v ní uvedených

Dle ustanovení § 43 odst. 1 tr. řádu je za poškozeného považován ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda. Tato definice pojmu poškozeného platí pro všechna stadia trestního řízení a od roku 1961 do současné doby se nezměnila žádnou z četných novel trestního řádu. Poškozeným může být nejen fyzická osoba, ale i právnická osoba a stát. Zákonná definice pojmu poškozeného musí být vykládána ve spojitosti s normami trestního práva hmotného, jelikož ony nám vykládají obsah a rozsah pojmů uvedených v této definici; vymezení pojmu majetkové škody nemusí být vždy identické s obsahem tohoto pojmu v jiných právních odvětvích.¹³⁾

Ublížením na zdraví se rozumí takový stav (onemocnění, poranění), který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má jiný vliv na obvyklý způsob života poškozeného a který zpravidla vyžaduje lékařské ošetření, i když nezanechá trvalé následky.¹⁴⁾

Trestní zákon ani trestní řád na žádném ze svých míst nedefinují pojem majetková škoda a ponechávají jeho vymezení teorii a právní praxi. Pojem „majetková škoda“ vymezuje směrnice pléna Nejvyššího soudu č. Pls 1/1962 publikovaná pod č. II/1962 Sb. rozh. tr., dle které je za majetkovou škodu považována jen škoda, kterou lze vyjádřit v penězích. V rozhodnutí č. II/1962 Sb. rozh. tr. je vyložen pojem majetkové škody tak, že majetkovou škodou není vždy jen škoda vzniklá tím, že byl trestným činem ztenčen majetek poškozeného, ale i jiná materiální škoda, pokud její náhradu příslušné předpisy o odškodňování přiznávají, kterou lze odčinit nebo zmírnit buď uvedením v původní stav nebo peněžitou náhradou, jakož i odškodněním příslušejícím podle zákona jako protihodnota za utrpěnou újmu určitého druhu (např. bolestné či náhrada za ztížení společenského uplatnění).

Morální škoda je zpravidla způsobena v souvislosti se spácháním některých trestných činů proti lidské důstojnosti nebo trestných činů hrubě narušujících občanské

¹³⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 22, str. 25

¹⁴⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 297, 298, rozh. č. II/65 Sb. rozh. tr.

soužití, kdy se jedná o škodlivý zásah do práv a zájmů dotčeného subjektu (rozh. č. III/67 Sb. rozh. tr.).

Jiná škoda je zejména škoda na právech způsobená např. spácháním trestného činu křivého obvinění, pomluvy, poškozování cizích práv. Dle názoru Růžka je tzv. jiná škoda způsobena také jednáním pachatele, které je z hlediska stádií vývoje trestného činu přípravou dle § 7 odst. 1 tr. zákona nebo pokusem dle § 8 odst. 1 tr. zákona. Ten, proti němuž směřoval útok, je v nebezpečí, že útok bude opakován a toto nebezpečí hrozící životu, zdraví či majetku je považováno za jinou škodu, která zakládá postavení poškozeného v trestním řízení.¹⁵⁾

S tímto názorem se ztotožňuji, neboť jeho důvodnost se opírá o to, že v trestním zákoně máme několik trestných činů, které jsou materiálně pouhým pokusem, či trestné činy, jejichž objektivní stránka v sobě zahrnuje pokus i přípravu; pokud bychom nakažovali shora uvedený názor, došlo by k vyloučení těch, proti kterým útok směřoval, z účasti na trestním řízení.

Podle postavení poškozeného můžeme rozeznávat dvě kategorie poškozených, a to poškozené, kteří mají nárok na náhradu majetkové škody (§ 43 odst. 2 tr. řádu) a jsou tedy subjekty adhezního řízení, a poškozené, kteří takový nárok nemají (§ 43 odst. 1 tr. řádu).

---

¹⁵⁾ Růžek, A.: *Obžalovací zásada v československém trestním řízení*, Nakladatelství ČSAV, Praha 1964, str. 101

3.2 Zúžení zákonného vymezení pojmu poškozeného provedené novelou č. 265/2001 Sb. a názory na toto zúžení

Pojem poškozeného byl v trestním řádu vymezen poměrně široce, proto se zákonodárce snažil tento pojem zúžit, a to novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., kdy byl k ustanovení § 43 tr. řádu doplněn nový odstavec 2, dle kterého se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Dle autorů komentáře trestního řádu nedošlo k zúžení zákonného vymezení pojmu poškozeného, neboť vzniklá škoda musela být i dle stávající právní úpravy v příčinné souvislosti s trestným činem a musela být kryta zaviněním, spíše došlo k usměrnění praxe, aby pojem poškozeného byl vykládán více zužujícím způsobem.¹⁶⁾

Souhlasím s názorem Jelínka, že zúžení pojmu poškozeného, které přinesla zmíněná novela, není správné, protože tato právní úprava umožňuje vyloučení určité osoby jako poškozeného v trestním řízení na základě účelových, subjektivních kritérií bez možnosti věcného přezkoumání takového postupu.¹⁷⁾

Navíc se zde jako prejudiciální řeší otázky, které mohou vyplynout až ze složitého dokazování v trestním řízení. Podle Jelínka měl zákonodárce juristicky správně spolu s tímto ustanovením zavést do trestního řádu vydávání procesního rozhodnutí o tom, zda určitá osoba je či není poškozeným, a toto rozhodnutí by bylo možné napadnout opravným prostředkem.¹⁸⁾

Pojem poškozeného je také korigován v právní úpravě narovnání, kdy z ustanovení § 310a tr. řádu vyplývá, že za poškozeného se pro účely narovnání nepovažuje právní nástupce poškozeného. Toto omezení pojmu poškozeného pro účely narovnání přinesla novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb., a to s odůvodněním, že narovnání slouží k urovnání konfliktu mezi poškozeným a obviněným a že postoj poškozeného zde vychází z osobních prožitků a bezprostředně vnímané újmy, tudíž tyto vlastnosti nemůže mít právní nástupce poškozeného.

¹⁶⁾ Šámal, P.a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 302

¹⁷⁾ Jelínek, J.: *Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány*, Kriminálnístika 2/2003, str. 113

¹⁸⁾ Jelínek, J.: *Reforma trestního procesu (několik poznámek k předložené novele trestního řádu)*, Trestní právo 4/2000, str. 5

3.3 Vymezení pojmu oběti trestného činu a jeho rozlišení od pojmu poškozeného

Pojem poškozeného není totožný s pojmem oběti trestného činu, je proto potřeba tyto dva pojmy důsledně odlišovat. Obětí trestného činu se podle ustanovení § 2 odst. 1, odst. 2 zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a změně a doplnění některých zákonů, rozumí fyzická osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví. Za oběť se považuje i osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, jestliže této osobě zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat. Z výše uvedené zákonné definice je zřejmé, že pojem oběti je na jedné straně užší než pojem poškozeného, protože obětí nemůže být právnická osoba či stát, a za oběť je považována pouze osoba, které byla trestným činem způsobena škoda na zdraví. Pokud se na definici pojmu oběti podíváme z jiného úhlu pohledu, může se nám jevit širší než pojem poškozeného proto, že nezahrnuje jen osoby, které utrpěly nějakou újmu v přímé souvislosti s trestným činem, ale i osoby, u nichž k takové újmě došlo zprostředkovaně, tzv. nepřímé oběti.

Pro oběť je charakteristický vznik újmy a v důsledku toho zhoršení sociálního postavení jako bezprostřední následek spáchání trestného činu. V případě oběti je rozhodující sociální aspekt, nikoliv zajištění jejich práv v procesu odhalování pachatele a jeho postavení před soud.¹⁹⁾

Pojem oběť trestné činnosti není přímo zakotven v normách upravujících trestní řízení, tento pojem je používán zejména v kriminologické (viktimologické) literatuře a mezinárodních dokumentech. Kriminalistika za oběť považuje konkrétní fyzickou osobu, která utrpěla v souvislosti se spácháním trestního činu újmu na životě, na zdraví, na majetku, na cti nebo na jiných subjektivních právech.²⁰⁾

V mezinárodních dokumentech byl pojem oběť definován v Deklaraci základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) přijaté na VII. kongresu OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s provinilci v roce 1985 v Miláně. Dle článku prvního této Deklarace se označují termínem oběti osoby, kterým byla

¹⁹⁾ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva, Trestní právo procesní*, 3. přepracované vydání, C.H.BECK, Praha 2007, str. 267

²⁰⁾ Musil J., Konrád Z., Suchánek J.: *Kriminalistika, 2., přepracované a doplněné vydání*, C. H. BECK, Praha 2004, str. 66

způsobena individuálně nebo kolektivně škoda, včetně fyzické nebo psychické škody, citového (emocionálního) strádání, majetkové škody nebo značné poškození jejich základních práv konáním nebo opomenutím, které je v rozporu s národními trestními zákony, včetně zákonů zakazujících zneužití moci.

Významný mezinárodním dokumentem je Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů publikovaná ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 141/2000, která za oběti považuje ty, kteří utrpěli těžké ublížení na těle a na zdraví následkem úmyslného trestného činu, jakož i ty, kteří byli v péči osoby zemřelé následkem úmyslného trestného činu.

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a změně a doplnění některých zákonů, stanoví podmínky, za kterých stát poskytuje peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Tento zákon upravuje právní vztahy mezi státem a obětí trestné činnosti, nikoli mezi pachatelem trestného činu, který odpovídá za způsobenou škodu, a obětí trestné činnosti.

V souvislosti s přijetím zákona č. 209/1997 Sb. došlo také k přímé novelizaci ustanovení § 312 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, dle kterého se za peněžitou částku určenou k veřejně prospěšným účelům, jejíž složení je jednou z podmínek narovnání, rozumí také částky odevzdané státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Učebnice trestního práva k tomuto uvádí, že ve srovnání s obětí charakterizuje pojem poškozený procesní postavení osoby, které byla trestným činem způsobena újma, tedy vymezuje postavení poškozeného v průběhu celého trestního řízení.²¹⁾

Autoři publikace *Poškozený a adhezní řízení v České republice* zastávají stanovisko, podle něhož zákon č. 209/1997 Sb. je předpisem trestně právním, byť s občanskoprávními prvky, dle nich není postup Ministerstva spravedlnosti ve věcech dle zákona č. 209/1997 Sb. rozhodně řízením trestním, ale jde o občanskoprávní „řízení“ sui genesis.²²⁾

²¹⁾ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva, Trestní právo procesní*, 3. přepracované vydání, C.H.BECK, Praha 2007, str. 267

²²⁾ Růžička, M., Půry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 617

3.4 Právní subjektivita poškozeného, opatrovník, právní nástupce poškozeného a pozůstalý po poškozeném

Osoba, která chce v trestním řízení uplatňovat práva poškozeného, musí mít právní způsobilost. Právní způsobilost, tedy způsobilost mít práva a povinnosti, a způsobilost k právním úkonům, fyzických i právnických osob se řídí právní úpravou obsaženou v občanském zákoníku.

Pokud došlo u fyzické osoby ke zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům, vykonává její práva poškozeného v trestním řízení její zákonný zástupce. Zákonný zástupce vykonává také práva poškozeného u nezletilých osob, neboť trestní řád neumožňuje nezletilým poškozeným vykonávat práva poškozených osobně ani vedle zákonného zástupce. Právní subjektivita nezletilého poškozeného však zůstává zachována, tudíž je nezbytné, aby náhrada škody způsobené trestným činem byla přisouzena nezletilému k rukám jeho zákonného zástupce.²³⁾ Pokud však nezletilý nabude v průběhu trestního řízení zletilosti, práva zákonného zástupce zanikají a on nastupuje do všech svých práv a povinností v trestním řízení.

Za podmínek ustanovení § 45 odst. 2 tr. řádu vykonává práva poškozeného opatrovník ustanovený ex officio předsedou senátu a v přípravném řízení státním zástupcem. Zavedení institutu opatrovníka poškozeného přinesla novela trestního řádu č. 178/1990 Sb., i když kolize práv nezletilého poškozeného s právy jeho rodičů řešil zákon o rodině a tehdejší judikatura. Rozhodnutí č. 13/1987 Sb. rozh. tr. judikovalo, že pokud jeden z rodičů spáchal trestný čin ke škodě vlastního nezletilého dítěte, nemohl práva poškozeného vykonávat druhý z rodičů (§ 45 odst. 1 tr.ř.) vzhledem k možnosti střetu zájmů mezi rodiči a dítětem. V takovém případě bylo třeba ustanovit dítěti opatrovníka (§ 37 odst. 3 zák. o rod.), který by poškozené dítě v trestním řízení zastupoval. Příslušným k ustanovení opatrovníka nebyl soud činný v trestním řízení, ale soud činný v občanském soudním řízení příslušný ve věci péče o nezletilé dítě. Soud, popř. jiný orgán činný v trestním řízení, dával v takovém případě pouze podnět příslušnému soudu, aby opatrovníka ustanovil.

---

²³⁾ Kacafírková, M.: *Postavení nezletilého poškozeného v trestním řízení*, Právo a rodina 7/2001, str. 19

Dle platné právní úpravy dochází k zastupování poškozeného opatrovníkem v případech, v nichž zákonný zástupce poškozeného nemůže vykonávat svá práva a je zde nebezpečí z prodlení. Jedná se zejména o případy, kdy jsou zákonní zástupci poškozeného dlouhodobě hospitalizováni v nemocnici nebo se dlouhodobě nacházejí v cizině, a o případy, kdy jeden z rodičů spáchal trestný čin ke škodě svého dítěte a došlo by ke kolizi zájmů zákonných zástupců a poškozeného nezletilého. Opatrovníkem nezletilého se zpravidla ustanovuje orgán vykonávající sociálně-právní ochranu dětí.

Soud může ustanovit opatrovníka také tomu poškozenému, jehož pobyt není znám, pokud je to třeba k ochraně jeho zájmů nebo vyžaduje-li to veřejný zájem. Podle rozhodnutí č. 60/2000 – II. Sb. rozh. tr. nelze-li poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody, doručit rozsudek proto, že není znám jeho pobyt nebo je pro dlouhodobý pobyt v cizině nedosažitelný, může mu být podle ustanovení § 45 odst. 2 tr. řádu per analogiam ustanoven opatrovník.

Dle ustanovení § 45 odst. 3 tr. řádu jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody přecházejí práva, která tento zákon přiznává poškozenému, na jeho právního nástupce. Právní nástupce vstupuje přímo do práv poškozeného, a pokud již poškozený uplatnil svůj nárok na náhradu škody, nemusí jej právní nástupce znovu uplatňovat, pouze musí jednoznačně sdělit, že hodlá pokračovat ve výkonu práv poškozeného. Práva spojená s odškodněním bolesti poškozeného a ztížení jeho společenského uplatnění zanikají podle ustanovení § 579 odst. 1, odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, v platném znění, smrtí poškozené fyzické osoby, neboť se jedná o nároky spojené pouze s osobou poškozeného.

Jak již bylo shora zmíněno, právní nástupce nevstupuje do práv poškozeného v případě narovnání.

Orgány činné v trestním řízení řešily otázku, zda má pozůstalý postavení poškozeného a zda mu tedy náleží možnost nahlížet do spisu. K této otázce vydalo Nejvyšší státní zastupitelství v rámci svého oprávnění daného v ustanovení § 12 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v platném znění, stanovisko č. 1/2007 k postavení pozůstalého jako poškozeného v trestním řízení, a to i z hlediska možnosti nahlížet do spisu, ve kterém byl učiněn závěr, že pozůstalý po zemřelém, okolnosti jehož úmrtí byly zjišťovány v trestním řízení (ať už v rámci prověřování skutečností

nasvědčujících spáchání trestného činu nebo v rámci zahájeného trestního stíhání), má v tomto řízení postavení poškozeného (§ 43 odst. 1, případně i § 43 odst. 3 trestního řádu). Je proto i osobou oprávněnou nahlížet do trestního spisu, není-li dán relevantní důvod pro odepření nahlédnutí do spisu (§ 65 odst. 2 trestního řádu). Postavení pozůstalého po zemřelém jako poškozeného bylo Nejvyšším státním zastupitelstvím odůvodněno tak, že pozůstalý se bude svého postavení poškozeného domáhat buď z titulu právního nástupnictví po zemřelém poškozeném, anebo s odkazem na vlastní újmu, ať majetkové nebo nemajetkové povahy. Pozůstalý po zemřelém může obvykle vždy namítat, že smrt tak jemu blízké osoby, jež byla způsobena trestným činem, právem nese jako vážnou morální a citovou újmu, jež - ač nemajetkové povahy (kterou lze však zmírnit poskytnutím zadostiučinění podle § 13 odst. 1 obč. zákoníku - tento nárok v trestním řízení obecně uplatňovat postupem podle § 43 odst. 3 tr. řádu nelze) - představuje tak hluboký zásah do jeho osobnostní sféry, že k její (aspoň částečné) reparaci může dojít jen formou peněžité satisfakce přiznané k žalobě na ochranu osobnosti podle § 13 odst. 2 obč. zákoníku. Orgán činný v trestním řízení nemůže volnou úvahou, aniž by to měl podloženo skutkovou i právní konstrukcí vycházející ze zákonné úpravy, požadavek pozůstalého na nahlížení do spisu bez dalšího odmítnout, a to ani v případě, že řízení ukončí vydáním usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. řádu.

Ke změně osoby poškozeného může také dojít ze zákona (*cessio ex lege*), např. přechodem práv na pojišťovnu, plnila-li z titulu pojištění. K přechodu práv poškozeného na pojišťovnu dochází v tomto případě na základě ustanovení § 33 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, v platném znění, dle kterého vzniklo-li v souvislosti s hrozící nebo nastalou pojistnou událostí oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila zachraňovací náklady, proti jinému právo na náhradu škody nebo jiné obdobné právo, přechází výplatou plnění z pojištění toto právo na pojistitele, a to až do výše částek, které pojistitel ze soukromého pojištění oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila zachraňovací náklady, vyplatil. Práva poškozeného přechází také na Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky, jakož i resortní, oborové, podnikové a další zdravotní pojišťovny, pokud uhradili zcela nebo zčásti náklady spojené s poskytnutím zdravotní péče poškozenému zdravotnickými zařízeními či konkrétními lékaři. Poškozený, jemuž bylo plněno, zůstává poškozeným z hlediska obecné definice poškozeného dle ustanovení § 43 odst.

1 trestního řádu; může zcela reálně nastat situace, že bude také poškozeným s právem na náhradu škody dle ustanovení § 43 odst. 3 trestního řádu, bylo-li plněno pojišťovnou jen zčásti.²⁴⁾

---

²⁴⁾ Láta, J.: *Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*, Příručka Ministerstva spravedlnosti sv. 54, 1994, str. 71 - 75

4. Procesní práva poškozeného a možnosti jejich využití v trestním řízení

4.1 Poškozený jako procesní strana v trestním řízení

Poškozenému jako subjektu trestního řízení, kterému trestní řád umožňuje aktivní účast v trestním řízení v postavení strany, jsou poskytnuta četná procesní práva bez ohledu na to, zda poškozený požaduje v rámci trestního řízení náhradu škody. Poškozený je samostatnou a nezávislou stranou trestního řízení a své postavení v trestním řízení neztrácí tím, že mu již byla škoda plně nahrazena.

Problematikou postavení poškozeného v trestním řízení se zabývají zejména dva nálezy Ústavního soudu, a to nálezy sp.zn. I. ÚS 249/2000 a nálezy sp.zn. III. ÚS 587/04, ze kterých je zřejmé, že Ústavní soud vychází z toho, že poškozený je samostatnou stranou trestního řízení s poměrně rozsáhlými procesními právy, ale na druhé straně vychází Ústavní soud z toho, že poškozený nemá právo podat obžalobu, neboť trestní řízení je ovládáno zásadou legality a zásadou obžalovací, tudíž toto právo náleží pouze státnímu zástupci, který reprezentuje moc výkonnou. V nálezu sp.zn. III. ÚS 587/04 dospěl Ústavní soud k závěru, že právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny zaručuje trestně stíhanému nezávislé a nestranné posouzení věci u orgánu soudní moci, kde postavení státu (reprezentovaného státním zástupcem) a postavení obžalované osoby je rovné (čl. 37 odst. 3 Listiny). Stěžovatel je však ve vedeném trestním řízení v postavení strany adhezní a není tedy v trestním řízení nositelem konstatovaných základních práv. Konstatovaná základní práva na soudní ochranu a rovnost účastníků řízení by stěžovateli naopak v plné míře náležela v rámci občanského soudního řízení, pokud by se v něm domáhal na obžalovaném náhrady škody.

Dle platné právní úpravy nepřísluší poškozenému v trestním řízení postavení žalobce, a to ani samostatně, ani vedle státního zástupce, poškozený tedy není oprávněn podat obžalobu, ani ji zastupovat, nemůže se k podané obžalobě ani připojit. Naproti tomu např. v Německu, Švédsku, Norsku, Rakousku může poškozený v trestním procesu vystupovat jako tzv. vedlejší žalobce, což má za důsledek, že poškozený může

svá procesní práva uplatnit nezávisle na státním zástupci. Dle těchto zahraničních právních úprav připouští vedlejší žalobu soud na návrh poškozeného, a pokud státní zástupce odmítne pokračovat v trestním řízení, má poškozený právo vstoupit na jeho pozici a v trestním řízení pokračovat.

Dle ustanovení § 44 odst. 1 tr. řádu nepřísluší práva poškozeného tomu, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný, což má své opodstatnění. Poškozený je v podstatě občanskoprávním odpůrcem obviněného, který mu způsobil škodu, a také v trestním řízení svá práva vykonává proti obviněnému. Proto je logické, že v jednom řízení nemůže zároveň vystupovat ve dvojitě vzájemně protichůdném procesním postavení.²⁵⁾ Pozice poškozeného není však zásadně nijak vázána na to, zda poškozený umožnil nebo jinak přispěl ke spáchání trestného činu, kterým škoda vznikla. Spoluzavinění poškozeného, jež může hrát značnou roli v souvislosti s rozhodováním o náhradě škody v rámci adhezního řízení, je tu tedy zcela bez významu.²⁶⁾

---

²⁵⁾ Šámal, P. kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 314

²⁶⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 219

4.2 Práva, která náleží všem poškozeným

Zákonodárce se v posledních letech snaží zlepšovat postavení poškozeného v trestním řízení, což můžeme sledovat v mnohých novelizacích trestního řádu, kdy jejich tendencí je rozšíření procesních práv poškozeného na úroveň srovnatelnou s procesními právy obviněného.

Poškozenému v trestním řízení v první řadě náleží práva vyplývající z účelu trestního řádu a ze základních zásad trestního řízení, a to zejména právo, aby při provádění úkonů trestního řízení bylo s poškozeným jednáno tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel trestního řízení, vždy je nutno šetřit jeho osobnost a jeho ústavou zaručená práva; a právo používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka.

Poškozený má právo dát podnět k trestnímu stíhání a také má právo na přijetí jeho oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Nejedná se však o specifické právo poškozeného, ale uvedené oprávnění náleží každé fyzické či právnické osobě, neboť oznámení o trestném činu může učinit kdokoli bez zvláštního zákonného zmocnění.²⁷⁾

Další práva, která náleží každému poškozenému, jsou rámcově vymezena v ustanovení § 43 odst. 1 tr. řádu a podrobněji jsou upravena na různých místech trestního řádu, zejména tam, kde trestní řád stanoví jednotlivá práva procesních stran.

Každý poškozený má právo činit návrhy na doplnění dokazování a to nejen v průběhu hlavního líčení, ale již v přípravném řízení a také ve veřejném zasedání o odvolání. Účelem tohoto oprávnění není jen to, aby si poškozený opatřil podklady pro rozhodnutí o uplatněném nároku na náhradu škody, ale i to, že poškozený tak napomáhá ke správnému zjištění skutkového stavu.

Také na poškozeného se vztahuje obecné ustanovení o právu důkaz nejen předložit či jeho provedení navrhnout, ale i důkaz vyhledat. Např. znalecký posudek navržený nebo předložený poškozeným a mající všechny zákonem požadované náležitosti spolu s doložkou znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, je z důkazního hlediska stejně hodnotným důkazem,

---

²⁷⁾ Petříček, L.: *K postavení poškozeného v trestním řízení*, Bulletin advokacie 6-7/2002, str. 65

jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení. Toto právo poškozeného je však do jisté míry popřeno právní úpravou, která neukládá policejnímu orgánu při skončení vyšetřování povinnost vyrozumět poškozeného o ukončení vyšetřování. Poškozený tak nemá možnost seznámit se s nashromážděným důkazním materiálem a nezjistí, které důkazy podporující jeho nárok na náhradu škody ve spise chybí, a nemůže pro to navrhnout jejich doplnění.²⁸⁾ Podle ustanovení § 176 odst. 1 tr. řádu má poškozený při ukončení vyšetřování pouze právo být vyrozuměn státním zástupcem o podání obžaloby, pokud je znám pobyt poškozeného nebo jeho sídlo. V porovnání s právem obviněného, resp. obhájce obviněného, jde o legislativní nedostatek, neboť práva procesních stran by měla být v zásadě stejná. Inspirující v tomto směru může být slovenská právní úprava, podle které má poškozený a jeho zmocněnec právo v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování.

Stejně jako ostatní strany trestního řízení může i poškozený nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování, a činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí; jen ze závažných důvodů lze toto oprávnění poškozenému odeprít.

Poškozenému není přiznáno právo účastnit se vyšetřovacích úkonů a možnost klást otázky obviněnému a vyslychaným svědkům, které podle § 165 tr. řádu náleží obviněnému a jeho obhájci. Zde se projevuje nerovnoprávné postavení poškozeného a obviněného, které opět neprospívá zájmům poškozeného.

S ohledem na právo poškozeného zúčastnit se hlavního líčení musí být poškozený vyrozuměn o termínu konání hlavního líčení při zachování nejméně tří denní lhůty k přípravě a musí mu být doručena obžaloba. V průběhu hlavního líčení může poškozený se souhlasem předsedy senátu klást vyslychaným osobám otázky. Poškozenému však nenáleží právo žádat, aby mu bylo umožněno provést důkaz, zejména výslech svědka nebo znalce. Zde je patrné porušení ústavní zásady rovnosti stran, neboť toto právo náleží pouze státnímu zástupci, obviněnému a jeho obhájci. V literatuře se objevují názory, že pokud by zákonodárce poskytl poškozenému a jeho zmocněnci právo žádat o provedení výslechu svědka, bylo by nezbytné stanovit

---

²⁸⁾ Bednář, J.: *Postavení poškozeného v trestním řízení zejména s přihlédnutím k novým institutům trestního řádu*, Universita Karlova, Praha 1998, str. 18

povinné zastoupení poškozeného zmocněncem s právníkem s právnickým vzděláním.²⁹⁾ Před skončením řízení se může poškozený k věci vyjádřit, a to formou závěrečné řeči při hlavním líčení a ve veřejném zasedání o odvolání formou konečného návrhu. Trestní řád obsah závěrečné řeči poškozeného nijak nevymezuje, v praxi se poškozený v závěrečné řeči obvykle připojí ke státnímu zástupci ve výroku o vině a trestu a pokud poškozený uplatnil nárok na náhradu škody, navrhuje soudu vynesení výroku o náhradě škody a jeho případné znění. Poškozenému nenáleží právo posledního slova jako obžalovanému a nemůže také pronést repliku.³⁰⁾

Poškozený má právo zúčastnit se také veřejného zasedání o odvolání, kde mu přísluší obdobná práva jako při hlavním líčení.

Dle ustanovení § 141 tr. řádu náleží poškozenému v zákonem stanovených případech právo podat řádný opravný prostředek proti usnesení – stížnost. Stížností lze napadnout každé nepravomocné usnesení policejního orgánu a o takové stížnosti rozhoduje státní zástupce, čímž je vykonáván dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení. Poškozený může také podat stížnost proti nepravomocnému usnesení soudu a státního zástupce, a to tehdy, pokud to zákon výslovně připouští a pokud tyto orgány rozhodují v I. stupni. Stížnost má odkladný účinek pouze tehdy, pokud to zákon výslovně stanoví.

Významnou změnou směřující k rozšíření práv poškozeného ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání, kterou zavedla novela z roku 1993, je opětovné oprávnění poškozeného podat stížnost proti usnesení o odložení věci. Ustanovení § 159a odst. 5, odst. 6 tr. řádu stanoví, že usnesení o odložení věci musí být doručeno poškozenému, pokud je znám, a ten proti němu může podat stížnost, která má odkladný účinek. Dále poškozený může podat stížnost např. proti usnesení státního zástupce o postoupení věci jinému orgánu dle § 171 odst. 1 tr. řádu, proti usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1, odst. 2 tr. řádu, proti usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání dle § 307 tr. řádu, proti usnesení o schválení narovnání dle § 309 tr. řádu. Poškozený zcela nelogicky nemá právo podat stížnost proti usnesení o přerušení trestního stíhání, o kterém je poškozený pouze vyrozumíván dle § 173 odst. 3 tr. řádu.

²⁹⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 65, str. 66

³⁰⁾ Petříček, L.: *K postavení poškozeného v trestním řízení*, Bulletin advokacie 6-7/2002, str. 65

Tento výčet procesních práv poškozeného není vyčerpávající, poškozený může uplatnit ještě další práva, např. ta, která souvisí s tím, že poškozený vystupuje v trestním řízení často v postavení svědka.

4.3 Poučovací povinnost orgánů činných v trestním řízení

Dle ustanovení § 46 tr. řádu jsou orgány činné v trestním řízení povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění. Poučovací povinnost orgánů činných v trestním řízení se vztahuje na každého poškozeného, tedy také na poškozeného, který nemá nárok na náhradu škody. Problémem je však určitá formálnost poučení poškozeného, který je sice orgány činnými v trestním řízení poučen, avšak toto poučení často spočívá v tom, že mu jsou jeho práva pouze přečtena nebo mu je předložen k podpisu předtištěný tiskopis nazvaný „Poučení poškozeného“, ve kterém jsou jednotlivá oprávnění vypsána bez bližšího upřesnění či uvedení možnosti jejich využití.³¹⁾

K tomuto závěru J. Bednáře se přikláním, neboť ve své právní praxi advokátní koncipientky se velmi často setkávám s tím, že orgány činné v trestním řízení předloží poškozenému tiskopis „Poučení poškozeného v trestním řízení“ k podpisu bez dalšího vysvětlování či poučení o jeho právech. Předtištěný tiskopis „Poučení poškozeného v trestním řízení“ obsahuje výčet ustanovení trestního řádu, které se týkají poškozeného, bez dalšího bližšího vysvětlení. Znění tohoto tiskopisu tvoří přílohu č. 1 této práce.

Autoři publikace *Poškozený a adhezní řízení v České republice* zdůrazňují, že poškozené je třeba poučovat jen o právech, která jsou oprávnění vykonávat v projednávané konkrétní věci. Poučení je proto třeba přizpůsobit postavení poškozeného v dané věci, zejména zda jde o poškozeného pouze podle obecné definice v § 43 odst. 1 tr. řádu, nebo i o poškozeného s právy podle § 43 odst. 3 tr. řádu. Orgány činné v trestním řízení si musí ujasnit, o jakého poškozeného jde, a tím předejít tomu, že poškození jsou přímo nebo nepřímo poučováni i o právech, která nejsou oprávnění vykonávat.³²⁾

Orgány činné v trestním řízení by měly také poškozeného odpovídajícím způsobem upozornit na zjištěné nedostatky např. že v návrhu, kterým poškozený uplatnit nárok na náhradu škody, by měla být uvedena alespoň její minimální výše, nebo že osobě jednající za právnickou osobu nepřísluší dle právní úpravy jednat jejím

³¹⁾ Bednář, J.: *Postavení poškozeného v trestním řízení zejména s přihlédnutím k novým institutům trestního řádu*, Universita Karlova, Praha 1998, str. 16

³²⁾ Růžička, M., Púry, F., Zzulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 250

jménem, aby po jejich odstranění mohl návrh poškozeného být považován za správně uplatněný.

Právo poškozeného být poučen o svých právech může být narušeno nedostatkem právní úpravy, jelikož trestní řád ve svých ustanoveních upravujících přípravné řízení nevyžaduje vydání rozhodnutí o tom, že určitá osoba se uznává za poškozeného, nebo rozhodnutí o oprávnění poškozeného vystupovat v trestním řízení. Tento nedostatek právní úpravy může mít také za následek, že určité osoby nejsou v přípravném řízení poučeny o svém postavení a právech, a pak bývají odkázány se svým nárokem na náhradu škody do občanskoprávního řízení, jelikož v důsledku absence včasného poučení neměly možnost včas obstarat doklady prokazující výši jejich nároku.³³⁾ Dalším z následků shora uvedené absence právní úpravy je, že osoba, kterou orgány činné v trestním řízení nepovažují za poškozeného, nemůže podat stížnost proti usnesení o odložení věci.

Praxe tento nedostatek právní úpravy řeší tím, že ve stádiu před zahájením trestního stíhání umožňuje uplatnění procesních práv poškozeného také osobám, které o sobě prohlašují, že jsou poškozenými, až do doby, než bude prokázán opak.³⁴⁾ Pokud je zjištěno, že práva poškozeného uplatňuje osoba, které toto právo zřejmě nepřísluší postupuje soud podle ustanovení § 206 odst. 3 tr. řádu, a vydá usnesení, že onu osobu jako poškozeného k hlavnímu líčení nepřipouští.

Nedostatek spočívající v tom, že poškozený včas neuplatnil svůj nárok na náhradu škody způsobené trestným činem (§ 43 odst. 3 tr. řádu), nemůže být zhojen tím, že poškozený nebyl v souladu s ustanovením § 46 tr. řádu poučen o svých právech a že se mu tohoto poučení dostalo až po zahájení dokazování v hlavním líčení. Dle rozhodnutí č. 29/1974 Sb. rozh. tr. je nedostatek poučení poškozeného sice vadou řízení, ale nikoli vadou podstatnou, která by odůvodňovala zrušení rozsudku v odvolacím řízení.

Poučovací povinnost orgánů činných v trestním řízení se týká pouze procesních práv a povinností poškozeného v trestním řízení, nikoli však práv hmotněprávní povahy, což bylo vyloženo v rozhodnutí č. 2/1970 Sb. rozh. tr. Tento rozsah poučovací povinnosti plyne ze zásady rovnosti účastníků zakotvené v čl. 37 odst. 3 Listiny. Pokud by soud poučoval poškozeného o jeho hmotných právech, např. o uplatnění zvýšené

³³⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 28

³⁴⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 29

náhrady škody, byla by také porušena zásada nestrannosti vedení soudního řízení zakotvená v čl. 36 odst. I Listiny.

Zvláštním případem poučovací povinnosti je povinnost orgánů činných v trestním řízení poskytnout oběti poučení o podmínkách, za nichž může žádat poskytnutí peněžité pomoci od státu podle zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a změně a doplnění některých zákonů. Dle ustanovení § 14 zákona č. 209/1997 Sb. jsou orgány činné v trestním řízení povinny v řízení o trestném činu, v jehož důsledku vznikla škoda na zdraví nebo smrt, poskytnout oběti poučení o podmínkách, za nichž lze o poskytnutí pomoci žádat. Podle názoru Jelínka toto ustanovení není jen opakováním poučovací povinnosti, která je již zakotvena v trestním řádu v ustanovení § 46, neboť se jedná o zvláštní případ poučovací povinnosti, která v sobě zahrnuje i poučení o právech hmotněprávní povahy.³⁵⁾

---

³⁵⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 152, 153

4.4 Vzdání se procesních práv poškozeného

Poměrně novým právem poškozeného je dle ustanovení § 43 odst. 4 tr. řádu právo vzdát se procesních práv, které mu trestní řád přiznává, a to výslovným prohlášením sděleným orgánu činnému v trestním řízení. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 265/2001 Sb., který toto právo poškozeného zakotvil, je smyslem této právní úpravy netraumatizovat poškozeného a omezit jeho styk s trestním řízením na zákonem stanovené minimum.

V souvislosti s tímto právem poškozeného vyvstává otázka, zda se poškozený může vzdát jen některých práv. Podle autorů komentáře trestního řádu takový postup není možný nejen proto, že jej zákon nepředpokládá, ale také s přihlédnutím k úzké souvislosti těchto práv, kdy výkon některých práv je vlastně předpokladem pro výkon dalších práv.³⁶⁾ Podle názoru Jelínka se lze vzdát jen některých práv.³⁷⁾

Dle mého mínění lze do jisté míry souhlasit s oběma výše zmíněnými názory, a to proto, že některých práv se poškozený může vzdát, aniž by to nějakým způsobem omezovalo výkon zbylých práv, např. vzdání se práva vyjádřit před skončením řízení formou závěrečné řeči neomezí výkon jiných práv poškozeného. Vzdání se některých práv, která jsou na sebe úzce navázána, by mohlo zabránit výkonu ostatních práv, např. vzdání se práva nahlížení do spisů by mohlo ztížit až zabránit uplatnění nároku na náhradu škody.

Vzdání se práv se týká jen práv procesní povahy, nikoli práv vyplývajících z hmotného práva; poškozený se tedy nemůže vzdát práva či nároku na náhradu škody, který vyplývá z příslušného hmotněprávního předpisu. Může se však vzdát procesního práva spočívajícího v podání návrhu, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu podle § 43 odst. 3 tr. řádu.³⁸⁾

Poškozený by měl být před vzdáním se svých procesních práv nejprve o těchto právech poučen, aby mohl náležitě zvážit následky svého jednání spočívajícího ve vzdání se svých práv.

³⁶⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád, komentář*, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 307

³⁷⁾ Jelínek, J., Sovák, Z.: *Trestní zákon a trestní řád*, 21. aktualizované vydání, Linde Praha a.s., Praha 2004, str. 385

³⁸⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 276

Vzdání se procesních práv musí poškozený učinit výslovným prohlášením poškozeného učiněným vůči orgánu činnému v trestním řízení, který v té době vede trestní řízení. Vzdání se procesních práv může učinit i zmocněnec poškozené, avšak s výslovným souhlasem poškozeného. Po prohlášení poškozeného o vzdání se svých práv vystupují orgány činné v trestním řízení tak, jako by poškozený v té konkrétní trestní věci vůbec nevystupoval.

Prohlášení o vzdání se procesních práv může poškozený vzít zpět, a tedy opětovně začít procesní práva uplatňovat, pokud to bude s ohledem na stav řízení ještě přicházet v úvahu a poškozený tuto změnu příslušnému orgánu činnému v trestním řízení výslovně sdělí. Tento závěr vyplývá z toho, že trestní řád takový postup nevylučuje, lze jej tedy připustit. Zpětvzetí prohlášení o vzdání se procesních práv ve svém důsledku neznamena, že by byl orgán činný v trestním řízení povinen učinit vůči poškozenému úkony, které měl učinit v době účinnosti jeho vzdání se procesních práv; orgán činný v trestním řízení nezasílá poškozenému rozhodnutí učiněná v mezidobí či jiné písemnosti, které by mu měl v mezidobí doručit.³⁹⁾

---

³⁹⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád, komentář*, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 307, 308

4.5 Informování poškozeného o obviněném (odsouzeném) zavedené novelou provedenou zákonem č. 283/2004 Sb.

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 283/2004 Sb. byla rozšířena práva poškozeného s účinností od 1.7.2004 o právo být poučen o možnosti žádat informace o tom, že obviněný byl propuštěn z vazby nebo z ní uprchl, nebo že odsouzený byl propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody nebo z něj uprchl. Důvodem zakotvení tohoto nového práva poškozeného do trestního řádu bylo provedení směrnice Evropské unie, a to Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 15.3.2001 o postavení obětí v trestním řízení (2001/220/JVV). Dle důvodové zprávy k této novele trestního řádu vyplynulo z praxe nestátních a jiných organizací zaměřujících se na ochranu obětí trestných činů, že se u nás nezdá objevují situace, kdy pachatel násilného trestného činu se vrací zpět k poškozenému v úmyslu mu znovu ublížit, aby se pomstil za jeho výpověď, která napomohla k usvědčení pachatele.

Základním předpokladem pro to, aby mohl poškozený sám či za pomoci jiných osob zajistit svoji bezpečnost, je to, že se včas a věrohodně dozví o tom, že pachatel byl propuštěn z vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo odtud uprchl. Shora uvedené právo poškozeného je upraveno v ustanovení § 44a tr. řádu, dle kterého shledá-li orgán činný v trestním řízení, že poškozenému hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě, poučí poškozeného o možnosti žádat informace o tom, že obviněný byl propuštěn z vazby nebo z ní uprchl, nebo že odsouzený byl propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody nebo z něj uprchl. Tuto žádost podává poškozený u soudu a v přípravném řízení u státního zástupce. Ve stejné míře je toto právo poskytnuto i svědkovi.

V souvislosti s nejednoznačnou formulací ustanovení § 44a odst. 1 tr. řádu se v praxi vyskytnula otázka, zda žádost podle § 44a odst. 1 tr. řádu může podat kterýkoliv ohrožený poškozený nebo jen ten, jemuž bylo vzhledem k ohrožení poskytnuto poučení od orgánu činného v trestním řízení.⁴⁰⁾ Pokud se na řešení této otázky podíváme z pohledu zastánců užšího výkladu § 44a odst. 1 tr. řádu, pak žádost o poskytnutí informací může podat pouze ten poškozený, který byl o možnosti žádat informace poučen.

---

⁴⁰⁾ Vantuch, P.: *K informování poškozených a svědků trestného činu o dosouzeném (obviněném)*, Trestněprávní revue 1/2005, str. 160

Přikláním se k názoru zastánců širšího výkladu ustanovení § 44a odst. 1 tr. řádu, dle kterého si žádost o poskytnutí informací může podat kterýkoliv poškozený, jemuž hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě, aniž by byl o možnosti žádat informace poučen.

Dle názoru Vantucha by orgány činné v trestním řízení měly poškozenému, kterému pachatel vyhrožuje, poskytnout informace o uvedených skutečnostech z úřední povinnosti, nikoliv na základě žádosti poškozeného.⁴¹⁾

Zákonodárce by měl v tomto duchu upravit znění ustanovení § 44a tr. řádu, neboť se v praxi jeví nepřijatelným neinformovat poškozeného, který si po poučení nepožádal o poskytnutí informací jen proto, že nedocenil hrozící nebezpečí nebo si jej neuvědomuje. Toto ustanovení by orgány činné v trestním řízení měly vykládat šířeji a z vlastní iniciativy informovat poškozeného, kterému hrozí nebezpečí od obviněného či odsouzeného, o uvedených skutečnostech. Takový postup by nebyl v rozporu se zákonem, nýbrž nad rámec zákonné úpravy. Již před účinností zákona č. 283/2004 Sb. byla praxe často taková, že orgány činné v trestním řízení informovaly ohrožené poškozené z vlastní iniciativy nad rámec povinností stanovených v zákoně.⁴²⁾

Na právo poškozeného uvedené v ustanovení § 44a tr. řádu navazuje povinnost orgánů činných v trestním řízení bez průtahu vyrozumět příslušnou věznicí o podání žádosti poškozeného nebo svědka dle § 44a tr. řádu. Dle ustanovení § 70a odst. 2 tr. řádu je poškozený nebo svědek vhodným způsobem vyrozuměn o propuštění poškozeného z vazby nebo o jeho uprchnutí z vazby v den, kdy k této skutečnosti došlo.

Zákonodárce zde nevhodně upravil dobu, ve které musí orgány činné v trestním řízení vyrozumět poškozeného. Velmi přínosným se v tomto směru jeví návrh Vantucha, dle kterého by doba vyrozumívání poškozeného měla být upravena diferencovaně, a to tak, že u obviněných, u kterých končí celková doba trvání vazby, by poškození měli být vyrozumíváni nejpozději v den předcházejícímu dni propuštění obviněného z vazby na svobodu; u ostatních obviněných, u nichž je kdykoliv v průběhu vazby rozhodnuto o jejich propuštění, by měli být poškození vyrozuměni neprodleně po

---

⁴¹⁾ Vantuch, P.: *K informování poškozených a svědků trestného činu o dosouzeném (obviněném)*, Trestněprávní revue 1/2005, str. 16

⁴²⁾ Vantuch, P.: *K informování poškozených a svědků trestného činu o dosouzeném (obviněném)*, Trestněprávní revue 1/2005, str. 17

rozhodnutí o propuštění obviněných na svobodu a to v době, kdy obviněný je ještě ve vazební věznici; a o uprchnutí obviněného bezodkladně poté, co je útěk zjištěn.⁴³⁾

Ustanovení § 321 odst. 5 tr. řádu stanoví povinnost předsedy senátu zaslat spolu s nařízením výkonu trestu příslušné věznici informaci o poškozeném, kterého je třeba o propuštění či uprchnutí odsouzeného vyrozumět. Věznice je povinna písemně vyrozumět poškozeného bezodkladně, nejpozději však následující den po skutečnosti uvedené v § 44a odst. 1 písm. b).

Dle mého názoru, zde zákonodárce nedůsledně upravil právo svědka, protože jej opomněl uvést v ustanovení § 321 odst. 5 tr. řádu, i když má dle ustanovení § 44a odst. 1 tr. řádu toto právo i svědek. Také je zde opět nedůsledně upravena doba informování poškozeného, neboť u propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody nebrání věznici nic v tom, aby poškozeného informovala o této skutečnosti ještě v době, kdy je odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody. Pokud odsouzený z výkonu trestu odnětí svobody uprchne, pak by poškozený měl být upozorněn neprodleně poté, co je útěk zjištěn, a to co nejrychleji.

Výše zmíněné zákonné možnosti však nezabezpečují ochranu poškozeného před obviněnými nebo odsouzenými, od nichž jim hrozí nebezpečí, nýbrž jsou předpokladem pro to, aby se poškozený mohl sám chránit, nebo mu byla poskytnuta ochrana. Tato právní úprava nezabezpečuje ochranu poškozeného, ale pouze jeho včasné informování o hrozícím nebezpečí.

---

⁴³⁾ Vantuch, P.: *K informování poškozených a svědků trestného činu o dosouzeném (obviněném)*, Trestněprávní revue 1/2005, str. 17

4.6 Práva poškozených, kteří mají nárok na náhradu škody

Jak bylo shora zmíněno trestní řád rozlišuje dvě skupiny poškozených, a to poškozené, kteří mají podle zákona právo uplatnit proti obviněnému nárok na náhradu škody, a poškozené, kterým toto právo nepřísluší. Poškozeným, kteří mají nárok na náhradu škody, náleží kromě shora zmíněných práv další škála práv, které plynou ze smyslu a účelu adhezního řízení, a to např. právo uplatnit nárok na náhradu škody vůči obviněnému; právo učinit návrh na zajištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného; právo být ve vyrozumění o hlavním líčení upozorněn, že nedostaví-li se k hlavnímu líčení, bude o jeho nároku rozhodováno na podkladě jeho vlastních návrhů, jsou-li již obsaženy ve spise nebo dojdou-li soudu dříve, než se přikročí k dokazování; právo na doručení opisu rozsudku či trestního příkazu; právo podat odvolání proti výroku o náhradě škody nebo proti tomu, že tento výrok nebyl v odsuzujícím rozsudku vynesena; byl-li poškozenému alespoň z části přiznán nárok na náhradu škody, má právo na náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody, včetně nákladů vzniklých s přibráním zmocněnce, podle povahy věci či okolností případu může soud na návrh poškozeného přiznat zcela nebo zčásti náhradu nákladů, i když poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody.

Poškozeným, kteří mohou uplatnit nárok na náhradu škody náleží ještě další práva, např. práva související s právem poškozeného podávat některé z opravných prostředků a práva spojená s odklony od trestního řízení. O odklonech od trestního řízení bude pojednáno dále v samostatné kapitole této práce.

V souvislosti s touto kategorií poškozených se hovoří o náležitostech řádného uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v trestním řízení. Jedná se o následující náležitosti:

- uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným jeho jménem,
- uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným vůči určité osobě,
- uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným včas,
- uplatnění nároku na náhradu škody co do důvodu a výše.

Těmto náležitostem řádného uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným se budu blíže věnovat v kapitole „Adhezní řízení“.

4.7 Zmocněnec poškozeného

K právům poškozeného také patří právo nechat se zastupovat zmocněncem a výše uvedená práva uplatňovat prostřednictvím jím zvoleného zmocněnce. Zmocněncem poškozeného se může stát osoba s plnou způsobilostí k právním úkonům, která na základě smlouvy o zastoupení a udělené plné moci je oprávněna v trestním řízení zastupovat poškozeného. Zákon nevyžaduje pro osobu zmocněnce žádný stupeň právního či jiného vzdělání, kdežto obhájcem obviněného může být pouze advokát, tj. osoba s vysokoškolským právnickým vzděláním, mající předepsanou praxi a zkušenosti. Zmocněncem poškozeného nemůže být v hlavním líčení a veřejném zasedání ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník.

Poškozený má nárok na náhradu nákladů spojených s přibráním zmocněnce tehdy, byl-li mu alespoň z části přiznán nárok na náhradu škody. Soud však může od účinnosti novely trestního řádu provedené zákonem č. 283/2004 Sb. podle povahy věci a okolností případu rozhodnout na návrh poškozeného o tom, že se odsouzenému ukládá povinnost uhradit poškozenému z části nebo zcela náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení, a to i v případě, že poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody ani z části. Zde se opět odráží snaha zákonodárce o zlepšení procesního postavení poškozeného.

Dle mého názoru by však mělo právo poškozeného na náhradu nákladů spojených s přibráním zmocněnce náležet všem poškozeným a ne pouze poškozeným, kteří uplatňovali nárok na náhradu škody.

Trestní řád v souladu s ústavně zaručeným právem na právní pomoc, obsaženým v čl. 37 odst. 2 Listiny, upravuje právo poškozeného, který osvědčí svou nemajetnost, na právní pomoc poskytnutou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu, ale pouze pokud se jedná o poškozeného, který podle zákona uplatnil nárok na náhradu škody. Toto právo poškozeného bylo zakotveno novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb., která reagovala na požadavky vznášené v právní teorii i praxi. Nárok na bezplatné zastoupení, resp. zastoupení za sníženou odměnu, je omezen podmínkou, že nesmí jít o zřejmě nadbytečné zastoupení zmocněncem vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo její výši.

Dle názoru autorů komentáře trestního řádu se o zřejmě nadbytečné zastoupení jedná tehdy, pokud jde o jednoduchý případ nevyžadující bližšího právního posouzení, o kterém lze rozhodnout na základě uplatněného nároku na náhradu škody, nebo jde-li o nízkou škodu, kterou by přesáhly náklady na přibrání zmocněnce.⁴⁴⁾

Zmocněncem nemajetného poškozeného je advokát a náklady vzniklé s jeho přibráním hradí stát. Poškozený musí v tomto případě náležitým způsobem osvědčit svou nemajetnost např. potvrzením od příslušného úřadu práce, výpisem z katastru nemovitostí, že nevlastní žádný nemovitý majetek, apod.; soud nezjišťuje majetkové poměry poškozeného z úřední povinnosti. Poškozený podává tento návrh v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce, který vykonává dozor nad zákonností přípravného řízení, a v řízení před soudem u soudu, který koná řízení v prvním stupni. Státní zástupce přiloží k návrhu poškozeného své vyjádření a poté musí každý návrh předložit soudu. Soud není vázán návrhem poškozeného, tudíž může rozhodnout o tom, že poškozenému náleží právo na právní pomoc zmocněncem bezplatně, i když poškozený žádal o právní pomoc za sníženou odměnu, a naopak.

Zákon předpokládá, že pokud poškozený nemůže nebo nehodlá uplatnit nárok na náhradu škody, bude tak vykonávat svá další procesní práva zpravidla osobně, tudíž zákon neskýtá možnost bezplatné právní pomoci, popř. právní pomoci za sníženou odměnu, nemajetnému poškozenému, který nepožaduje náhradu škody.⁴⁵⁾

Dle mého názoru je v trestním řádu nedůsledně upraveno Listinou zaručené právo na právní pomoc, protože toto právo zde náleží pouze poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody. Zákonodárce zde opomněl poškozeného, který je nemajetný a nepožaduje náhradu škody, ale k náležité účasti v trestním řízení potřebuje právní pomoc. Tomuto poškozenému zůstává pouze možnost daná ustanovením § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění, a to obrátit se na Českou advokátní komoru, aby mu určila advokáta, který jej bude za stanovených podmínek zastupovat.

Nedostatek právní úpravy shledávám také v tom, že poškozený může o bezplatnou právní pomoc požádat až poté, co uplatnil nárok na náhradu škody, neboť mnoho poškozených potřebuje právní pomoc právě již k tomu, aby řádně uplatnili nárok na náhradu škody. V tomto ustanovení trestního řádu se projevuje výrazná disproporce

⁴⁴⁾ Šámal, P. a kol: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 346

⁴⁵⁾ Šámal, P. a kol: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 345, 346

mezi právy poškozeného a právy obviněného, neboť nemajetný obviněný má dle novelizovaného ustanovení § 33 odst. 2 tr. řádu s účinností od 1.7.2004 právo na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu, a to dokonce i bez návrhu obviněného.

Zmocněnec je oprávněn jménem poškozeného za něj činit návrhy, podávat za něj žádosti a opravné prostředky, je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený. Veškeré písemnosti jsou doručovány zmocněnci poškozeného kromě výzev, aby poškozený něco osobně vykonal. Při hlavním líčení a veřejném zasedání může zmocněnec poškozeného klást se souhlasem předsedy senátu vyslýchaným otázky. Naproti tomu v přípravném řízení má zmocněnec právo zúčastnit se výslechu pouze u osoby, kterou zastupuje, a z toho důvodu jen vůči této osobě může uplatnit právo klást jí otázky.⁴⁶⁾

---

⁴⁶⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 344

4.8 Nález Ústavního soudu č. 77/2001 Sb. a společný zmocněnec

Na základě nálezu Ústavního soudu České republiky č. 77/2001 Sb., který je považován za nejdůležitější rozhodnutí Ústavního soudu ve vztahu k poškozenému, se může poškozený bez omezení účastnit jak trestního řízení před okresním soudem, tak trestního řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně. Podle dřívějšího znění ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu, které zrušil shora citovaný náleze Ústavního soudu, rozhodoval o účasti poškozeného v řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu soud podle povahy projednávané věci. Jednalo se o výjimku z obecné zásady, že poškozený se může účastnit adhezního řízení bez omezení. Soudy tak ve věcech náležejících do příslušnosti krajského soudu libovolným a nepřekoumatelným způsobem rozhodovaly o tom, zda připustí či nepřipustí účast poškozeného v trestním řízení bez jakýchkoliv předem stanovených kritérií pro takové rozhodnutí. Navíc proti usnesení, kterým krajský soud rozhodl o nepřipuštění poškozeného do trestního řízení, nebylo možno podat stížnost či jiný opravný prostředek, tudíž toto usnesení bylo nepřekoumatelné. Ústavní soud v této souvislosti poukázal na to, že právní řád má odpovídat principu předvídatelnosti důsledků právního předpisu a jeho určitosti a srozumitelnosti.

Další nedostatek dřívější právní úpravy shledávám v tom, že možnost nepřipustit účast poškozeného se týkala toliko řízení před krajským soudem po podání obžaloby, zatím co do podání obžaloby nebylo možno práva poškozeného omezovat.

Ústavní soud při svém rozhodování vycházel v první řadě ze skutečnosti, že postavení poškozeného je rozdílně upraveno v řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu oproti řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti okresního soudu a shledal napadené ustanovení za protiústavní, neboť ve svých důsledcích vyvolávalo neodůvodněnou nerovnost účastníků řízení při uplatňování jejich práv v řízení před okresním a krajským soudem. Protiústavnost napadeného ustanovení byla také spatřována v tom, že bylo porušováno právo poškozeného na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a rovněž princip rovnosti účastníků řízení zakotvený v čl. 37 odst. 3 Listiny.

V této souvislosti se v odborné literatuře zmiňuje odlišné stanovisko dvou soudců Ústavního soudu, které nepokládá za správný a odpovídající účelu trestního řízení právní názor přijatý většinou pléna Ústavního soudu, že posuzované ustanovení

trestního řádu vyvolává neodůvodněnou nerovnost účastníků řízení při uplatňování jejich práv v řízení před okresním a krajským soudem, že neodpovídá principu předvídatelnosti důsledků právního předpisu, a že nadto rozhodnutí (krajského) soudu, podle něho vydané, nepodléhá přezkumu instančně nadřízeným soudem, a že jako takové porušuje ústavně zaručené právo na soudní ochranu. Argumentováno je tím, že účelem trestního řádu (trestního řízení) je náležité zjištění trestných činů a podle zákona spravedlivé potrestání jejich pachatelů. Poukazovali také na skutečnost, že z praxe obecných soudů nic nenasvědčuje tomu, že by ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu bylo na újmu poškozených obecně zneužíváno. Tito soudci Ústavního soudu dále zdůrazňovali, že toto ustanovení neporušuje princip předvídatelnosti důsledků právního předpisu, neboť tento má svůj význam z výrazně převážné míry u právních norem hmotněprávní povahy.⁴⁷⁾

V době, kdy Ústavní soud rozhodoval o zrušení shora citovaného ustanovení, vláda ČR připravovala návrh novely trestního řádu, ve kterém navrhovala zrušení dosavadního znění ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu a jeho nahrazení novým zněním, které by mělo lépe vyhovovat původnímu záměru právní úpravy, kterým bylo vyhnutí se nepřiměřenému ztížení či dokonce zmaření průběhu trestního řízení.

Výše zmíněná novela trestního řádu reagovala na skutečnost, že v těchto letech docházelo k páchání velkého množství trestných činů z oblasti hospodářské nebo majetkové kriminality, kde počet poškozených byl velmi vysoký; jedná se např. o sériové krádeže automobilů nebo o mnohonásobné podvody. Pokud by jednotliví poškození uplatňovali svá práva samostatně, bylo by financování trestního řízení státem neúnosné a také by byl ohrožen samotný účel trestního řízení. Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb., ve snaze o zachování zásady rychlosti a hospodárnosti trestního řízení, vnesla do ustanovení § 44 tr. řádu nový odst. 2, a to i s ohledem na to, že předchozí znění tohoto odstavce bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu č. 77/2001 Sb.

Současné znění ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu umožňuje, aby v případech, kdy počet poškozených je mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, předsedovi senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudci, aby rozhodli, že poškození mohou svá práva

---

⁴⁷⁾ Růžička, M., Půry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 6, str. 7

v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí.

Problematikou společného zmocněnce se zabývalo také rozhodnutí č. 4/2005 Sb. rozh. tr., ve kterém soud dospěl k závěru, že rozhodne-li předseda senátu, že poškození mohou svá práva uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, pak v případě, že chtějí svá práva v tomto řízení vykonávat, musí si společného zmocněnce zvolit sami. Nejedná se zde o ustanovení zmocněnce poškozeného dle ustanovení § 51a odst. 1 a 2 tr. řádu a stát není povinen hradit ani náklady zmocněnce podle § 151 tr. řádu. Z tohoto tedy vyplývá, že pokud si poškození nezvolí společného zmocněnce, nemohou uplatňovat svá práva jako poškození v trestním řízení, a to ani uplatnit nárok na náhradu škody. Zvolení si společného zmocněnce je právem poškozených, tudíž pokud si poškození společného zmocněnce nezvolí, nemůže jim jej nikdo zvolit, ani je nemůže nikdo nutit, aby si jej zvolili.

Dle názoru Čeplové toto ustanovení poškozené ve výkonu jejich práv omezuje, když nařizuje, že pokud poškození nebudou vykonávat svá práva prostřednictvím (společného) zmocněnce, pak svoje právo – zejména právo na náhradu škody – uplatnit nemohou vůbec.⁴⁸⁾

Zákonodárce nestanovil, kdy je počet poškozených mimořádně vysoký, konkrétním číslem, čímž se tento termín stává krajně neurčitý a umožňuje nejednotný výklad.⁴⁹⁾ Mimořádně vysoký počet poškozených bude třeba určit vždy v konkrétní věci s přihlédnutím nejen k počtu poškozených, ale také s přihlédnutím k okolnostem případu a k výši uplatňovaných náhrad škod. Rozhodnutí se činí usnesením, proti kterému se nepřipouští stížnost, neboť při stovkách poškozených by jen projednávání stížností zablokovalo trestní řízení.

Pro řešení problému nejednotnosti výkladu pojmu „mimořádně vysoký počet poškozených“ se mi jeví velmi vhodný návrh Jelínka, dle kterého by zákonodárce měl kvantifikovat pojem „mimořádně vysoký počet poškozených“ nebo stanovit jiná kritéria k omezení účasti poškozených, např. rozsah újmy, kterou poškozený utrpěl.⁵⁰⁾

⁴⁸⁾ Čeplová, V.: *Výše odměn zmocněnce v adhezním řízení v případech mimořádně vysokého počtu poškozených (§ 44 odst. 2 TrŘ) – nový druh trestu?*, Trestněprávní revue 4/2008, str. 112

⁴⁹⁾ Jelínek, J.: *Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány*, Kriminálnístika 2/2003, str. 114

⁵⁰⁾ Jelínek, J.: *Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány*, Kriminálnístika 2/2003, str. 115

Společným zmocněncem může být každý, kdo může být zmocněncem poškozeného. Zákon omezuje počet zmocněnců nejvýše na šest. Pokud by došlo k překročení tohoto počtu a poškození by se nedohodli na výběru zmocněnců, provede výběr soud s přihlédnutím k zájmům poškozených.

Otázkou, kterou se v současné době zabývá odborná literatura, je výše odměn společných zmocněnců, pokud jsou jimi advokáti. Společní zmocněnci mají nárok na odměnu dle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), kdy výše této odměny se vypočítává ze způsobené škody a například při škodě ve výši cca. 30 miliónů korun českých činí odměna za jeden úkon právní služby cca. 250 tisíc korun českých.

K zamyšlení pak zůstává otázka, zda poškození tím, že uplatňují svá práva na náhradu škody prostřednictvím společného zmocněnce nejsou na svých právech zkráceni tím, že tomuto zmocněnci náleží za celé trestní řízení odměna dosahující statisícových částek, když jeho úkolem je v podstatě uplatnění nároku na náhradu způsobené škody jménem poškozených a je mu doručován rozsudek. Touto problematikou se zabývala Čeplová, která dle mého názoru dospěla ke správnému a ekonomickému závěru, že by mimořádně vysokému počtu poškozených stačil pouze jeden společný zmocněnec, kterého by jim ustanovil soud a jehož odměna by měla být stanovena speciálním paušálním tarifem.⁵¹⁾

Věcný záměr rekonstrukce trestního práva procesního počítá s tím, že za mimořádně vysoký počet poškozených bude považováno více jak 100 poškozených a poškozeným, s nimiž orgány činné v trestním řízení a v řízení před soudem soud nejednají (např. ve věcech podvodů u bank, družstevních záložen, apod., kdy je nevyslychají jako svědky), bude možné oznamovat rozhodnutí, že mohou uplatňovat nárok na náhradu škody (vydání bezdůvodného obohacení) pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí, vyvěšením na úřední desce. Soud také rozhodne i o počtu společných zmocněnců, jestliže by jejich celkový počet přesáhl hranici, kterou zákon stanoví.

---

⁵¹⁾ Čeplová, V.: *Výše odměn zmocněnce v adhezním řízení v případech mimořádně vysokého počtu poškozených (§ 44 odst. 2 TrŘ) – nový druh trestu?*, Trestněprávní revue 4/2008, str. 114

4.9 Souhlas poškozeného s trestním stíháním, problematika ustanovení § 163 a § 163a trestního řádu

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 178/1990 Sb. byl zaveden do trestního řádu nový institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného. Podstata tohoto institutu spočívá v tom, že trestní stíhání za taxativně vymezené trestné činy je podmíněné souhlasem poškozeného, pokud mezi pachatelem a poškozeným je příbuzenský nebo obdobný vztah vymezený v zákoně. Jedná se o průlom do zásady oficiality, dle které orgány činné v trestním řízení jsou povinny stíhat z úřední povinnosti všechny trestné činy, o nichž se dozví, a to bez ohledu na stanovisko poškozeného; a pro státní zástupce o průlom do zásady legality. Tento institut nemění nic na principech obžalovací zásady, i nadále může soud konat trestní stíhání jen tehdy, je-li tu obžaloba podaná státním zástupcem.

Zákonodárce tento institut zavedl ve snaze nepřepínat trestní represí, jelikož poškozený může být v důsledku potrestání pachatele nepřímo postižen, např. sociální nebo ekonomickou újmou. Do konfliktu se zde dostává zájem státu na trestním stíhání a zájem poškozeného, který má blízký vztah k pachateli.⁵²⁾

V praxi se často vyskytovaly případy, kdy při spáchání nedbalostního trestného činu v silniční dopravě dle § 223, § 224 tr. zákona musely orgány činné v trestním řízení stíhat pachatele, který způsobil zranění své manželce, i přesto, že ona si to nepřála.⁵³⁾ Docházelo tak k negativnímu dopadu na rodinu poškozené, neboť pachatel byl odsouzen, ona byla odkázána na pomoc lékařských zařízení a o jejich nezletilé děti se starali cizí lidé a pokud se o ně neměl kdo postarat, tak byly umístěny do dětských domovů, čímž došlo k narušení veškerých vazeb do té doby v plně funkční rodině.

Institut souhlasu poškozeného byl upřesněn další novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 558/1991 Sb., která doplnila výčet trestných činů, u nichž je podmínkou trestního stíhání souhlas poškozeného, rozšířila okruh osob, které mají právo udělit souhlas s trestním stíháním, a stanovila, že výslovně odepřený souhlas již nelze znovu udělit. Novela trestního řádu provedená zákonem č. 292/1993 Sb. zařadila do výčtu trestných činů nově trestný čin opilství podle § 201a tr. zák., pokud jinak

⁵²⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 1048

⁵³⁾ Vantuch, P.: *Trestní stíhání se souhlasem poškozeného, nebo na jeho návrh?*, *Právní praxe* 3/1994, str. 152

vykazuje znaky skutkové podstaty některého z trestných činů taxativně vymezených v ustanovení § 163 tr. řádu.

Současné znění ustanovení § 163 a § 163a tr. řádu přinesla novela trestního řádu provedená zákonem č. 256/2001 Sb., kterou se souhlas poškozeného u trestných činů podle § 231, § 238 a § 249a tr. zák. rozšířil i na druhé odstavce těchto trestných činů tak, aby to odpovídalo z hlediska typové nebezpečnosti ostatním zejména majetkovým trestným činům zařazeným v tomto ustanovení. Nově byly upraveny výjimky v ustanovení § 163a, kdy v uvedených případech o trestném činu, u kterého je jinak podmínkou zahájení a vedení trestního stíhání souhlas poškozeného, lze konat trestní stíhání, i když takový souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět; tím se dle důvodové zprávy k této novele reaguje na problémy, které se objevily při dosavadní aplikaci tohoto institutu v praxi.

Institut souhlasu poškozeného je označován jako tzv. dispoziční právo poškozeného a vztahuje se na celé trestní stíhání. Na to, zda poškozený dává výslovně souhlas s trestním stíháním, je příslušný orgán činný v trestním řízení povinen se jej dotázat ještě před zahájením trestního stíhání anebo výjimečně po jeho zahájení, a to ihned poté, kdy je předpokládán poměr obviněného a poškozeného zjištěn. Pokud se poškozený na výzvu orgánu činného v trestním řízení ihned nevyjádří, je mu poskytnuta přiměřená lhůta, nejvýše však třicet dní. Tato lhůta je odůvodněna tím, aby nebyla nepřiměřeně protahována nejistota obviněného, a také všeobecnou tendencí zkracovat dobu trvání trestního řízení. Poškozený musí být poučen, že po marném uplynutí lhůty již nelze souhlas dát. Je-li souhlas poškozeného k trestnímu stíhání dán, postupují orgány činné v trestním řízení stejně jako v řízení o trestném činu, ohledně kterého se souhlas nevyžaduje. Odepření souhlasu k trestnímu stíhání nebo jeho vzetí zpět je důvodem nepřipustnosti trestního stíhání podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. i) tr. řádu, má účinky abolicie jednou provždy. Ovšem obviněný má dle ustanovení § 11 odst. 3 tr. řádu právo trvat na projednání věci.

Souhlas se dává vždy k trestnímu stíhání určité konkrétní osoby pro konkrétní trestný čin, který je v souladu s dosud provedenými důkazy příslušným způsobem právně posouzen a jehož právní kvalifikace odpovídá některému z trestných činů uvedených v taxativním výčtu ustanovení § 163 odst. 1 tr. řádu.⁵⁴⁾

⁵⁴⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 104, str. 105

Poměr poškozeného a toho, vůči němuž má právo udělit nebo odepřít souhlas s trestním stíháním, musí s výjimkou trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. existovat v době, kdy se trestní stíhání vede, resp. má vést, nikoli v době, kdy byl čin spáchán (rozhodnutí NS č. 17/2005-806). Častým omylem policejních orgánů je, že souhlas osoby blízké vyžadují k datu, kdy byl trestný čin spáchán, nikoliv k datu, kdy je souhlas vyžadován, neboť od doby spáchání trestného činu k datu dání souhlasu se může osobní status poškozeného změnit, např. při rozvodu manželství.⁵⁵⁾

Jedná se o poměr poškozeného k osobě pachatele, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď podle ustanovení § 100 odst. 2 tr. řádu. Dle § 100 odst. 2 tr. řádu je svědek oprávněn odepřít vypovídat, jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní. V zahájeném trestním stíhání nelze pokračovat, jestliže v jeho průběhu takový poměr vznikne, např. poškozená a obviněný uzavřou sňatek. U trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. zákon připouští možnost odepřít souhlas k trestnímu stíhání, jestliže ten, kdo je za něj stíhán, je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem dle zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění, nebo druhem.

K trestnímu stíhání postačí v případě několika poškozených souhlas i jen jediného poškozeného. Podle rozhodnutí publikovaného pod č. 28/1997 Sb. rozh. tr. při posuzování podmíněnosti trestního stíhání vedeného pro trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák. se souhlasem poškozeného je nutno vzít v úvahu, že postavení poškozeného ve smyslu § 43 odst. 1 tr. řádu mají všechny osoby, které oprávněně bydlí v obydlí, do něhož pachatel vnikl.

Rozhodnutí č. 38/1999-II Sb. rozh. tr. se zabývá otázkou, jestliže trestnými činy spáchanými v jednočinném souběhu bylo poškozeno několik osob, přičemž některá z nich v souladu s ustanovení § 163 odst. 1 tr. řádu neudělí souhlas s trestním stíháním pro ten trestný čin, kterým došlo jen k jejímu poškození, pak pro tento trestný čin nelze

---

⁵⁵⁾ Voňková, J., Huňková, M., a kol.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, proFem, o.p.s., Praha 2004, str. 100

konat trestní stíhání. Trestní stíhání pro trestné činy spáchané jedním skutkem lze v takovém případě vést jen pro ten trestný čin, ohledně něhož byl dán souhlas té osoby, která byla právě tímto trestným činem sama poškozena. Ustanovení poslední věty § 163 odst. 1 tr. řádu se v případě jednočinného souběhu vztahuje k jednotlivým právním kvalifikačním skutku.

Pokud se skutek skládá z více dílčích aktů, např. při pokračování v trestném činu, trestní stíhání v případě nedání souhlasu nelze vést pro ty dílčí akty či útoky, ohledně nichž byl souhlas odepřen. Např. pokud se obviněný dopustil v pokračování řady krádeží a v jednom případě okradl i svou matku, která pak nedala souhlas k jeho trestnímu stíhání; v takovém případě nelze obviněného stíhat i pro dílčí akt krádeže ke škodě jeho matky.⁵⁶⁾

Ustanovení § 163 odst. 2 druhé věty tr. řádu upravuje právo poškozeného kdykoli souhlas s trestním stíháním vzít zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě, při řízení před samosoudcem může poškozený vzít souhlas s trestním stíháním zpět do doby, než bude trestní příkaz doručen některé z osob, které jsou oprávněny podat odpor proti trestnímu příkazu. Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit.

Tím, že poškozený má dispoziční právo po celou dobu trestního stíhání, bývá nezřídka podroben systematickému nátlaku až vydírání ze strany pachatele, jeho rodiny a přátel. Všichni se poškozeného snaží přesvědčit, že by měl svůj souhlas s trestním stíháním vzít zpět, což může být stav trvající poměrně dlouhou dobu i v souvislosti s časově zdlouhavým soudním projednáváním věci. V praxi se poměrně často stává, že poškozený pod tímto nátlakem vezme svůj souhlas zpět a trestní stíhání tak navždy vyloučí. Tento paragraf tak bývá nazýván tzv. vydíracím paragrafem.⁵⁷⁾

Souhlasu poškozeného s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 není třeba v těchto případech:

- a) pokud byla takovým trestným činem způsobena smrt,

⁵⁶⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 540

⁵⁷⁾ Voňková, J., Huňková, M., a kol.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, proFem, o.p.s., Praha 2004, str. 125

- b) poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,
- c) poškozeným je osoba mladší 15 let,
- d) z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. nově upravila případy, kdy souhlas poškozeného s trestním stíháním pro kterýkoli z trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 tr. řádu, není třeba. Do doby účinnosti této novely nebylo souhlasu poškozeného s trestním stíháním třeba pouze v případě, kdy byla takovým trestným činem způsobena smrt.

Dle mého názoru zákonodárce nevhodně do tohoto ustanovení zahrnul případ, kdy poškozeným je osoba mladší 15 let a případ, kdy poškozený není schopen souhlas dát pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena. Tyto situace dle mého názoru vhodněji řešila soudní praxe a judikatura (rozhodnutí č. 33/1992 Sb. rozh. tr.), neboť do doby účinnosti této novely dával souhlas za takového poškozeného jeho zákonný zástupce, opatrovník (kolizní) nebo poručník, kteří k takovému souhlasu potřebovali schválení soudu dle ustanovení § 176 odst. 1 a odst. 179 zákona č. 99/1963 Sb., občanského osudního řádu, v platném znění. Dle platné právní úpravy je postižen rodič, který například způsobí dopravní nehodu, při které je ublíženo na zdraví jeho dítěti, osobě mladší 15 let; kdy tento rodič je sám citově zhroutěn, musí se postarat o nezletilé dítě a ještě musí čelit trestnímu stíhání jeho osoby. Podle mého mínění by bylo vhodnější, aby nezletilému dítěti byl ustanoven opatrovník a aby soud schválil rozhodnutí opatrovníka o udělení či odepření souhlasu s trestním stíháním.

Ze shora uvedeného výčtu ustanovení § 163a odst. 1 bych se zaměřila podrobně na právní úpravu obsaženou pod písm. d). Tísní se rozumí přechodný stav, který vede k omezení volnosti v rozhodování. Tíseň je vyvolána výhrůžkami, které mohou směřovat jak proti osobě, jež má udělit souhlas, tak i proti blízkým této osoby, mohou se týkat použití násilí, tak i jiné újmy; nátlakem, který je obdobný výhrůžkám, ale jedná se o slabší formu ovlivňování vůle poškozeného; závislostí, čímž se rozumí stav,

kdy poškozený je závislý na osobě, která v něm vyvolává tíseň, např. psychicky či finančně; a podřízeností, jež je dána především v služebním či pracovním poměru. K tomuto stavu dochází velmi často v případech domácího násilí, které nejsou projednávány jako trestný čin dle § 215a tr. zákona, kdy pachatel působí na poškozenou např. výhrůžkami, nebo poškozená je na pachateli finančně závislá.⁵⁸⁾

Dokazování skutečnosti, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět z důvodu tísně je obtížné, neboť orgány činné v trestním řízení si nedají do souvislosti závislost poškozené jako oběti domácího násilí na pachateli a zpět vzetí jejího souhlasu s trestním stíháním. Mnohdy orgány činné v trestním stíhání uvítají neudělení či zpětvzetí souhlasu s trestním stíháním poškozeným, neboť tímto se trestní řízení zastavuje a orgánům činným v trestním řízení končí jejich práce.

Dle autorů komentáře trestního řádu se pojmem „z okolností zřejmé“ míní skutková tvrzení zjištěná zpravidla v rámci postupu před zahájením trestního stíhání.⁵⁹⁾ Dle mého názoru je zde nevhodně z časového hlediska posuzována tato výjimka, jelikož by se měla zkoumat i skutková tvrzení zjištěná v průběhu trestního stíhání, neboť je v praxi obvyklé, že obviněný až v průběhu trestního stíhání činí nátlak na poškozenou, aby vzala udělený souhlas zpět, a ne před zahájením trestního stíhání, jelikož v tuto dobu je poškozená ještě zcela rozhodnutá souhlas udělit a nevzít jej zpět. Tudíž by se měly tyto okolnosti posuzovat také v době, kdy poškozená bere svůj souhlas zpět.

Problematice institutu souhlasu poškozeného s trestním stíháním je věnována velká pozornost, jak ze strany nauky trestního práva, tak ze strany justiční praxe. V praxi vyvstala otázka, zda právo dát souhlas s trestním stíháním je vázáno pouze na poškozeného nebo přechází i na jeho právního nástupce. Tato otázka byla řešena ve spojitosti s ustanovením § 45 odst. 3 tr. řádu, z kterého vyplývá, že na právního nástupce poškozeného přecházejí jen ta práva týkající se uplatnění nároku na náhradu škody. Takže pokud poškozený zemřel, mimo příčinnou souvislost s projednávaným skutkem, předtím než udělit souhlas s trestním stíháním, nemůže právní nástupce poškozeného dát souhlas s trestním stíháním a trestní stíhání musí být zastaveno.⁶⁰⁾

⁵⁸⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 1255

⁵⁹⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 1254, 1255

⁶⁰⁾ Jelinek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 98

Justiční praxe také řešila vztah ustanovení § 44 odst. 1 tr. řádu, dle kterého oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný, a ustanovení § 163 tr. řádu.⁶¹⁾ Tento vztah byl vyřešen rozhodnutím č. 34/1992 Sb. rozh. tr., dle kterého dopustí-li se trestného činu ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák. sourozenci vzájemným fyzickým napadáním, je možno konat trestní stíhání každého z nich jen tehdy, souhlasí-li s tím druhý ze sourozenců. Z uvedeného rozhodnutí vyplývá, že ustanovení § 163 tr. řádu je speciálním ve vztahu k ustanovení § 44 odst. 1 tr. řádu, jelikož souhlas s trestním stíháním je širším právem, které poskytuje zákon poškozenému v zájmu ochrany jeho rodinných vztahů.

Přestože tento institut prošel výrazným legislativním vývojem, nedošlo ovšem k odstranění dvou ze zásadních nedostatků vytýkaných právní úpravě tohoto institutu, kterými jsou nahodilý a nepromyšlený výběr trestných činů, u nichž je trestní stíhání možné jen se souhlasem poškozeného, a existence příbuzenského poměru jako podmínky aplikace tohoto institutu.

Okruh trestných činů, jichž se může týkat souhlas poškozeného, budí dojem nahodilosti, neboť ve výčtu trestných činů chybí celá řada nedbalostních trestných činů, které jsou méně nebezpečné než řada úmyslných trestných činů vypočtených v ustanovení § 163 tr. řádu.⁶²⁾ Souhlas poškozeného se mnohdy vztahuje na zvláště závažné úmyslné trestné činy, kdy nepochybně dochází k ohrožení zájmů společnosti na nepáchání trestné činnosti. Zákonodárce tak postavil naroveň trestné činy různé společenské nebezpečnosti. Dle Vantucha je možné příčinu této nahodilosti spatřovat v tom, že se jednalo o kompromis mezi zastánci bezvýjimečného respektování zásady legality a oficiality a zastánci širokého uplatnění tzv. návrhových deliktů.⁶³⁾

Zákonodárce váže dispozici poškozeného s trestním stíháním jen na existenci příbuzenského vztahu poškozeného k pachateli, a to i u zvláště závažných úmyslných trestných činů, ale bez příbuzenského poměru nemůže poškozený u nedbalostních méně závažných trestných činů vyjádřit svůj zájem či nezájem na trestním stíhání.

Současná právní úprava institutu souhlasu poškozeného s trestním stíháním diferencuje mezi poškozenými a mezi pachateli. Postavení poškozeného, který např. utrpí ublížení na zdraví osobou cizí, je odlišné od postavení poškozeného, kterému

⁶¹⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 99

⁶²⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 108, str. 109

⁶³⁾ Vantuch, P.: *Trestní stíhání se souhlasem poškozeného, nebo na jeho návrh?*, Právní praxe 3/1994, str. 158

bylo ublíženo na zdraví osobou blízkou. Zatímco v prvním případě dochází po oznámení trestného činu ke stíhání podezřelého ex offo, v případě druhém se rozhodování o zahájení trestního stíhání přenáší na bedra poškozeného. Dochází tak jednak k vymezení dvou kategorií poškozených, jednak k diferenciaci pachatelů na ty, kteří budou stíháni ze zákona, a na ty, kteří mohou být stíháni, pokud poškozený, osoba blízká, dá souhlas s trestním stíháním.

V odborných kruzích je také zvažována možnost zavedení tzv. návrhových deliktů, tj. trestných činů, pro něž lze obviněného stíhat jen na základě návrhu poškozeného.⁶⁴⁾ Při zakotvení tzv. návrhových deliktů by byla nezbytná aktivita poškozeného, jeho vlastní iniciativa. Poškozený s vědomím vlastní odpovědnosti by se s vážností zamýšlel nad podáním návrhu.

Dle mého názoru by měl zákonodárce de lege ferenda zakotvit trestní stíhání nedbalostních trestných činů na návrh poškozeného bez existence příbuzenského poměru a v případech, kde se jeví nezbytným zvýhodnit existenci příbuzenského, resp. obdobného poměru mezi poškozeným a obviněným ponechat institut souhlasu poškozeného a vázat jej na společensky méně nebezpečné trestné činy.

Zákonodárce by se mohl inspirovat právními úpravami v jiných státech Evropské unie a jejich zkušenostmi. Např. v Nizozemí je trestní stíhání zahajováno bez souhlasu poškozené, i když je pachatelem osoba blízká. Ve slovenském trestním řádu je také zakotven institut souhlasu poškozeného, v některých rysech odlišně od naší právní úpravy, např. je zde jiný výčet trestných činů, výjimkou, kdy není třeba souhlasu poškozeného, je zde pouze případ, že trestným činem byla způsobena smrt atd.

Vzorem pro rekonstrukci trestního procesu by mohla být také právní úprava institutu soukromé žaloby v trestním řádu Rakouska a Německa. Soukromou žalobou se rozumí právo poškozeného, kterému byla soukromožalobním trestným činem způsobena bezprostřední újma, obrátit se žalobou (žádostí o potrestání pachatele) přímo na trestní soud, a to i bez součinnosti s veřejným žalobcem. Soukromožalobními delikty jsou delikty, kterými je primárně zasahováno do soukromé sféry osoby poškozeného, jedná se např. o trestné činy zasahující čest a lidskou důstojnost, právo na soukromí. V německé a rakouské právní úpravě je k soukromožalobním trestným činům zařazen také trestný čin znásilnění mezi manžely či osobami v poměru blízkém nebo majetkové

⁶⁴⁾ Vantuch, P.: *Trestní stíhání se souhlasem poškozeného, nebo na jeho návrh?*, Právní praxe 3/1994; Jelínek, J.: *K postavení poškozeného v trestním řízení – návrhy de lege ferenda*, Kriminalistika 1/97

trestné činy v rámci rodiny. Před samotným trestním řízením u soudu probíhá tzv. smírčí řízení a pokud není dosaženo mezi žalobcem a obviněným smíru, proběhne hlavní líčení před soudem.

4.10 Poškozený jako svědek v trestním řízení

Poškozený je nejen stranou trestního řízení, ale také je velmi často nositelem důkazu, a proto vystupuje také v procesním postavení svědka. Je to dáno tím, že poškozený má mnohdy přímé a bezprostřední vědomosti o trestném činu pachatele, jeho trestním jednání a zejména o jeho následcích.⁶⁵⁾ Poškozený zde má základní rysy charakteristické pro svědka, a to, že skutečnosti vnímal svými smysly, a tudíž je jeho výpověď nezastupitelná. Poškozený v tomto postavení musí být také poučen o právech svědka.

V této souvislosti bych se chtěla zaměřit na problematiku střetu práv poškozeného s postavením poškozeného jako svědka. Dle ustanovení § 209 odst. 1 tr. řádu dbá předseda senátu, aby svědek ještě nevyslechnutý nebyl přítomen při výslechu obžalovaného a jiných svědků, což se dostává do kolize s právem a povinností poškozeného uplatnit nárok na náhradu škody před zahájením dokazování v hlavním líčení a do kolize s výkonem práv poškozeného, kdy poškozený má právo být přítomen hlavnímu líčení a klást osobám otázky se souhlasem předsedy senátu.

Kolizi těchto dvou procesních postavení jedné osoby v trestním řízení řeší rozhodnutí č. III/1967 Sb. rozh. tr., dle kterého je vhodné dbát na to, aby v hlavním líčení byl poškozený, který je současně svědkem, vyslechnut přednostně, tj. ihned po výslechu obžalovaného, aby jeho výpověď nebyla ovlivňována znalostmi získanými přítomností při výslechu dalších svědků. Při hodnocení jeho výpovědi přihlédně soud též k tomu, zda jeho výpověď nebyla ovlivněna znalostmi získanými při výkonu práv poškozeného, zejména nahlížením do spisu a přítomností při výslechu obžalovaného při hlavním líčení.

Podle mého mínění je tato situace nejlépe řešena v případě, kdy je poškozený zastoupen zmocněncem, který je od začátku přítomen hlavnímu líčení, a poškozený se k němu přidá až po provedení jeho výslechu. Jestliže poškozený učiní návrh na náhradu škody až v průběhu dokazování při své svědecké výpovědi, je takový návrh uplatněn opožděně. Dle mých zkušeností při účastech na hlavních líčení řeší soud tuto situaci tak, že se poškozeného ještě před přednesením obžaloby státním zástupcem dotáže, zda se poškozený k trestnímu řízení připojuje s nárokem na náhradu škody

⁶⁵⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 48

a v jaké výši, a pak je vykáže ze soudní síně až do doby, než je slyšen jako svědek po výpovědi obžalovaného.

Postavení poškozeného jako svědka je nerovné a ztížené oproti postavení obviněného, jelikož poškozený jako svědek je povinen vypovídat pravdu a nic nezamlčovat s hrozbou trestního postihu za křivé svědectví dle § 175 tr. zák.; je vystavován riziku zpochybňování jeho věrohodnosti, kdežto obviněný nemusí vypovídat, ba dokonce má právo nevypovídat pravdu bez jakéhokoliv postihu.

Od poškozeného v roli svědka se vyžaduje vysoká osobní způsobilost snášet mimořádné psychické zatížení; ne zřídka dochází k sekundární viktimizaci poškozeného, tj. nového poškození ze strany orgánů činných v trestním řízení nebo jiných institucí.⁶⁶⁾

Obtížné je také uplatňování práv poškozeného v trestním řízení v situaci, kdy poškozený v roli svědka využije své právo vypovídat pod smyšleným jménem s utajením své podoby za zákonem stanovených okolností. Za této situace dle mého názoru poškozený raději neuplatňuje svá práva, zejména nárok na náhradu škody, a to s ohledem na obavu o své zdraví a život.

Odborná literatura v této souvislosti poukazuje na skutečnost, že by mělo dojít k oddělení postavení poškozené a svědka, které by spočívalo v tom, že tato osoba by byla poučována jako poškozený a byla-li by vyslýchána, mělo by být postupováno dle ustanovení trestního řádu vztahujících se na svědka. Dle mého názoru nelze striktně oddělit postavení poškozeného a svědka, neboť se jedná o dvě procesní postavení jedné osoby.

Soudní praxe upřednostňuje poškozeného v roli svědka s odůvodněním, že práva poškozeného musí být sladěna s účelem trestního řízení, o čemž svědčí i stanovisko Ústavního soudu České republiky vyslovené v usnesení III. ÚS 587/04, dle kterého vzhledem k účelu trestního řízení a požadavku zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 tr. řádu), převažuje v trestním řízení zájem na stěžovatelově nezkreslené svědecké výpovědi. Pokud v této věci postupoval předseda senátu podle ustanovení § 209 odst. 1 tr. řádu a neumožnil stěžovateli být přítomen při výslechu obžalovaného v hlavním líčení z obavy, že by jeho budoucí svědecká výpověď mohla

---

⁶⁶⁾ Protivinský, M., Jelínek, J.: *Možnosti péče o svědky-oběti nejsou ještě vyčerpány*, Kriminálnístika 3/2000, str. 228

být výslechem obžalovaného ovlivněna, nedošlo tím k porušení ústavně garantovaných práv stěžovatele, zakotvených v člancích 36 odst. 1 a 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

5. Úprava práv poškozeného dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže

5.1 Postavení zákona o soudnictví ve věcech mládeže v právním řádu a zásada uspokojení zájmů poškozeného

Právní úpravu postavení poškozeného nalezneme také v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), který nabyl účinnosti 1.1.2004. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je speciálním zákonem ve vztahu k obecným právním předpisům, a to zejména k trestnímu zákonu a trestnímu řádu, tudíž má právní úprava postavení poškozeného v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže přednost před úpravou v trestním řádu, který se použije subsidiárně. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže však nevymezuje pojem poškozeného, proto se užije obecného vymezení pojmu poškozeného a jeho procesních práv podle právní úpravy trestního řádu.

V ustanovení § 3 odst. 7 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je jako základní zásada zakotvena zásada uspokojení zájmů poškozeného, podle které musí řízení ve věcech mládeže směřovat k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody způsobené protiprávním činem, nebo se mu dostalo jiného přiměřeného zadostiučinění. Tato zásada je projevem restorativního modelu justice a v řízeních ve věcech mladistvých a dětí mladších patnácti let by se měla uplatňovat přednostně ve všech případech, pouze s výjimkou, kdy zákon výslovně upřednostňuje jiný účel řízení.⁶⁷⁾

V definici této zásady se objevuje známý institut náhrady škody a nový institut zvaný jiné přiměřené zadostiučinění. Dle názoru autorů komentáře zákona o soudnictví ve věcech mládeže je pro výklad tohoto pojmu určitým vodítkem právní úprava institutu narovnání v trestním řádu, kde je jako jedna z více možností, jak splnit podmínky pro schválení narovnání, uvedena alternativa jinak odčinit újmu způsobenou trestným činem, čímž se má na mysli satisfakce za nemajetkovou újmu v podobě finanční kompenzace, uveřejnění omluvy ve sdělovacích prostředcích, osobní pomoci

⁶⁷⁾ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M.: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, Komentář*, 2.vydání, C.H.BECK, Praha 2007, str. 32

poskytnuté poškozenému s jeho souhlasem.⁶⁸⁾ Přiměřenost poskytnutého zadostiučinění soud mládeže posuzuje s přihlédnutím ke konkrétním osobním a majetkovým poměrům dítěte nebo mladistvého. Za jiné přiměřené zadostiučinění mohou být považovány např. pomocné práce na zahradě nebo v domácnosti poškozeného, čímž si provinilec uvědomí svoji zodpovědnost za to, co způsobil, a odstraní zcela nebo zčásti následky svého jednání.

---

⁶⁸⁾ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M.: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, Komentář*, 2. vydání, C.H.BECK, Praha 2007, str. 32

5.2 Povinnosti orgánů činných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže vůči poškozenému

Zásada uspokojení zájmu poškozeného je blíže rozvedena v ustanovení § 45 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, dle jehož odst. 1 jsou policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež povinny přihlížet k oprávněným zájmům poškozeného, poučit poškozeného o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu musí přihlížet k oprávněným zájmům poškozeného nejen v průběhu řízení, ale zejména při rozhodování, hlavně při rozhodování v rámci některého ze zvláštních způsobů řízení, tj. podmíněném zastavení trestního stíhání, narovnání či odstoupení od trestního stíhání, a posoudit jejich vhodnost a účelnost. Úprava poučovací povinnosti je stejná s úpravou této problematiky v trestním řádu.

Podle odst. 2 shora zmiňovaného ustanovení § 45 poškozený, jehož adresa pobytu, sídla nebo místa podnikání je známa, musí být příslušným orgánem činným podle tohoto zákona vyrozuměn, jestliže mladistvý prohlásí, že je připraven škodu vzniklou činem nahradit, jinak odčinit nebo přispět k narovnání škodlivých následků činu. Totéž platí v případě, že mladistvý na sebe vezme povinnost, která se bezprostředně dotýká zájmů poškozeného. Toto ustanovení směřuje k zajištění potřebné součinnosti poškozeného.

Náhrada škody způsobená proviněním se řídí obecnou úpravou stanovenou v jiných právních předpisech, tedy se hradí především v penězích, ale pokud je to účelné a možné i uvedením v předešlý stav. Pokud nepřichází v úvahu náhrada majetkové škody, může mladistvý jinak odčinit nebo přispět k narovnání škodlivých následků. Za povinnosti, které se bezprostředně dotýkají zájmů poškozeného jsou považovány především výchovné povinnosti, které je možno se souhlasem mladistvého uložit již v průběhu řízení, jedná se zejména o povinnost usilovat o vyrovnání s poškozeným nebo povinnost nahradit podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispět k odstranění následku provinění.⁶⁹⁾

---

⁶⁹⁾ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M.: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, Komentář*, 2.vydání, C.H.BECK, Praha 2007, str. 500

5.3 Zvláštní způsoby řízení, odstoupení od trestního stíhání

V úpravě zákona o soudnictví ve věcech mládeže mají významné postavení zvláštní způsoby řízení, kdy toto jejich postavení vyplývá již ze základních zásad tohoto zákona, mezi nimiž je primární zájem na ochraně mladistvých před škodlivými vlivy, na omezení recidivy jejich trestné činnosti a na uspokojení zájmů poškozeného. Zvláštními způsoby řízení podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže jsou podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního řízení. Jedná se o tzv. odklony od standardního trestního řízení, kdy za splnění zákonem stanovených podmínek není věc projednána v hlavním líčení a k jejímu vyřešení dojde specifickým procesním postupem, v jehož rámci není vyslovena vina mladistvého, ani mu není uloženo žádné trestní opatření.⁷⁰⁾ Tyto instituty se uplatní zvláště v případech, kdy spáchaný čin je převážně projevem konfliktu mezi mladistvým a poškozeným, a vzhledem k osobě mladistvého a povaze věci není ve veřejném zájmu trvat na trestním postihu.

Hlavní smyslem je především vyrovnání mezi mladistvým, poškozeným a osobami z jejich blízkého okolí, pozitivní působení na mladistvého a dosažení satisfakce poškozeného. Dle ustanovení § 68 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je možno tyto zvláštní způsoby řízení použít tehdy, jestliže se podezření ze spáchání provinění jeví zcela důvodným, mladistvý je připraven nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků jeho provinění.

Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání se řídí ve věcech mladistvých právní úpravou trestního řádu a těmito dvěma institutům se budu věnovat v další kapitole mé práce nazvané „Odklony od trestního řízení“. V této části mé práce se zaměřím pouze na nový institut - odstoupení od trestního stíhání.

Odstoupení od trestního stíhání je fakultativní možností ukončení trestního stíhání a jako odklon v řízení ve věcech mládeže je lze použít pouze za splnění základních zákonných předpokladů. Musí jít o řízení o provinění, za které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, neexistuje veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého, je třeba přihlídnout k stupni

---

⁷⁰⁾ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M.: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, Komentář*, 2.vydání, C.H.BECK, Praha 2007, str. 605

nebezpečnosti provinění pro společnost a osobě mladistvého. Tento institut se bude aplikovat, pokud trestní stíhání není účelné a potrestání mladistvého není nutné k odvrácení mladistvého od páchaní dalších provinění. Odstoupit od trestního stíhání lze za splnění některé z demonstrativně uvedených podmínek v ustanovení § 70 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, z nichž z hlediska poškozeného je významné splnění podmínky, zda byla úplně nebo alespoň částečně nahrazena škoda způsobená proviněním a poškozený s takovým odškodněním souhlasil. Souhlas poškozeného či nahrazení škody však nejsou podmínkou pro rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání.⁷¹⁾ Součástí rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání je výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, v němž je spatřováno provinění. Poškozený se o odstoupení od trestního stíhání pouze vyrozumí, tudíž nemá právo podat stížnost proti usnesení o odstoupení od trestního stíhání mladistvého.

I když se o tom zákon o soudnictví ve věcech mládeže výslovně nezmiňuje, lze v řízení proti mladistvému obecně užít i další tři zvláštní způsoby řízení, a to řízení proti uprchlému, řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu a řízení před samosoudcem. Pro první dva způsoby nestanoví zákon o soudnictví ve věcech mládeže žádné výjimky oproti úpravě obsažené v trestním řádu. Pro řízení před samosoudcem je zakotvena v ustanovení § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže nepřípustnost vydání trestního příkazu v trestních věcech mladistvých.

---

⁷¹⁾ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou a předpisy související*, 25. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s., Praha 2007, str. 953

6. Adhezní řízení

6.1 Definice adhezního řízení a subjekt adhezního řízení

Adhezní řízení je řízením, ve kterém se projednává návrh poškozeného na náhradu škody; netvoří však samostatnou část trestního řízení, není časově ani jinak formálně odděleno od trestního řízení, splývá s ním, a to zejména ve stadiu dokazování. Účel a smysl tohoto řízení vyplývá také ze sémantického významu slova adheze, kdy jedním z významů tohoto pojmu je přilnavost, z čehož plyne, že adhezní řízení se přilíná k trestnímu řízení. Přes hojnost užívání pojmu adhezní řízení se samotný pojem adheze či adhezní řízení nevyskytuje v textu zákona, přestože se při výkladu a aplikaci příslušných norem bez použití tohoto pojmu nelze obejít. Předmětem adhezního řízení je posouzení nároku poškozeného na náhradu škody, kdy soud rozhoduje o náhradě škody podle hmotného práva. Podle právní teorie spočívá význam adhezního řízení v tom, že souběžně s trestním stíháním obviněného dochází i k objasnění nároku poškozeného na náhradu škody a ve svém důsledku se tak poškozený může rychleji domoci exekučního titulu či brzkého uhrazení škody.⁷²⁾

Rozsah a způsob náhrady majetkové škody se řídí předpisy civilního práva hmotného, zejména zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem, v platném znění, zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem, v platném znění, a zákonem č. 262/2006, zákoníkem práce, v platném znění. Soud tedy rozhoduje podle hmotného práva povahy jiné než trestní, ale ve formě trestního řízení, kdy se musí řídit trestním řádem, tudíž analogie občanského soudního řádu se zásadně nepřipouští.⁷³⁾

Pojem poškozeného je značně širší než pojem subjektu adhezního řízení, neboť ne všichni poškození mohou žádat náhradu škody. Za subjekt adhezního řízení je možné pokládat jen toho poškozeného, který má proti obžalovanému nárok na náhradu majetkové škody podle ustanovení § 43 odst. 3 tr. řádu. Subjektem adhezního řízení mohou být i osoby, které nejsou poškozenými ve smyslu § 43 odst. 1 tr. řádu, jedná se o právního nástupce poškozeného, na kterého přecházejí práva, které zákon přiznává poškozenému, jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody. Subjektem adhezního řízení

⁷²⁾ Grus, Z.: *Rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*, Trestněprávní revue 7/2004, str. 204

⁷³⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 303

se tak stává také pojišťovna, která uhradila poškozenému plnění z pojistné události. Okamžikem plnění pojišťovny poškozenému přechází právo poškozeného na náhradu škody na pojišťovnu, a to až do výše plnění, které pojišťovna poskytla poškozenému. Jedná se o zákonnou cesi nároku na náhradu škody, při které se nemění obsah odpovědnostního vztahu, ale pouze oprávněná osoba.⁷⁴⁾ K zákonnému přechodu nároku na náhradu škody na pojišťovnu dochází v případech pojištění majetku a odpovědnosti za škodu, ne v případech pojištění osob, kde je možné souběžné plnění z titulu pojištění i z titulu odpovědnosti za škodu.⁷⁵⁾ Zdravotní pojišťovna může v trestním řízení vedeném pro trestné činy ublížení na zdraví vykonávat práva poškozeného teprve tehdy, pokud alespoň z části uhradila náklady léčení poškozeného (č. 25/98-II Sb. rozh. tr.). K přechodu nároku na náhradu škody může dojít i v dalších případech, např. v případě odpovědnosti provozovatele za odložené věci (č. 51/86 Sb. rozh. tr.), v případě odpovědnosti zaměstnavatele za pracovní úraz způsobený zaměstnanci třetí osobou (č. 11/75 Sb. rozh. tr.).

---

⁷⁴⁾ Jelínek, J.: *K rozhodování o náhradě škody v trestním řízení*, Socialistická zákonost 6/89, str. 318

⁷⁵⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl II., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 1773, 1774

6.2 Podmínky přiznání nároku na náhradu škody v adhezním řízení

K tomu, aby poškozenému byl přiznán nárok na náhradu škody, nepostačuje samotná skutečnost, že ke vzniku škody došlo, ale od poškozeného je vyžadován aktivní přístup a je nutno, aby byly splněny níže uvedené podmínky.

V adhezním řízení se hradí jen majetková škoda. Majetková škoda ve smyslu trestního práva procesního zahrnuje nejen ty druhy majetkových újem, pro které se v občanském právu užívá označení škoda, ale i nemajetkové újmy, u nichž se připouští v občanském právu jejich vyvážení nebo zmírnění v penězích (č. II/1962 Sb. rozh. tr.). Do pojmu majetkové škody v trestním řízení se zahrnují i takové nároky, které neplní jen funkci reparační, ale i funkci satisfakční, zmírňovací. Jako vodítko k tomu, co lze či nelze považovat za majetkovou škodu, slouží bohatá judikatura soudů.

Za majetkovou škodu lze považovat věcnou škodu, náklady léčení, dávky nemocenského pojištění, ztrátu na výděлку nebo důchodu, dávky důchodového zabezpečení, náklady pohřbu, náhradu za bolest a náhradu za ztížení společenského uplatnění, může jít jak o skutečnou škodu, tak i ušlý zisk, např. ušlý bankovní úrok (č. 12/73 Sb. rozh. tr.), nikoli však zadostiučinění ve smyslu § 13 občanského zákona, dlužnou daň, clo a podobnou dávku (č. 29/82, č. 34/87 Sb. rozh. tr.), nezaplacené pojistné, úplatek (č. 30/83 Sb. rozh. tr.), újmu vzniklou koupí věci získané trestným činem spáchaným jinou osobou a jejím následným vydáním v trestním řízení, nároky z titulu bezdůvodného obohacení ve smyslu § 451 a násl. občans. zák. (č. 7/78-III Sb. rozh. tr.).

Musí se jednat o škodu, která byla způsobena trestným činem, tudíž vznik musí být v příčinné souvislosti se skutkem, pro který je pachatel stíhán a který je uveden v žalobním návrhu, přičemž nezávisí na právním posouzení skutku (č. II/62, č. 1/68 Sb. rozh. tr.). Škoda musí být následkem trestního jednání a nikoliv jiného jednání pachatele. Po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. se skutkem rozumí také dílčí útok pokračujícího trestného činu, proto poškozený může uplatňovat v adhezním řízení nárok na náhradu jen těch škod, které vyplývají z dílčích útoků pokračujícího trestného činu, pro které je vedeno trestní řízení.

Návrh na náhradu škody musí být vždy uplatněn proti určité osobě, proti konkrétnímu obviněnému. Jestliže způsobí škodu trestným činem více obviněných, je nutno, aby poškozený uplatnil nárok na náhradu škody podle § 43 odst. 2 tr. řádu vůči každému jednotlivému obviněnému, a to tak, že obvinění odpovídají za škodu společně a nerozdílně ve smyslu § 438 odst. 1 občans. zák. (solidární odpovědnost) nebo podle své účasti na jejím způsobení (dělená odpovědnost ve smyslu § 438 odst. 2 občans. zák.).⁷⁶⁾ Povinnost k náhradě škody tedy nelze uložit tomu obviněnému, proti kterému poškozený neuplatnil nárok podle § 43 odst. 2 tr. řádu, a to ani tehdy, když se jako spoluobviněný na vzniku škody podílel (č. 45/93-III Sb. rozh. tr.). Přílohou č. 2 této práce je výrok rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 5, kterým byla obžalovaným uložena povinnost společně a nerozdílně zaplatit poškozenému částku ve výši 305.000,- Kč a se zbytkem nároku na náhradu škody byl poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

Povinnost poškozeného uplatnit návrh na náhradu škody je výjimkou ze zásady oficiality, jelikož soud nikdy nerozhoduje o nároku na náhradu škody z úřední povinnosti. Nárok na náhradu škody musí být uplatněn způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti, že poškozený skutečně požaduje náhradu škody. Za uplatnění nároku na náhradu škody nelze považovat pouhé předložení vyčíslení škody nebo vyjádření poškozeného, že mu spácháním trestného činu vznikla škoda určité výše.⁷⁷⁾ Poškozenému přísluší právo vzít návrh na náhradu škody zpět, pak soud postupuje tak, jako kdyby poškozený nárok na náhradu škody neuplatnil.

Návrh na náhradu škody je potřeba uplatnit řádně a včas. Včas znamená nejpozději před zahájením dokazování v hlavním líčení či před vydáním trestního příkazu. Ustanovení § 206 odst. 2 tr. řádu ukládá předsedovi senátu povinnost dotázat se po přednesení obžaloby státním zástupcem poškozeného, zda navrhuje, aby byla obžalovanému uložena povinnost k náhradě škody způsobené trestným činem. Pokud poškozený učiní návrh až po zahájení dokazování, např. v průběhu svého výslechu jako svědka, je takový návrh uplatněn po lhůtě a soud o něm nerozhoduje. Poškozený může nárok na náhradu škody uplatnit již v přípravném řízení nebo dokonce již v rámci oznámení o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu. Lhůta pro

⁷⁶⁾ Látal, J.: *Náležitosti řádně uplatněného nároku na náhradu škody poškozeným v adhezním řízení*, str. 346

⁷⁷⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 303

uplatnění nároku poškozeného na náhradu škody je lhůtou procesní, kterou trestní řád neumožňuje navrátit, a to ani v situaci, kdy soud prvního stupně nesplní povinnost uvedenou v ustanovení věty první § 198 odst. 2 tr. řádu a nevyrozumí poškozeného řádně a včas o konání hlavního líčení (č. 6/2001 Sb. rozh. tr.).

Řádně znamená uvedením údajů, z nichž je patrný důvod a alespoň minimální výše nároku na náhradu škody (č. 11/67 Sb. rozh. tr.). Vyjádření poškozeného, že nárok na náhradu škody uplatňuje ve výši, která bude vyčíslena znalcem, nelze považovat za řádné uplatnění nároku na náhradu škody (č. 49/03 – I. Sb. rozh. tr.). K označení důvodu zpravidla stačí tvrzení, že skutkem, pro který je obviněný stíhán a který je uveden v žalobním návrhu, byla poškozenému způsobena škoda a že tedy má nárok na majetkové plnění.⁷⁸⁾

Pokud byl nárok uplatněn řádně a včas je možné v průběhu řízení měnit výši požadované náhrady škody, jelikož na upřesnění výše má vliv průběh dokazování, a to až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě v hlavním líčení, ev. ve veřejném zasedání v řízení o odvolání. V případě nového řízení u soudu I. stupně po zrušení původního rozhodnutí např. v odvolacím řízení je rozhodující, zda se koná celé hlavní líčení znovu nebo zda soud pouze doplňuje dokazování, neboť v prvním z uvedených případů může poškozený opět uplatnit nárok na náhradu škody až do zahájení dokazování v hlavním líčení.⁷⁹⁾

Návrh na náhradu škody nelze podat, bylo-li již rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení, čímž se myslí i rozhodnutí, které není doposud v právní moci. Ustanovení § 44 odst. 3 tr. řádu umožňuje poškozenému podat návrh na náhradu škody i tehdy, byl-li nárok uplatněn již v řízení občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení, pokud o nároku nebylo v tomto řízení už rozhodnuto. Pokud však v občanskoprávním či jiném řízení bude rozhodnuto dříve než v trestním řízení, měl by poškozený od svého nároku v trestním řízení upustit, jinak soud rozhodne o tom, že nemůže svůj nárok v trestním řízení uplatňovat (č. 18/2004 Sb. rozh. tr.). Řádné uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení podle ustanovení § 43 odst. 2 tr. řádu je z hlediska ustanovení § 82 o. s. ř. zahájením řízení a tvoří překážku zahájeného řízení - litispendence, jestliže žaloba v občanském soudním řízení byla

⁷⁸⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 304

⁷⁹⁾ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva, Trestní právo procesní*, 3. přepracované vydání, C.H.BECK, Praha 2007, str. 781

podána až poté, kdy již byl učiněn návrh na přisouzení náhrady škody v trestním řízení.⁸⁰⁾ Účelem tohoto postupu je zabránit tomu, aby o stejném nároku mezi týmiž osobami probíhalo více řízení a byla vydána dvě vykonatelná rozhodnutí.

---

⁸⁰⁾ Láta, J.: *Náležitosti řádného uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v adhezním řízení*, Právní rozhledy 10/94, str. 348

6.3 Zajištění nároku poškozeného

Jedním z opatření sloužících k uplatnění práva poškozeného, který je subjektem adhezního řízení, je institut zajištění nároku poškozeného. Jedná se o procesní institut směřující k realizaci trestu propadnutí majetku nebo k dosažení náhrady škody poškozenému. Tento institut není nový, ale je nově upraven v ustanoveních § 47 a § 47a tr. řádu, jejichž novou dikci přinesl s účinností od 1.1.2004 zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestní řízení a o změně některých zákonů. Platný trestní řád zná v současné době tři důvody pro rozhodnutí o zajištění majetku nebo jeho části, a to zajištění nároku poškozeného, zajištění majetku v souvislosti s ukládáním trestu propadnutí majetku, zajištění majetku v rámci mezinárodní právní pomoci v trestních věcech. S ohledem na téma mé práce se budu věnovat pouze právní úpravě zajištění nároku poškozeného.

Zajištění majetku je svojí povahou předběžným opatřením, kterým se sleduje vykonatelnost rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody v případě, že obviněný bude uznán vinným trestným činem. Dle ustanovení § 47 odst. 1 tr. řádu se může zajištění nároku poškozeného na majetku obviněného uplatnit tehdy, je-li důvodná obava, že uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem bude mařeno nebo ztěžováno. Pak lze nárok až do pravděpodobné výše škody zajistit na majetku obviněného. Výše uvedené podmínky budou dány, pokud obviněný svým majetkem disponuje tak, aby znemožnil nebo ztížil uspokojení nároku poškozeného na tomto majetku, např. pokud obviněný rozprodává svůj majetek (č. II/62 Sb. rozh. tr.). Zajištění se provádí buď na návrh státního zástupce nebo na návrh poškozeného, v přípravném řízení může státní zástupce nárok zajistit i bez návrhu poškozeného, pokud to vyžaduje ochrana zájmů poškozeného, zejména hrozí-li nebezpečí z prodlení.

Vzhledem k tomu, že citované ustanovení používá slova "obviněný", dovozuje se z toho, že zajištění nároku poškozeného přichází v úvahu až po zahájení trestního stíhání. Zajištění je možné i na majetku, jehož je obviněný podílovým spoluvlastníkem (č. 43/77 Sb. rozh. tr.), nebo na majetku, který patří do společného jmění manželů, jde-li o zajištění nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem spáchaným jedním z manželů za trvání manželství (č. 23/78 Sb. rozh. tr.).

Tímto majetkem však nemohou být věci získané trestným činem obviněného, neboť ohledně těchto věcí přichází v úvahu postup podle ustanovení § 78 nebo § 79 tr. řádu.

Dle ustanovení § 47 odst. 4 tr. řádu se v usnesení o zajištění majetku obviněného zakáže obviněnému, aby nakládal s věcmi, které jsou uvedeny v usnesení o zajištění, nebo aby předmětný majetek převedl na někoho jiného nebo jej zatížil. Obviněný může dosáhnout upuštění od provedení zajišťovacích úkonů nebo zrušení zajištění, pokud sám nebo s jeho souhlasem jiná osoba složí na účet soudu u peněžního ústavu peněžitou jistotu ve výši odpovídající pravděpodobnému nároku poškozeného na náhradu škody. Byla-li složena peněžitá jistota nižší provedou se zajišťovací úkony na majetku obviněného v rozsahu, v jakém pravděpodobný nárok poškozeného na náhradu škody není zajištěn peněžitou jistotou.

Ke zrušení zajištění se nevyžaduje návrh; rozhoduje se vždy z úřední povinnosti. Přistoupí se k němu, pokud důvod, pro který bylo zajištění nařízeno, pomine. Je tomu tak, jestliže nárok poškozeného na náhradu škody byl zcela uspokojen, o nároku na náhradu škody bylo již rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení, případně poškozený prohlásil, že tento nárok nebude v trestním řízení uplatňovat. Důvodem zrušení je i zastavení trestního stíhání nebo zproštění obžaloby; usnesení o zastavení trestního stíhání i zprošťující rozsudek musí nabýt právní moci. Ke zrušení zajištění dojde také tehdy, uplynuly-li dva měsíce ode dne, kdy nabyl právní moci rozsudek, jímž byl obžalovaný uznán vinným, nebo ode dne, kdy nabylo právní moci usnesení, jímž byla věc postoupena jinému orgánu.

Při výše zmíněném rozhodování o zrušení zajištění majetku obviněného nemůže soud přihlížet ke skutečnosti, že pohledávka poškozeného dosud nebyla uhrazena nebo že odsouzený nezaplatil peněžitý trest nebo náklady řízení, protože je vázán dvouměsíční lhůtou, uplynulou od právní moci rozsudku, která v tomto konkrétním případě uplynula.⁸¹⁾

---

⁸¹⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl I., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 339

6.4 Uplatnění zásady ne ultra petita partium a možnosti rozhodování soudu v adhezním řízení

V rozsudku vydaném na konci trestního řízení je možno spolu s výrokem o vině a trestu vyslovit povinnost odsouzeného nahradit škodu způsobenou trestným činem, čímž je vedle prohlubování výchovného účinku, zajišťována návratnost hodnot, o které byl snížen majetek poškozeného. Při rozhodování o nároku na náhradu škody se soud řídí zásadou „ne ultra petita partium“, což znamená, že je vázán návrhem poškozeného potud, že nemůže přiznat poškozenému více, než bylo uplatňováno, a to i v případě, že zjištěná skutečná škoda je vyšší, než škoda uplatněná poškozeným.⁸²⁾

Tato zásada se uplatňuje i ve vztahu k příslušenství nároku na náhradu škody. Podle rozhodnutí č. 50/1986-II Sb. rozh. tr. jsou úroky z prodlení příslušenstvím nároku na náhradu škody. Uplatnění nároku na náhradu škody lze upřesnit do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě, proto i odvolací soud přiznává úroky z prodlení, jestliže poškozený řádně a včas uplatnil nárok na náhradu škody a úroků z prodlení se domáhal až v odvolacím řízení.

Uložit obžalovanému povinnost nahradit škodu poškozenému lze jen za splnění těchto kumulativně stanovených podmínek - soud rozhoduje odsuzujícím rozsudkem; škoda byla způsobena tím skutkem vykazujícím znaky trestného činu, jehož spácháním byl obžalovaný uznán vinným, bez ohledu na to, zda se projevila v právní kvalifikaci trestného činu; škoda, která byla trestným činem způsobena, má charakter majetkové škody; uplatněný nárok má podklad v příslušných hmotněprávních předpisech; odpovědnost obžalovaného za škodu a její výše byly v trestním řízení dostatečně prokázány a neexistuje jiná zákonná překážka pro rozhodnutí o náhradě škody.

Jinou zákonnou překážkou, která by bránila rozhodnutí o uplatněném nároku na náhradu škody mohla být např. překážka v podobě prohlášeného konkursu na majetek obviněného. Podle rozhodnutí č. 20/03 Sb. rozh. tr. prohlášením konkursu na majetek obviněného nemůže být po dobu trvání účinků konkursního řízení o právu poškozených, kteří by jinak byli oprávněni uplatňovat náhradu škody v adhezním řízení, trestním soudem rozhodnuto. Od momentu prohlášení konkursu totiž jediným řízením,

⁸²⁾ Bednář, J.: *Postavení poškozeného v trestním řízení zejména s přihlédnutím k novým institutům trestního řádu*, Univerzita Karlova, Praha 1998, str. 42

v němž mohlo být o požadavcích poškozených na náhradu škody způsobenou trestnou činností obviněného rozhodnuto, bylo řízení vedené podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, v tehdejší platném znění, v němž poškození vystupovali v postavení konkursních věřitelů.

Existuje několik způsobů, jak soud může o uplatněném nároku poškozeného na náhradu škody rozhodnout. Pro každý ze způsobů rozhodnutí soudu musí být splněny určité předpoklady pro jeho vynesení.

Jestliže jsou nárok i jeho výše výsledky hlavního líčení dostatečně odůvodněny, soud přizná zcela nárok na náhradu škody.

Soud odkáže poškozeného s celým uplatněným návrhem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, popř. na řízení před jiným příslušným orgánem, pokud není podle výsledků dokazování podklad pro vyslovení povinnosti k náhradě škody nebo by pro rozhodnutí o náhradě škody bylo třeba provádět další dokazování, jež by neúměrně protahovalo trestní řízení a přesahovalo by jeho rámec. Přílohou č. 3 této práce je rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10, kterým byl poškozený dle § 229 odst. 1 tr. řádu odkázán s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť ke zjištění škody by muselo být prováděno další z hlediska potřeb trestního řízení nadbytečné dokazování. Dle ustanovení § 229 odst. 3 tr. řádu je zproštění obžaloby obligatorním důvodem k odkázání poškozeného s jeho nárokem na náhradu škody na jiné řízení, neboť nárok na náhradu škody lze v trestním řízení přiznat pouze v odsuzujícím rozsudku. Příloha č. 4 této práce obsahuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4, kterým byl obžalovaný zproštěn obžaloby a poškozený byl podle § 229 odst. 3 tr. řádu odkázán se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle ustanovení § 229 odst. 2 tr. řádu soud přizná zčásti nárok na náhradu škody a se zbytkem uplatněného návrhu odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních či na řízení před jiným příslušným orgánem. Postup podle tohoto ustanovení bude na místě zejména tehdy, pokud výsledky dokazování nepotvrzují v plném rozsahu nárok poškozeného, neposkytují dostatečný podklad pro přiznání všech uplatněných složek tohoto nároku. Rozhodne-li však soud o snížení rozsahu náhrady škody, nezavazuje jeho výrok soud rozhodující o zbytku nepřiznaného nároku v občanskoprávním řízení. Přílohou č. 5 je rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4, dle

kterého je obžalovaný povinen zaplatit poškozenému dle § 228 odst. 1 tr. řádu na náhradě škody částku 900,- Kč a podle § 229 odst. 2 tr. řádu byl poškozený odkázán se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Soud nesmí zbytečně odkazovat poškozeného se svým nárokem do občanskoprávního řízení. Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. zesílila povinnost soudu uložit obžalovanému povinnost k náhradě škody vždy, jestliže škoda a její výše jsou součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným, a škoda v této výši nebyla dosud uhrazena. Tímto ustanovením byly kodifikovány závěry prosazované judikaturou (např. č. 34/1963 Sb. rozh. tr.) a byla posílena práva poškozeného. Nesprávný by byl postup soudu, kdyby ve výroku o vině uvedl přesnou výši způsobené škody, ale poškozeného by odkázal se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních s odůvodněním, že nemá dostatek podkladů pro vyslovení povinnosti k náhradě škody. Nesprávnost tohoto postupu je spatřována v tom, že soud by jím sám zpochybňoval správnost vlastního zjištění v otázce viny o skutečné výši škody, neboť ho nepokládá za dostatečný podklad pro výrok o náhradě škody.⁸³⁾

Soud nemůže, a to ani z části, ze žádného důvodu zamítnout návrh poškozeného, i kdyby dospěl k závěru, že nárok na náhradu škody nevznikl nebo že vznik škody spoluzavinil poškozený. Se zamítnutí návrhu poškozeného na náhradu škody nepočítá trestní řád jako s možným způsobem rozhodnutí soudu ohledně nároku poškozeného. Zamítnutí návrhu poškozeného by vytvořilo překážku věci rozsouzené (*rei iudicatae*) a tedy nemožnost poškozené domáhat se svého nároku na náhradu škody v řízení ve věcech občanskoprávních.

---

⁸³⁾ Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.: *Rozhodnutí ve věcech trestních*, 2. aktualizované a přepracované vydání, Leges, Praha 2008, str. 162

6.5 Výrok o náhradě škody

O náhradě škody nelze rozhodnout samostatným usnesením, ani rozhodnutím mimo hlavní líčení; lze tak učinit pouze odsuzujícím rozsudkem. Po formální stránce je výrok o náhradě škody součástí rozsudku a má podobu samostatně oddělitelného výroku. Bude-li uplatněno více nároků na náhradu škody v návaznosti na počet skutků, pro které byla podána obžaloba, může se uplatnit i více výroků o náhradě škody. Po právní moci představuje výrok o náhradě škody překážku věci rozhodnuté v tom rozsahu, v němž byla přiznána náhrada škody.

Trestní řád ve svém ustanovení § 228 odst. 2 stanoví obsahové náležitosti výroku o povinnosti obžalovaného k náhradě škody, kterými jsou přesné označení osoby oprávněného a nároku, který mu byl přisouzen. Přesné označení osoby oprávněného vyžaduje u fyzické osoby údaj o jejím jménu a příjmení, datum narození, bydliště, popř. zaměstnání. U právnické osoby je nezbytná shoda s údaji uvedenými v obchodním rejstříku, vyžaduje se označení jejího obchodního jména, právní formy obchodní společnosti, popř. další údaje potřebné k její identifikaci. Pokud je škoda přiznávána nezletilému poškozenému je nezbytné formulovat výrok tak, že se konkrétní plnění přiznává do rukou přesně označeného zákonného zástupce.⁸⁴⁾ Pokud se ukládá obviněnému nahradit škodu právnické osobě, musí být výrok formulován ve prospěch právnické osoby, a nikoliv ve prospěch statutárního orgánu, který je oprávněn jménem právnické osoby jednat (č. 19/03 Sb. rozh. tr.).

Za přesné označení nároku se považuje označení konkrétního plnění, co do druhu a výše. Vykonatelnost výroku o náhradě škody dále vyžaduje, aby bylo výslovně uvedeno, zda u více obžalovaných byli tito zavázáni k povinnosti nahradit škodu solidárně, tedy společně a nerozdílně, nebo podle účasti na způsobené škodě jednotlivými podíly (č. 5/68 Sb. rozh. tr.). Solidární odpovědnost je výhodnější z hlediska ochrany práv poškozeného a občanský zákoník ji preferuje, dělená odpovědnost k náhradě škody je výjimkou z obecného pravidla způsobu náhrady škody a musí vyplývat ze zvláštních okolností konkrétního případu, přičemž uvedené rozhodnutí musí soud náležitě odůvodnit.⁸⁵⁾

⁸⁴⁾ Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.: *Rozhodnutí ve věcech trestních*, 2. aktualizované a přepracované vydání, Leges, Praha 2008, str. 164

⁸⁵⁾ Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.: *Rozhodnutí ve věcech trestních*, 2. aktualizované a přepracované vydání, Leges, Praha 2008, str. 165

Bude-li výjimečně povinnost k náhradě škody spočívat v naturální restituci, je nezbytné ve výroku přesně specifikovat, jakým způsobem se má dosáhnout uvedení do předešlého stavu a zároveň odůvodnit, že je to možné a účelné.

Lhůta splatnosti povinnosti k náhradě škody se ve výroku rozsudku neuvádí, neboť její uvedení nemá oporu v zákoně a tento výrok je vykonatelný ihned po nabytí právní moci. Výjimku tvoří pouze případ, kdy jsou zpravidla k žádosti obžalovaného nebo poškozeného povoleny splátky (č. III/67 Sb. rozh. tr.). Soud stanoví na základě ustanovení § 228 odst. 2 tr. řádu výši splátek a podmínky jejich splatnosti podle okolností konkrétního případu. O povolení splátek může soud rozhodnout zpravidla na žádost, s ohledem na situaci obžalovaného, nebo i v zájmu poškozeného, aby mu škoda byla uhrazena alespoň postupně, pokud je jednorázová náhrada celé škody nereálná.

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. umožnila soudu přiznat náhradu škody i v cizí měně, pokud přiznává plnění v penězích, rozhodnutí neodporuje okolnostem případu, škoda byla způsobena na peněžních prostředcích v cizí měně nebo na věcech zakoupených za takové peněžní prostředky, nebo obžalovaný nebo poškozený je cizozemcem. Soud nemůže přiznat náhradu v cizí měně sám z úřední povinnosti, poškozený takový postup musí navrhnout. Jedná se o výjimku z pravidla, že soud peněžitou náhradu škody zásadně přiznává v české měně. Účelem této právní úpravy byla snaha o sjednocení adhezního řízení s občanskoprávním řízením.

Výrok o náhradě škody v pravomocném rozsudku je vykonatelný a trestní rozsudek s výrokem o náhradě škody tvoří exekuční titul pro případ, že by povinnost k náhradě škody nebyla splněna dobrovolně.

V této souvislosti bych také chtěla zmínit otázku běhu promlčecí lhůty. Po dobu řízení, ať již adhezního či občanskoprávního, se staví promlčecí lhůta. Pokud poškozený uplatnil nárok na náhradu škody před zahájením dokazování v hlavním líčení a soud postupoval podle § 206 odst. 3, 4 tr. řádu, je nezbytné nárok uplatnit v občanskoprávním řízení ještě před uplynutím promlčecí lhůty. Pokud soud rozhodnul podle § 229 tr. řádu, je k „obnovení“ běhu promlčecí doby nutná právní moc takového rozhodnutí.⁸⁶⁾

⁸⁶⁾ Růžička, M., Půry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 423, 424

6.6 Rozsah náhrady škody a výhody adhezního řízení oproti občanskoprávnímu řízení

Rozsah náhrady škody se v podrobnostech řídí ustanoveními příslušných hmotněprávních předpisů (č. 17/73 Sb. rozh. tr.). Podkladem pro zjištění výše škody nemůže být jen vyčíslení škody předložené poškozeným, ale správnost údajů uvedených ve vyčíslení je třeba prověřit, a nepostačí-li k tomu odborné vyjádření, stane se tak za pomoci znalce. Odborné vyjádření nebo znalecký posudek musí vyplynout z objektivních údajů, nikoliv jen z tvrzení poškozeného. Není totiž výjimkou, že poškozený záměrně či nedopatřením při určení ceny, např. odcizených věcí a výše škody, uvádí údaje, které jsou v rozporu se skutečným stavem. Současná praxe orgánů činných v trestním řízení se přiklání k častějšímu vypracování odborných vyjádření než znaleckých posudků, což je opodstatněno nižšími náklady.⁸⁷⁾ V hlavním líčení musí být zjištěna vždy alespoň minimální výše nároku na náhradu škody; nelze tedy uplatnit ustanovení § 136 odst. 1 o. s. ř. o určení výše nároku volnou úvahou soudu, nelze-li škodu zjistit jinak.

Jsou-li předmětem náhrady škody věci opotřeбенé nebo již použité, vychází se z ceny předmětu v době, kdy škoda vznikla, a přihlíží se k míře jejího opotřeбенí, použitelnosti věci apod. (č. 11/67, č. III/67 Sb. rozh. tr.). Pro posouzení výše škody a stanovení rozsahu její náhrady je rozhodující hodnota, o kterou se cena věci poškozeného snížila, a nelze-li výši škody takto zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů k uvedení do původního stavu (č. 32/94 Sb. rozh. tr.); ke zhodnocení, o něž byla opravou hodnota věci zvýšena, se nepřihlíží (č. 31/72 Sb. rozh. tr.).

Má-li být škoda hrazena v penězích, může poškozený požadovat přiznání úroků z prodlení nebo poplatku z prodlení. V praxi poškození velmi často neuplatňují příslušenství vzneseného nároku, neboť se zřejmě obávají toho, že pokud uplatní úroky z prodlení, soud je odkáže s celým nárokem na náhradu škody do občanskoprávního řízení, nebo o možnosti požadovat příslušenství nevědí.⁸⁸⁾ Rozhodnutí o úrocích z prodlení je však otázkou právní, nikoliv skutkovou, tudíž zpravidla nevyžaduje

⁸⁷⁾ Grus, Z.: *Rozhodování o náhradě škody v trestním řízení*, Trestněprávní revue 7/2004, str. 205

⁸⁸⁾ Petříček, L.: *K postavení poškozeného v trestním řízení*, Bulletin advokacie 6-7/2002, str. 68

provádění dokazování. Úroky z prodlení lze přiznat za celou dobu prodlení obžalovaného s náhradou škody, tedy od uplynutí lhůty ke splnění až do dne vyhlášení rozsudku, kterým se přiznává náhrada škody. V této souvislosti vyvstává otázka, od kdy je obžalovaný v prodlení, což řeší rozhodnutí č. 31/1983 Sb. rozh. tr., dle kterého je dobou splnění závazku k náhradě škody zpravidla první den po té, kdy byl škůdce o splnění poškozeným požádán. Obviněný je tedy povinen plnit prvního dne po tom, kdy se s nárokem poškozeného seznámil, tj. zpravidla první den po prostudování spisů podle § 161 odst. 1 tr. řádu.

Uplatňování nároku na náhradu škody je pro poškozeného výhodnější v adhezním řízení než v řízení ve věcech občanskoprávních. Adhezní řízení v podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž by byl jinak nárok na náhradu škody uplatňován, proto v adhezním řízení může být uplatňován a soudem přiznán jen takový nárok na náhradu škody, který je obecně možné uplatňovat a přiznat v občanskoprávním řízení.⁸⁹⁾ Poškozený nemusí v adhezním řízení platit soudní poplatek, neleží na něm důkazní břemeno ohledně toho, že se čin, kterým mu byla způsobena škody, stal, neboť tento čin je samotným předmětem trestního řízení a důkazy tak předkládá státní zástupce, popř. si je opatřuje sám soud; poškozený musí dokázat výši škody. Adhezní řízení má i jisté nevýhody, z nichž nejpodstatnější je, že poškozený může požadovat pouze náhradu majetkové újmy, nikoliv nemajetkové újmy.

Pro srovnání bych chtěla uvést postup rakouských soudů. Pokud poškozený uplatnil nárok na náhradu škody v rakouském trestním řízení, získává postavení tzv. Privatbeteiligte. Škoda se v Rakousku vyčísluje dle judikatury, a to u každého soudu jinak. Zda se jedná o lehké, střední či těžké poškození zdraví, to posuzuje lékař, u psychické újmy psycholog. Svou roli zde hraje také to, jak dlouho byl poškozený v pracovní neschopnosti. Lékař či psycholog vždy vystaví dobrozdání, které si soud potom zařadí do své tabulky, která je u každého soudu jiná, a určí výši náhrady. Trestní soudy často náhradu škody nepřiznají a odkážou poškozeného na civilní soud. Pokud ale již v rámci trestního řízení došlo k odsouzení, je velmi dobrá šance uspět u civilního soudu.

---

⁸⁹⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl II., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 1766

6.7 Opravné prostředky náležející poškozenému ve vztahu k výroku o náhradě škody

Poškozenému z opravných prostředků směřujících proti rozsudku přiznává trestní řád pouze právo podat odvolání, a to jen do výroku o náhradě škody podle ustanovení § 246 odst. 1 písm. d) tr. řádu. Poškozenému nepřísluší právo podat některý z mimořádných opravných prostředků, není podle § 265d odst.1 tr. řádu osobou oprávněnou podat dovolání. Poškozenému nepřísluší právo podat návrh na povolení obnovy řízení, neboť v neprospěch obviněného tak může učinit pouze státní zástupce. Také nemůže podat stížnost pro porušení zákona, neboť toto je výsadou ministra spravedlnosti. Poškozený v obou případech může pouze iniciovat podání mimořádného opravného prostředku u státního zástupce či ministra spravedlnosti. Dle rozhodnutí č. 21/91-II. Sb. rozh. tr. má poškozený právo podat stížnost proti usnesení o povolení obnovy řízení pouze tehdy, byla-li obnova povolena výslovně ve výroku o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody.

Poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, může napadnout rozsudek odvoláním pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo z toho důvodu, že takový výrok učiněn nebyl, anebo proto, že v důsledku porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku je výrok o náhradě škody nesprávný nebo chybí. Toto právo náleží pouze poškozenému, který řádně a včas uplatnil svůj nárok na náhradu škody způsobené trestným činem, což je dáno i obsahem odvolacího práva poškozeného, neboť odvolání poškozeného nemůže směřovat proti výroku o vině a trestu obviněného, ale pouze do výroku o náhradě škody; je tudíž nelogické, aby odvolání podával poškozený, který nárok na náhradu škody vůbec neuplatnil, neboť se o něm v rozsudku vůbec nerozhodovalo.

V této souvislosti vyvstává otázka, zda poškozený, který řádně a včas uplatnil nárok na náhradu škody, a přesto nebyl připuštěn k hlavnímu líčení podle § 206 odst. 3, je oprávněn podat odvolání proti rozsudku. Na řešení této otázky existují dva názory. Podle prvního názoru, ke kterému se přikláním, může poškozený podat odvolání a namítat v něm porušení zákona v řízení, které předcházelo rozsudku,

jehož důsledkem je, že výrok o náhradě škody chybí. Dle druhého názoru této osobě nepřísluší žádná práva poškozeného, tedy ani právo podat odvolání.⁹⁰⁾

Nesprávnost výroku lze spatřovat v tom, že poškozenému byla přiznána nižší částka, než požadoval a že byl se zbytkem svého nároku odkázán na občanskoprávní řízení, popř. na řízení před jiným orgánem, nebo byl odkázán s celým nárokem na občanskoprávní řízení, popř. na řízení před jiným orgánem. Výrok dle ustanovení § 229 odst. 3 tr. řádu nemůže poškozený účinně napadnout odvoláním, neboť by se vlastně domáhal odsuzujícího rozsudku, přičemž poškozenému nenáleží právo odvolání proti rozhodnutí o vině obžalovaného. Poškozený se může odvolat i proti povolení splátek, stanovené výši splátek a podmínkám splatnosti.

Právo poškozeného podat odvolání je značně omezeno, a to jednak osobně a jednak věcně. Právo obviněného podat odvolání je formulováno mnohem širěji, neboť obviněný může podat odvolání do všech výroků, které se ho přímo dotýkají. Úprava tohoto stejného práva dvou stran trestního řízení je v rozporu se zásadou rovnosti stran.

Odvolací soud může rozsudek ve výroku o náhradě škody zrušit a rozhodnout o náhradě škody sám, nebo pokud odvolací soud nemůže rozhodnout na podkladě skutkového stavu věci, který byl napadeným rozsudkem správně zjištěn, a bylo-li by potřeba provádět další dokazování nad rámec trestního řízení, odkáže poškozeného s nárokem na náhradu škody do občanskoprávního řízení, popř. na řízení před jiným orgánem. Odvolací soud však nemůže vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí jen v části týkající se výroku o náhradě škody (č. 36/1980 Sb. rozh. tr.). To vyplývá z přílnavosti adhezního řízení k trestnímu řízení, neboť není účelné, aby se před soudem prvního stupně vedlo řízení podle trestního řádu výlučně o nároku poškozeného na náhradu škody v situaci, kdy otázka viny a trestu obžalovaného byla již pravomocně rozhodnuta.⁹¹⁾

Poškozený by měl *de lege ferenda* mít právo napadnout odvoláním výrok, který se ho přímo dotýká, tedy i výrok o vině a trestu. Tento návrh je opodstatněn tím, že výrok o vině je výchozím kritériem pro vyslovení výroku o náhradě škody. Do výroku o trestu by měl mít poškozený právo se odvolat s ohledem na to, že uložení

⁹⁰⁾ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva, Trestní právo procesní*, 3. přepracované vydání, C.H.BECK, Praha 2007, str. 790

⁹¹⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád, komentář*, díl II., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 1867

určitého druhu trestu je odvislé od okolnosti, zda soud uložil obžalovanému povinnost k náhradě škody, a na rozsah této povinnosti,⁹²⁾ např. dle rozhodnutí č. 29/1977 Sb. rozh. tr. má soud povinnost při ukládání peněžitého trestu brát zřetel na rozsah uplatněné a přisouzené pohledávky k náhradě škody.

---

⁹²⁾ Jelínek, J.: Poškozený v českém trestním řízení, Karolinum, Praha 1998, str. 69

7. Odklony od trestního řízení

7.1 Definice odklonu od trestního řízení a jeho znaky a formy

V posledních desetiletích dochází v naší republice k nárůstu kriminality a k velkému zatížení orgánů činných v trestním řízení a praxe ukazuje, že tuto situaci nelze řešit běžnými formami trestní represe, proto se do popředí dostávají tzv. odklony od standardního trestního řízení. Méně závažné a skutkově a právně jednodušší věci není nezbytné řešit v rámci hlavního líčení před soudem, neboť by docházelo k neúměrnému zatěžování soudů a ke zpomalení trestních řízení konajících se o závažnějších a skutkově složitějších trestných činech.

Pojem odklonu trestní zákon ani trestní řád výslovně neuvádí. Samotný pojem odklon je mnohovýznamový a neexistuje jeho jednotná, vědecky přesná definice. Odklon od trestního řízení je výjimkou ze zásady legality. Autoři učebnice trestního práva procesního vymezují pojem odklonu jako alternativu standardního trestního řízení. Odklon je odchylkou od typického průběhu trestního procesu a znamená, že trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, do vynesení odsuzujícího rozsudku, nedojde k vyslovení viny, k uložení klasické trestní sankce, ale řízení se od této cesty „odkloní“ a trestní věc se vyřídí jinak, velmi často tak, že se trestní stíhání zastaví.⁹³⁾

V situacích, na které se vztahují odklony od trestního řízení, je vzhledem k okolnostem případu a k osobě pachatele velmi pravděpodobné, že by případným odsuzujícím rozsudkem byl uložen jen trest nespojený s trestem odnětí svobody nebo podmíněný trest odnětí svobody a obviněný by se ve zkušební době podmíněného odsouzení s největší pravděpodobností osvědčil.

Mezi obecné podmínky pro možnost aplikace alternativních způsobů řešení patří především menší závažnost projednávaného trestného činu nebo jeho skutková a právní jednoduchost, souhlas (srozumění) zainteresovaných stran, prokázání spáchání trestného činu obviněným dosud opatřenými důkazy, připravenost obviněného spolupracovat

⁹³⁾ Jellnek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*, 5. aktualizované vydání, Linde Praha a.s., Praha 2007, str. 646, 647

při své resocializaci a náhrada škody, která byla činem způsobena, případně jiný způsob nápravy následku, resp. účinku trestného činu, tam kde je to možné.⁹⁴⁾

Jedná se zde o projev tzv. restorativní (obnovující) justice, neboť účelem odklonů je řešení konfliktu mezi obviněným, poškozeným a státem, při kterém jsou zohledněny zájmy poškozeného. Právní úprava odklonů v trestním řádu znamená posílení práv poškozeného, který nemusí čekat na skončení trestního řízení, případně nemusí škodu soudně vymáhat v složitém a značně zdlouhavém občanskoprávním řízení.⁹⁵⁾

Pro uplatnění nároků na náhradu škody v rámci odklonů nejsou stanoveny přísné formální a obsahové požadavky jako pro uplatnění nároku na náhradu škody v rámci adhezního řízení. Poškozený nemusí uplatnit nárok na náhradu škody formálně ve smyslu ustanovení § 43 odst. 3 tr. řádu; postačí, že obviněný sám kontaktoval poškozeného a vypořádal se s ním mimo trestní řízení. Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání nebo o odstoupení od trestního stíhání mladistvého se činí formou usnesení, které není exekucním titulem, na jehož podkladě by se poškozený mohl domáhat přímo výkonu rozhodnutí či exekuce. Plnění z dohody o uhrazení způsobené škody by muselo být vymáháno žalobou v občanskoprávním řízení. V případném sporu o náhradu škody není civilní soud vázán výše zmíněným usnesením, proto by se dokonce mohlo stát, že civilní soud dospěje k jinému závěru o tom, zda byl spáchán trestný čin, kdo jej spáchal, a tím rovněž o odpovědnosti za škodu nebo o rozsahu její náhrady.

Za základní typy odklonu v českém trestním řízení se považuje podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a trestní příkaz. Novela trestního řádu provedená zákonem č. 283/2004 Sb. zavedla do trestního řádu dvě nové formy odklonu, tj. podmíněné odložení návrhu na potrestání dle ustanovení § 179c odst. 2 písm. g) a § 179g a odložení věci za současného schválení narovnání dle ustanovení § 179c odst. 2 písm. f).

Další forma odklonu je upravena v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, jedná se o odstoupení od trestního stíhání mladistvého dle ustanovení § 70 a 71 tohoto zákona. O této formě

⁹⁴⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád, komentář*, díl II., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 2234

⁹⁵⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 559

odklonu bylo pojednáno již shora v kapitole nazvané „Úprava práv poškozeného dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže“.

Shora uvedené typy odklonů upravené v našem právním řádu předpokládají více alternativ vypořádání škody mezi poškozeným a obviněným. Volba nejvhodnější alternativy by měla sledovat nejen zájmy poškozeného, ale také možnosti a schopnosti obviněného. Pokud jde o způsob vlastní náhrady škody přichází v úvahu peněžitá náhrada nebo uvedení v předešlý stav (naturální restituce) nebo kombinace těchto dvou způsobů. Trestní řád nestanoví obsahové náležitosti pro dohodu o náhradě škody, ale tato dohoda by v zájmu obou stran měla obsahovat zejména označení smluvních stran, specifikaci škody, výši a způsob jejího uhrazení.

7.2 Podmíněné zastavení trestního stíhání a poškozený

Podmíněné zastavení trestního stíhání bylo do trestního řádu zakotveno novelou provedenou zákonem č. 292/1993 Sb. Jedná se o rozhodnutí *sui generis* pro svou jistou dočasnost a o tzv. mezitímní rozhodnutí. Nejedná se o rozhodnutí o vině obviněného, ani nejde o pravomocné skončení trestního stíhání. Trestní odpovědnost podmíněným zastavením trestního stíhání nezaniká, neboť je zde stanovena určitá zkušební doba, po kterou musí pachatel vyhovět zákonným podmínkám. Hrozbou je zde možnost pokračování v trestním stíhání obviněného.

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání počítá s poškozeným z hlediska jeho vymezení v § 43 odst. 3 tr. řádu, tzn. že musí jít o poškozeného s právem na náhradu škody.

Předpoklady pro podmíněné zastavení trestního stíhání jsou stanoveny v ustanovení § 307 odst. 1 tr. řádu a jedná se o následující:

- a) řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let,
- b) obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání souhlasí,
- c) obviněný se k činu doznal,
- d) obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě,
- e) vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Podmíněné zastavení trestního stíhání lze uplatnit v řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Rozhodující je trestní sazba uvedená ve zvláštní části trestního zákona bez modifikace stanovené pro zvlášť nebezpečného recidivistu, pachatele činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení či pro mladistvého.

Pokud jde o předpoklad uvedený pod písm. b) musí být souhlas obviněného učiněn způsobem nevzbuzujícím pochybnosti. Souhlas poškozeného s podmíněným zastavením trestního stíhání se nevyžaduje, což opět poukazuje na nerovné postavení stran trestního řízení, tedy obviněného a poškozeného.

Dalším předpokladem podmíněného zastavení trestního stíhání je doznání obviněného k činu. Doznání se po obsahové stránce musí vztahovat na celý skutek, nikoli však na právní kvalifikaci skutku. Doznání obviněného musí být učiněno v rámci jeho výslechu v souladu s procesními předpisy.

Rozhodujícím předpokladem, kterým se orgány činné v trestním řízení před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání zabývají, je skutečnost, zda obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě. Z dikce zákona a judikatury (rozhodnutí č. 47/1996 Sb. rozh. tr.) vyplývá, že podmíněné zastavení trestního stíhání připadá v úvahu i u trestných činů, jejichž spácháním nebyla způsobena škoda.

Pokud jde o výši škody, která má být nahrazena nebo o jejíž náhradě má být uzavřena dohoda nebo jiná potřebná opatření k její náhradě, je nutno dle ustálené judikatury (rozhodnutí č. 20/1995 Sb. rozh. tr.) vycházet z výše škody způsobené poškozenému trestným činem zjištěné orgánem, který rozhoduje o podmíněném zastavení trestního stíhání, a nikoli jen z požadavků poškozeného. Poškozený by neměl uplatňovat nepřiměřeně vysokou škodu, která nemá oporu ve zjištěních orgánů činných v trestním řízení.

V některých případech docházelo k situacím, že poškozený dobře finančně situovaného obviněného tzv. vydíral, neboť vznášel nepřiměřené požadavky na náhradu škody. V důsledku toho bylo judikováno rozhodnutím č. 51/1998 Sb. rozh. tr., že nesouhlas poškozeného s podmíněným zastavením trestního stíhání vycházející z jeho přesvědčení, že nebyl v plném rozsahu odškodněn (např. proto, že mu nebyla ze zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla uhrazena plná cena opravy jeho vozidla), není překážkou v postupu podle § 307 odst. 1 tr. řádu, jsou-li splněny všechny podmínky tohoto ustanovení a orgán činný v trestním řízení důvodně pokládá opatření, která učinil obviněný k náhradě škody, za dostačující.

Pokud jde o náhradu škody objevují se také situace, kdy poškozený nepožaduje škodu ve výši, která byla zjištěna orgány činnými v trestním řízení např. znaleckým posudkem či jinými důkazy. Orgán činný v trestním řízení rozhodující o podmíněném zastavení trestního stíhání by se měl zabývat důvody takového postoje poškozeného a pokud poškozený na tomto svém postoji setrvává, mělo by být stanovisko poškozeného akceptováno a stání zástupce či soud by se měl zabývat dalšími podmínkami rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Soudní judikaturou (rozhodnutím č. 52/2001 Sb. rozh. tr.) je řešena také nestandardní situace, kdy poškozený odmítá náhradu škody, která mu byla způsobena trestným činem. Dle tohoto rozhodnutí je možno postupovat podle § 307 odst. 1 tr. řádu a podmíněně zastavit trestní stíhání i za situace, kdy obviněný poškozenému škodu vzniklou trestným činem neuhradil ani neučinil žádné opatření k její úhradě. Požadavek na náhradu škody způsobné trestným činem a jeho uplatnění jsou plně v dispozici poškozeného a poškozený nemůže být nucen k tomu, aby toto své právo na náhradu škody uplatňoval.

V praxi se také často vyskytují případy, že v době rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání nejsou k dispozici všechny podklady pro stanovení výše škody, např. výše bolestného či ztížení společenského uplatnění, neboť nedošlo k ustálení zdravotního stavu poškozeného. Tyto případy jsou řešeny tak, že obviněný poskytne přiměřenou zálohu nebo dohodou o způsobu náhrady dosud nevyčíslené škody.⁹⁶⁾

Judikatura soudů se také zabývá výkladem pojmu učinil jiná potřebná opatření k její náhradě. Rozhodnutí č. 19/1995 Sb. rozh. tr. se týká případu trestného činu spáchaného zaviněným způsobem dopravní nehody v silničním provozu, kdy lze za jiné potřebné opatření k náhradě škody podle § 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu považovat také oznámení dopravní nehody jako pojistné události příslušné pojišťovně a poskytnutí další potřebné součinnosti. V rozhodnutí č. 20/1995 Sb. rozh. tr. se za jiné potřebné opatření považuje uložení finančních prostředků odpovídajících náhradě škody ve prospěch poškozeného do úschovy soudu. Dle rozhodnutí č. 27/1997 Sb. rozh. tr. nelze pouhý slib obviněného daný orgánům činným v přípravném řízení, že nahradí

⁹⁶⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 579

celou škodu způsobenou majetkovou trestnou činností, považovat za jiné potřebné opatření k náhradě škody ve smyslu § 307 odst. 1 tr. řádu. Prohlášení obžalovaného v hlavním líčení v nepřítomnosti poškozeného, že je ochoten uhradit škodu v určité výši, nelze také považovat za jiné opatření potřebné k náhradě škody ve smyslu ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu (rozhodnutí č. 3/2005 Sb. rozh. tr.).

Zákon nestanoví obsahové náležitosti dohody o náhradě škody; tato dohoda by však měla obsahovat označení smluvních stran, tj. obviněného a poškozeného, specifikaci a výši škody a způsob jejího uhrazení.

Orgány činné v trestním řízení by se neměly zabývat pouze tím, zda a jakým způsobem byla poškozenému nahrazena škoda, ale také by měly zvažovat, zda vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání důvodně považovat za dostačující.

O podmíněném zastavení trestního stíhání rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem samosoudce, neboť samosoudce koná dle ustanovení § 314a odst. 1 tr. řádu řízení o trestných činech, za které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Oba orgány činné v trestním řízení rozhodují formou usnesení. Odvolací soud sám nemůže trestní stíhání podmíněně zastavit.

V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se stanoví zkušební doba na šest měsíců až dva roky. Zkušební doba počíná právní mocí tohoto rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody, se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil. Fakultativně lze obviněnému též uložit přiměřená omezení a povinnosti k vedení řádného života, např. zákaz nadměrného požívání alkoholu, řádné plnění vyživovací povinnosti, zákaz návštěv nočních podniků, heren, sportovních podniků apod. Omezení musí být přiměřená trestnému činu, pro nějž je obviněný stíhán. Jako omezení či povinnost nelze uložit zákaz určité činnosti či zákaz pobytu na určitém místě, neboť to by fakticky znamenalo nepřímé uložení trestu, což je nepřípustné.⁹⁷⁾

⁹⁷⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl II., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 2240

Dle rozhodnutí č. 6/1999 Sb. rozh. tr. nelze obviněnému jako přiměřené omezení ve smyslu § 307 odst. 4 tr. řádu uložit zákaz řídit motorová vozidla v průběhu zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání, neboť takový postup by vedl k nepřipustnému nahrazování trestu, konkrétně trestu zákazu činnosti, který je zcela odlišným právním institutem trestního práva hmotného s jinými podmínkami pro jeho ukládání vázanými na odsouzení pachatele trestného činu.

Přílohou č. 6 této rigorózní práce je rozhodnutí Okresního státního zastupitelství Praha-východ, kterým bylo trestní stíhání obviněné ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 233 tr. zákona podmíněně zastaveno dle § 307 odst. 1 tr. řádu. Přílohou č. 7 je rozhodnutí Okresního soudu Praha-východ, kterým bylo trestní stíhání obviněné ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 233 tr. zákona podmíněně zastaveno dle § 307 odst. 1 tr. řádu po předběžném projednání obžaloby podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. řádu.

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání není vázáno na žádný návrh, orgány činné v trestním řízení mohou postupovat z vlastního podnětu nebo na návrh či podnět obviněného, ale také poškozeného. Obviněný ani poškozený však nemají právní nárok na použití podmíněného zastavení trestního stíhání, neboť toto je v dispozici orgánů činných v trestním řízení a záleží na jejich uvážení. Uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání se nelze domáhat v rámci řádného či mimořádného opravného prostředku.

Proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání může obviněný a poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek. Rozhodne-li o podmíněném zastavení trestního stíhání soud, má toto právo též státní zástupce. Poškozený se většinou podáním stížnosti domáhá toho, aby trestní věc nebyla vyřešena tímto odklonem od trestního řízení, požaduje, aby proběhlo standardní trestní řízení, ve kterém mu bude přiznán nárok na náhradu škody v adhezním řízení. Stížnost poškozeného může také směřovat proti způsobu, jakým došlo k vypořádání jeho nároku na náhradu škody, např. pokud se orgán činný v trestním řízení spokojil s tím, že obviněný učinil jiná potřebná opatření k náhradě škody, ale poškozený se domnívá,

že jde o opatření nedostatečná a nezaručující mu náhradu nebo že obviněný má možnost sám přímo nahradit škodu.⁹⁸⁾

Poškozený může podat stížnost proto, že v rozhodnutí chybí výrok o povinnosti obviněného nahradit mu ve zkušební lhůtě způsobenou škodu, také proti délce trvání zkušební doby nebo také nemusí uvést žádný důvod a pouze podat stížnost, neboť zákon nestanoví žádné náležitosti pro podání stížnosti.

Pravomocné rozhodnutí soudu nebo státního zástupce o podmíněném zastavení trestního stíhání se vede v evidenci rejstříků trestů dle ustanovení § 7 zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, v platném znění. Soudy a státní zastupitelství jsou povinny neprodleně zasílat Rejstříku trestů zprávy o podmíněném zastavení trestního stíhání, jakož i dodatečnou zprávu, že se obviněný v průběhu zkušební doby osvědčil nebo že se v trestním stíhání pokračuje, jakmile příslušné rozhodnutí nabude právní moci.

Jestliže obviněný v průběhu zkušební doby vedl řádný život, splnil povinnost nahradit způsobenou škodu a vyhověl i dalším uloženým omezením, rozhodne orgán, jenž trestní stíhání v prvním stupni podmíněně zastavil, podle ustanovení § 308 odst. 1 tr. řádu, že se osvědčil. Jinak rozhodne, a to případně i během zkušební doby, že se v trestním stíhání pokračuje.

Vedením řádného života zákon předpokládá neodsouzení obviněného za jiný trestný čin, případně za přestupek. Rozhodnutí o osvědčení se lze učinit až po uplynutí celé zkušební doby; naopak rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání může být vydáno kdykoli v průběhu zkušební doby a do jednoho roku od jejího uplynutí. Takovým rozhodnutím se nezrušuje předchozí usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, nýbrž po nabytí právní moci se přímo pokračuje v trestním stíhání, a to ve stádiu, kde předtím skončilo.⁹⁹⁾ Dle rozhodnutí č. 28/2001 Sb. rozh. tr. nemůže být důvodem pro rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání obviněného podle § 308 odst. 1 tr. řádu neplnění dohody o náhradě škody, na kterém nenese obviněný vinu.

Pokud obviněný v době, kdy se nachází ve zkušební době podmíněného zastavení trestního stíhání, spáchá další trestnou činnost, není rozhodující skutečnost spáchání, ale až skutečnost, že byl za tuto trestnou činnost odsouzen. V situaci,

⁹⁸⁾ Růžička, M., Půry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 581

⁹⁹⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl II., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 2246

kdy obviněný spáchá ve zkušební době další trestný čin, pro který nebyl dosud pravomocně odsouzen, je třeba řešit za dodržení zásady presumpce neviny, což předpokládá vyčkání pravomocného rozhodnutí.¹⁰⁰⁾

Trestní řád v ustanovení § 308 odst. 2 obsahuje tzv. zákonnou fikci, že se obviněný ve zkušební době osvědčil, jestliže do jednoho roku od uplynutí zkušební doby nebylo učiněno rozhodnutí podle odstavce 1, aniž na tom měl obviněný vinu. Právní mocí rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil, nebo uplynutím lhůty uvedené v odstavci 2 nastávají účinky zastavení trestního stíhání [§ 11 odst. 1 písm. f)], tedy překážky věci rozsouzení (*rei iudicatae*).

---

¹⁰⁰⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád, komentář*, díl II., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 2247

7.3 Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a odložení věci po schválení narovnání

Novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. došlo mj. k diferenciaci přípravného trestního řízení do třech forem, a to přípravného řízení zkráceného, standardního a rozšířeného. S účinností od 1.1.2002 byla zakotvena možnost konat u méně závažných trestných činů tzv. zkrácené přípravné řízení. V průběhu uplatňování této formy přípravného řízení, tj. zkráceného přípravného řízení, se objevil problém, a to nemožnost uplatňovat tzv. odklony od trestního řízení. Tento problém spočíval v tom, že ve zkráceném přípravném řízení není proti osobě, která spáchala trestný čin, zahájeno trestní stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu, tudíž tato je stále v roli podezřelého; odklony od trestního řízení, zejména podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání, nebylo možné uplatnit, neboť oba tyto odklony se vztahují výhradně k obviněnému. Trestní řád v ustanovení § 179c odst. 2, které obsahuje výčet možných postupů státního zástupce ve věci, v níž by probíhalo zkrácené řízení, nepočítal s možností použití některých z odklonů.

Shora uvedený nedostatek právní úpravy odstranila až novela provedená zákonem č. 283/2004 Sb. tím, že doplnila do ustanovení § 179c odst. 2 písm. f) a g).

Institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání je obdobou podmíněného zastavení trestního stíhání, která je přizpůsobena zvláštním rysům zkráceného přípravného řízení.¹⁰¹⁾ Státní zástupce u trestných činů, u kterých se podává návrh na potrestání, může rozhodnout za splnění podmínek uvedených v § 307 tr. řádu, že se podání návrhu na potrestání podmíněně odkládá a stanoví zkušební dobu. Jedná se o mezitímní rozhodnutí *sui generis*, neboť trestní stíhání v případě tohoto rozhodnutí není vůbec zahájeno. Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je jistou formou varování, jehož se podezřelému dostává předtím, než jeho případ bude předán soudu k trestnímu stíhání, pokud by se nepoučil, nevyhověl uloženým podmínkám, případně se opětovně dopustil protiprávního jednání.¹⁰²⁾

¹⁰¹⁾ Ščerba, F.: *K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení*, Bulletin advokacie 5/2006, str. 22

¹⁰²⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 554

Pokud jde o odkaz na podmínky stanovené pro podmíněné zastavení trestního stíhání v ustanovení § 307 tr. řádu, musím se ztotožnit s názorem Ščerby, že tento je naprosto zbytečný a spíše zavádějící, neboť ustanovení § 307 tr. řádu neobsahuje jedinou podmínku, která by nebyla v ustanovení § 179g tr. řádu upravena speciálně, tudíž není možné § 307 subsidiárně počít v žádném ohledu.¹⁰³⁾

Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je možné užít u trestných činů, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující tři léta a pouze ve věcech, ve kterých je dána věcná příslušnost v prvním stupni okresním soudům, čímž se tento institut odlišuje od podmíněného zastavení trestního stíhání.

Pokud jde o náhradu škody způsobené jednáním podezřelého, má podezřelý jedinou možnost, a to přímo nahradit škodu, kterou svým jednáním způsobil; nepřipadá, zde v úvahu pouhá dohoda o náhradě škody s poškozeným, ani učinění potřebných kroků směřujících k náhradě škody. Důvody pro zúžení možností pro podezřelého vyrovnat se s poškozeným nejsou příliš jasné, důvodem může být délka trvání zkráceného přípravného řízení či omezená délka zkušební doby; ač tyto důvody nejsou dle mého názoru v tomto směru opodstatněné.

Také není zřejmé, proč zákonodárce v případě tohoto odklonu od trestního řízení vypustil možnost učinění jiných potřebných kroků směřujících k náhradě škody, např. nahlášení pojistné události pojišťovně, když v tomto směru by měl poškozený zajištěnu náhradu škody v odpovídající výši i její řádné uhrazení. Dle názoru Ščerby mohl zákonodárce takto přísně stanovenými podmínkami pro aplikaci tohoto odklonu sledovat i snazší a rychlejší uspokojení zájmů poškozeného a tím i zlepšení jeho postavení.¹⁰⁴⁾

Dle mého názoru by právní úprava tohoto odklonu *de lege ferenda* měla podmínky náhrady škody poškozenému upravit shodně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání, což by také mohlo přispět k častějšímu užití tohoto odklonu od trestního řízení.

Rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání činí státní zástupce usnesením, které kromě obecných náležitostí obsahuje popis skutku, pro který

¹⁰³⁾ Ščerba, F.: *K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení*, Bulletin advokacie 5/2006, str. 22

¹⁰⁴⁾ Ščerba, F.: *K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení*, Bulletin advokacie 5/2006, str. 23

se zkrácené přípravné řízení vede a právní kvalifikaci tohoto skutku. Pokud jde o zkušební dobu ukládanou v usnesení o podmíněném odložení návrhu na potrestání je tato kratší než u podmíněného zastavení trestního stíhání; podezřelému lze uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život jako je tomu v případě podmíněného zastavení trestního stíhání.

Institut odložení věci po schválení narovnání byl taktéž zaveden novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 283/2004 Sb., avšak na rozdíl od podmíněného odložení podání návrhu na potrestání trestní řád neobsahuje žádné ustanovení o podmínkách a náležitostech pro schválení narovnání v rámci zkráceného přípravného řízení. Ustanovení § 179c odst. 2 písm. f) tr. řádu pouze odkazuje na obdobné použití § 309 a násl. tr. řádu. Dle názorů uvedených v odborné literatuře a dle statistických údajů se předpokládá, že využití postupu spočívajícím v odložení věci po schválení narovnání nebude příliš využívaným způsobem vyřešení věci ve zkráceném přípravném řízení.

7.4 Narovnání a poškozený

Institut narovnání byl přijat novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 152/1995 Sb. v souladu s Doporučením Rady Evropy č. Rec (87) ze dne 17.9.1987 o zjednodušení trestního řízení. Primárním cílem narovnání je vypořádat všechny škodlivé důsledky trestného činu i za cenu rezignace na potrestání obviněného, jehož trestní stíhání se definitivně zastaví. Obviněný a poškozený se aktivně účastní procesu hledání oboustranně přijatelného řešení.

Pokud jde o okruh poškozených, kterých se týká institut narovnání, právní úprava narovnání se vztahuje také na poškozeného z pohledu obecné definice dle ustanovení § 43 odst. 1 tr. řádu, neboť ustanovení § 309 odst. 1 písm. b) tr. řádu hovoří také o tom, že obviněný jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem. Tento závěr vyplývá také ze skutečnosti, že podle teorie a dosavadní praxe lze v rámci narovnání vypořádat i takovou škodu, jejíž náhradu by jinak nebylo možné úspěšně uplatnit v adhezním řízení dle § 43 odst. 3 tr. řádu, neboť zde je cílem celkové urovnání vztahů mezi obviněným a poškozeným, jehož by nebylo možné dosáhnout bez úplného vypořádání všech škodlivých následků trestného činu.¹⁰⁵⁾ Jedná se např. o zvýšené náklady na chod domácnosti v případě vážnějšího zranění, bezdůvodné obohacení, nemajetkovou újmu.

Dle ustanovení § 309 odst. 1 tr. řádu může v řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, se souhlasem obviněného a poškozeného soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání, jestliže

- a) obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
- b) uhradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem, a

¹⁰⁵⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 562

c) složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu,

a považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Dle ustanovení § 310 odst. 1 tr. řádu před rozhodnutím o schválení narovnání soud a v přípravném řízení státní zástupce vyslechne obviněného a poškozeného, zejména ke způsobu a okolnostem uzavření dohody o narovnání, zda dohoda o narovnání mezi nimi byla učiněna dobrovolně a zda souhlasí se schválením narovnání. Obviněného vyslechne také k tomu, zda rozumí obsahu obvinění a zda si je vědom důsledků schválení narovnání. Součástí výslechu obviněného musí být i prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán.

Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání nepřichází v úvahu schválení narovnání v trestním řízení o činu, kterým nebyla způsobena škoda (TR NS 1/2004-T 652). Při schválení narovnání se do popředí dostávají zájmy poškozeného před zájmy státu na odsouzení a potrestání pachatele trestného činu.¹⁰⁶⁾

Při uplatnění tohoto typu odklonu je posílena role poškozeného, neboť je vyžadován jeho výslovný souhlas s tímto způsobem vyřízení trestní věci. Případný nesouhlas poškozeného se schválením narovnání vycházející z jeho přesvědčení, že nebyl v plném rozsahu odškodněn (např. proto, že mu nebyla z povinného smluvního pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla uhrazena plná výše jeho opravy), je překážkou v postupu dle § 309 a násl. tr. řádu, přestože jinak jsou splněny všechny podmínky pro použití tohoto odklonu, a to i za situace, když soud důvodně pokládá opatření, která obviněný učinil k náhradě škody nebo k odčinění jiné újmy způsobené trestným činem, za dostačující.¹⁰⁷⁾ Odmítne-li poškozený souhlasit s narovnáním, narovnání není možné a souhlas poškozeného nelze nahradit jiným úkonem.

¹⁰⁶⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 585

¹⁰⁷⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 586

Pokud jde o náhradu způsobené škody také u narovnání přichází v úvahu uzavření dohody o náhradě škody mezi obviněným a poškozeným nebo nahlášení škody jako pojistné události pojišťovně, zákon však vyžaduje vyšší míru jistoty, že poškozený bude skutečně odškodněn, neboť s narovnáním je spojeno zastavení trestního stíhání. Je možné uzavření dohody o náhradě škody, ale tato musí být zajištěna některým z občanskoprávních zajišťovacích institutů, např. dohodou o srážkách ze mzdy, ručením, zřízením zástavního práva.

Rozhodnutí o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, jehož se narovnání týká, jeho právní posouzení, obsah narovnání zahrnující výši uhrazené škody nebo škody, k jejíž úhradě byly provedeny potřebné úkony, případně způsob jiného odčinění újmy vzniklé trestným činem, peněžní částku určenou k obecně prospěšným účelům s uvedením jejího příjemce, včetně částky odevzdané státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, a výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, ve kterém je spatřován trestný čin, jehož se narovnání týká. Se schválení narovnání je spojeno definitivní zastavení trestního stíhání. Proti rozhodnutí o schválení narovnání může obviněný, poškozený a v řízení před soudem i státní zástupce podat stížnost, jež má odkladný účinek.

Za peněžní částku určenou k obecně prospěšným účelům se považují částky pro obce a jiné právnické osoby se sídlem na území České republiky na financování vědy a vzdělání, kultury, školství, na požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat, na účely sociální, zdravotnické a ekologické, humanitární, charitativní, náboženské pro registrované církve a náboženské společnosti, tělovýchovné a sportovní, a částky odevzdané státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Z peněžní částky k obecně prospěšným účelům musí obviněný určit nejméně 50 % státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona.

V této souvislosti pak vyvstává otázka, z jakého důvodu zákonodárce zvolil právě poměr 50% z peněžní částky k obecně prospěšným účelům a zda by nebylo vhodnější novelizovat ustanovení o narovnání tak, že podmínkou narovnání je složení celé peněžní částky na pomoc obětem trestné činnosti. Odstranil by se tím nedostatek současné právní úpravy, podle kterého výběr konkrétního příjemce soudem stanovené peněžní částky k obecně prospěšným účelům provádí výlučně obviněný a soud je jeho

volbou vázán. V některých případech tím může dojít k situacím, kdy nemusí být splněn účel narovnání.¹⁰⁸⁾

---

¹⁰⁸⁾ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Karolinum, Praha 1998, str. 152

7.5 Trestní příkaz

Trestní příkaz lze charakterizovat jako prostředek sloužící ke zjednodušení a urychlení trestního řízení ve věcech skutkově i právně méně složitých, kde účelu trestního řízení může být dosaženo i bez provedení formálního hlavního líčení.¹⁰⁹⁾ V současné době je v aplikační praxi více než polovina trestních věcí vyřízena trestním příkazem. Účelem trestního příkazu je na rozdíl od ostatních forem odklonů zrychlení a zefektivnění procesu. Vydání trestního příkazu představuje zkrácené písemné řízení bez provedení dokazování a součinnosti stran.

Dle ustanovení § 314e odst. 1 tr. řádu může samosoudce bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.

Trestním příkazem lze uložit pouze tresty taxativně uvedené v ustanovení § 314e

- odst. 2:
- a) trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu,
  - b) trest obecně prospěšných prací,
  - c) trest zákazu činnosti do pěti let,
  - d) peněžitý trest,
  - e) trest propadnutí věci,
  - f) vyhoštění do pěti let,
  - g) zákaz pobytu do pěti let.

Trestní příkaz nelze vydat v řízení proti osobě, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, jestliže má být rozhodováno o ochranném opatření a jestliže má být uložen souhrnný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem a také v řízení ve věcech mladistvých.

Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku, tudíž jím nelze obviněného zprostit obžaloby ani upustit od potrestání.

Trestní příkaz obsahuje

- a) označení soudu, který trestní příkaz vydal,

¹⁰⁹⁾ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 554

- b) den a místo vydání trestního příkazu,
- c) označení obviněného (§ 120 odst. 2),
- d) výrok o vině (§ 120 odst. 3) a uloženém trestu (§ 122 odst. 1),
- e) výrok o náhradě škody (§ 228 a § 229 odst. 1 a 2), jestliže byl nárok na její náhradu řádně uplatněn (§ 43 odst. 3),
- f) poučení o právu podat odpor, včetně upozornění, že v případě, kdy obviněný odpor nepodá, vzdává se tím práva na projednání věci v hlavním líčení.

Pokud poškozený řádně uplatnil nárok na náhradu škody, může být trestním příkazem rozhodnuto o náhradě škody. Zákonodárce měl samosoudci rozhodujícímu trestním příkazem uložit povinnost za určitých okolností přiznat náhradu škody jako je tomu v hlavním líčení. Pro uložení této povinnosti svědčí to, že základní podmínkou pro vydání trestního příkazu je, že skutkový stav byl spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Nedostatek současné právní úpravy, který by měl být *de lege ferenda* odstraněn, spatřuji v tom, že trestní příkazy jsou vydávány bez předchozího informování poškozeného o záměrech soudu, kdy poškozený může v době vydání trestního příkazu ještě upřesňovat výši škody nebo má v úmyslu nárok na náhradu škody uplatnit až v hlavním líčení před zahájením dokazování.

Trestní příkaz se doručuje obviněnému, státnímu zástupci a poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody. Účinky spojené s vyhlášením rozsudku nastávají doručením trestního příkazu obviněnému.

Je-li obviněný stíhán pro trestný čin uvedený v § 163, může poškozený vzít souhlas s trestním stíháním zpět až do doby, než je trestní příkaz doručen některé z osob uvedených v odstavci 1. Zpětvzetí souhlasu má stejný účinek jako podaný odpor v tom směru, že trestní příkaz se ze zákona zrušuje, navíc je však další trestní stíhání nepřípustné, a proto samosoudce musí trestní stíhání zastavit dle § 314c odst. 1 písm. a) za použití § 172 odst. 1 písm. d).¹¹⁰⁾

Obviněný, osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání, a státní zástupce mohou podat proti trestnímu příkazu odpor. Odpor se podává u soudu, který trestní příkaz vydal, a to do osmi dnů od jeho doručení. Osobám, které mohou podat

¹¹⁰⁾ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*, komentář, díl II., 5. vydání, C.H.BECK, Praha 2005, str. 2307

odvolání ve prospěch obviněného, s výjimkou státního zástupce, končí lhůta tímž dnem jako obviněnému. Jestliže se trestní příkaz doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno později. V této právní úpravě se opět objevuje nerovnost postavení procesních stran, neboť poškozenému nenáleží právo podat řádný opravný prostředek proti trestnímu příkazu.

Byl-li podán proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou ve lhůtě odpor, trestní příkaz se tím ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení; při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Jinak se trestní příkaz stane pravomocným a vykonatelným.

Poškozenému zcela nelogicky nenáleží právo podat proti trestnímu příkazu, resp. proti výroku o náhradě škody obsaženém v trestním příkazu, odpor. Jde o zřejmé porušení ústavně zakotvené zásady rovnosti stran, která byla obětována na úkor zjednodušení a zrychlení trestního řízení. Poškozený nemůže dosáhnout změny vadného rozhodnutí o náhradě škody, nejen v případě, že rozhodnutí o náhradě škody bylo chybné, ale ani v případě, kdy samosoudce opomněl o náhradě škody rozhodnout, ačkoliv tak učinit měl.¹¹¹⁾

Poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody, by mělo náležet právo podat odpor proti trestnímu příkazu alespoň proti výroku o náhradě škody. Podáním odporu by se trestní příkaz rušil ve výroku o náhradě škody a samosoudce by mohl sám o náhradě škody rozhodnout anebo odkázat poškozeného na řízení občanskoprávní, obdobně jako je tomu v ustanovení § 265 tr. řádu pojednávajícím o důsledcích zrušení výroku o náhradě škody v případě podání odvolání poškozeným. Postavení obviněného je zvýhodněno proti poškozenému, neboť odpor proti trestnímu příkazu může podat nejen obviněný, ale také osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání.

Pokud jde o právní úpravu trestního příkazu většina judikatury a návrhů úpravy *de lege ferenda* se týká postavení obviněného, zákazu *reformationis in peius* a druhů a výměr ukládaných trestů, což nemá vliv na postavení poškozeného v trestním řízení, tudíž se v tomto směru nebudu trestnímu příkazu blíže věnovat.

---

¹¹¹⁾ Jelínek, J.: *Postavení poškozeného v trestním řízení – možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány*, Kriminálnístika 2/2003, str. 115

8. Závěr, úprava de lege ferenda a rekodifikace trestního procesu

V předcházejících kapitolách své práce jsem se pokusila popsat postavení poškozeného v trestním řízení, analyzovat jeho procesní práva a porovnat je na některých místech s právy obviněného, také jsem se zabývala uplatňováním nároku poškozeného na náhradu škody v adhezním řízení. I když četnými novelizacemi trestního řádu došlo ke chvályhodnému rozšíření práv poškozeného, stále poškozený jako strana v trestním řízení nemá rovnoprávné postavení s obviněným. Při úvahách nad úpravou práv poškozeného v trestním řízení de lege ferenda je potřeba si uvědomit, že poškozený je stejně důležitým subjektem trestního řízení jako osoba, proti které se trestní řízení vede, a že by jeho ochraně měla být věnována stejná pozornost. Všechny orgány činné v trestním řízení přicházející do kontaktu s poškozeným by měly projevovat větší citlivost s poškozeným, zejména by se měly vyhnout opatřením, která poškozeného psychicky traumatizují, pokud nejsou nezbytně nutná v rámci procesních práv obviněného.

Nedostatkům právní úpravy postavení poškozeného a návrhům na jejich odstranění jsem se podrobně věnovala v průběhu této práce a nyní pouze shrnu náměty de lege ferenda, pokud jde o postavení poškozeného v trestním řízení a související otázky.

V otázce zastoupení poškozeného v trestního řízení by zmocněncem poškozeného měl být advokát, neboť nutnost kvalifikovaného právního zastoupení je důvodná s ohledem na potřebu získávání informací pro poškozeného ze spisu o věci, pro aktivní účast poškozeného v řízení před soudem, podávání opravných prostředků apod. Každý nemajetný poškozený by měl mít právo na bezplatnou právní pomoc, resp. pomoc za sníženou odměnu. Každý poškozený, i ten, který nebyl v trestním řízení subjektem adhezního řízení, by měl mít nárok na náhradu nákladů vzniklých s přihráním zmocněnce.

Dále by bylo vhodné upravit konkrétním číslem mimořádně vysoký počet poškozených v právní úpravě společného zmocněnce a dle mého názoru by těmto poškozeným dostatečně vyhovoval pouze jeden společný zmocněnec, který by přijímal

písemnosti od orgánů činných v trestním řízení a prostřednictvím kterého by poškození uplatňovali nárok na náhradu škody.

V rámci přípravného řízení by mělo být poškozenému, resp. jeho zmocněnci, přiznáno právo účastnit se vyšetřovacích úkonů a právo klást otázky obviněnému a vyslychaným svědkům. Policejnímu orgánu by de lege ferenda měla být uložena povinnost vyrozumět poškozeného o ukončení vyšetřování a stanovit mu termín, do kdy se může seznámit s výsledky vyšetřování a předložit případné návrhy na doplnění dokazování.

K posílení kontradiktornosti trestního procesu by bylo vhodné umožnit poškozenému, resp. jeho zmocněnci, provést v hlavním líčení výslech svědka předvolaného na návrh poškozeného.

V souvislosti s ustanoveními § 163 a 163a tr. řádu se jeví žádoucím zavést trestní stíhání na návrh poškozeného u vybraných trestných činů, a to bez podmínky příbuzenského poměru mezi pachatelem a poškozeným. Dispoziční právo poškozeného by se mělo týkat jen typově méně závažných trestných činů, u nichž hledisko generální prevence nehraje příliš významnou roli; mělo by se vztahovat pouze na nedbalostní trestné činy.

Také by bylo vhodné rozšířit možnosti poškozeného podat odvolání, a to nejen do výroku o náhradě škody, ale také do výroku o vině a trestu. Právo podat odvolání by mělo náležet všem poškozeným a ne jen poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody. Pokud jde o rozhodování formou trestního příkazu, pak navrhuji, aby byl trestní řád doplněn o ustanovení, které by obsahovalo právo poškozeného podat odpor proti trestnímu příkazu s tím, že samosoudce by sám mohl po podaném odporu o nároku na náhradu škody rozhodnout. Bylo by vhodné zakotvit povinnost soudu upozornit poškozeného na to, že ve věci bude vydán trestní příkaz, a umožnit mu tak připojit se s nárokem na náhradu škody. Trestní příkaz by se měl více přiblížit k právní úpravě ostatních forem odklonů a tím posílit práva poškozeného, zejména nahrazení způsobené škody.

K přijetí výše navrhovaných změn by postačily dílčí novelizace trestního řádu, které by nijak nezasáhly do systematiky trestního řádu. Při rekonstrukci trestního řádu by měly být zvažovány další podněty, které by však hlouběji zasáhly do struktury trestního řízení, např. možnost podpůrné žaloby poškozeného, zakotvení institutu

civilního žalobce, který by samostatně vystupoval v trestním řízení s nárokem na náhradu škody vzniklé spácháním trestného činu. Institut soukromé žaloby by mohl vhodně nahradit institut souhlasu poškozeného s trestním stíháním. V tomto směru bych navrhovala, aby institut soukromé žaloby byl zaveden u trestných činů nižší společenské nebezpečnosti, zpočátku pouze pro minimální počet trestných činů a poté, co by se institut soukromé žaloby v našem právním řádu osvědčil, by mohl být počet soukormožalobních trestných činů rozšířen. Mělo by se jednat zejména o ty trestné činy, u nichž je v současné době oznamovatelem poškozený.

Na tomto místě bych se chtěla jen okrajově zmínit o právní úpravě postavení poškozeného dle věcného záměru rekodifikace trestního práva procesního. Věcný záměr rekodifikace trestního procesu poškozenému nadále přiznává postavení strany procesu, do definice poškozeného je doplněn i ten, na jehož úkor se jiná osoba bezdůvodně obohatila. Práva poškozeného budou dle nové právní úpravy téměř stejná se současnou právní úpravou; na některých místech budou však posílena např. poškozený, kterému hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě, bude informován také o propuštění odsouzeného z výkonu ochranného léčení či zabezpečovací detence. Dále má být výslovně zakotven zákaz nedůvodné sekundární viktimizace poškozeného tak, že každý poškozený má mít právo na ohleduplné zacházení, je-li v trestním řízení vyslýchán jako svědek, zejména je nepřipustné o něm zveřejňovat citlivé údaje, zasahovat do jeho soukromí, nejde-li o zjišťování pohnutky jednání obviněného. Zvlášť zdůrazněná ochrana se má týkat nezletilých poškozených a poškozených, vůči nimž byly spáchány vybrané trestné činy zasahující do jejich osobnostní integrity (např. trestný čin kuplířství či šíření pornografie).

Podmínky pro uplatnění nároku na náhradu škody v adhezním řízení zůstávají shodné se současnou právní úpravou, pouze v návaznosti na civilní předpisy bude možné žádat i vydání bezdůvodného obohacení. Ten, komu byla způsobena morální nebo jiná škoda, bude mít nárok na přiměřené morální zadostiučinění, kdy paušální částky náhrad budou stanoveny prováděcím předpisem. Rekodifikace počítá s právem poškozeného podat odpor proti trestnímu příkazu.

Závěrem mé práce bych chtěla uvést, že současný stav, kdy trestní zákonodárství i aplikační praxe zdůrazňují převážně procesní záruky obviněného a méně přihlíží k potřebám a zájmům poškozeného, vyžaduje změnu, tak aby bylo dosaženo rovnovážného systému trestního procesu, v němž budou stejně chráněny zájmy všech

procesních stran. Zákonodárce při novelizacích trestního řádu a rekonifikaci trestního procesu musí také přihlížet k tomu, aby nedocházelo k situacím, kdy přehnaná snaha o zavedení širokých práv poškozených až na úroveň srovnatelnou s právy obviněného, nebyla na škodu právě poškozeným, neboť by tím mohlo dojít ke zvýšení formální náročnosti procesu a k jeho zpomalení, čímž se snižují naděje poškozeného na rychlé a účinné odškodnění.

Závěrem lze říci, že i když se postavení a práva poškozeného jeví být rovnocenná s právy obviněnému, ve skutečnosti tomu tak není, na což bylo poukázáno na několika místech mé práce. V průběhu dalších let bude nezbytné provést příslušné změny trestního řádu, zejména rekonifikaci trestního procesu, ale hlavně soudní praxe bude muset přestat chápat účast poškozeného na trestním řízení jako pouhé připojení se s nárokem na náhradu škody a podání svědecké výpovědi.

Přílohy

Příloha č. 1 - Tiskopis Poučení poškozeného v trestním řízení

POUČENÍ POŠKOZENÉHO V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

V trestní věci .....

máte jako poškozený následující práva:

Podle § 43 odst. 1 tr. ř., bylo-li vám trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda, máte právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, činit si výpisky a poznámky a na svoje náklady pořizovat kopie spisů a jejich částí (§ 65 tr. ř.), zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Podle § 43 odst. 2 tr. ř. se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem. Podle § 44 odst. 2 tr. ř. je-li počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Jestliže by celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, provede výběr s přihlédnutím k zájmům poškozených soud. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.

Podle § 43 odst. 3 tr. ř. pokud máte podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež vám byla trestným činem způsobena, jste oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2 tr. ř.). Z vašeho návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši nárok na náhradu škody uplatňujete. Podle § 44 odst. 3 tr. ř. návrh nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení.

Podle § 43 odst. 4 tr. ř. se můžete výslovným prohlášením sděleným orgánu činnému v trestním řízení vzdát procesních práv, která vám tento zákon přiznává.

Podle § 44 odst. 1 tr. ř. oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.

Podle § 45 odst. 1 tr. ř. jste-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo vaše způsobilost k právním úkonům je omezena, může vaše práva vykonávat jen váš zákonný zástupce. Podle § 45 odst. 3 tr. ř. jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody (§ 43 odst. 3 tr. ř.), přecházejí práva, která vám zákon přiznává i na vašeho právního nástupce.

Podle § 45a tr. ř. se vám veškeré písemnosti doručují na adresu, kterou uvedete. Máte-li zmocněnce, doručují se písemnosti pouze jemu, to ovšem neplatí, pokud se vám zaslá výzva, abyste osobně něco vykonal.

Podle § 47 odst. 1, 4 tr. ř. máte právo navrhnout státnímu zástupci nebo soudu, aby uspokojení vašeho nároku na náhradu škody způsobené trestným činem bylo zajištěno na majetku obviněného, máte-li důvodnou obavu, že uspokojení tohoto nároku bude zmařeno nebo ztěžováno.

Podle § 50 tr. ř. se můžete nechat zastupovat zmocněncem. Zmocněncem může být jen osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům není omezena; při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník. V trestním řízení, ve kterém jsou probírány utajované skutečnosti chráněné zvláštním zákonem, může být zmocněncem pouze určená osoba podle zvláštního zákona nebo osoba podle takového zákona poučená.

Podle § 51 tr. ř. je zmocněnec oprávněn činit za poškozeného návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený.

Podle § 51a odst. 1 tr. ř. osvědčíte-li jako poškozený, který uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu škody, že nemáte dostatek prostředků, abyste si hradil náklady vzniklé s přibráním zmocněnce. rozhodne na váš návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že máte nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu: to neplatí pokud vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo její výši by zastoupení zmocněncem bylo zřejmě nadbytečné.

Podle § 51a odst. 2 tr. ř. návrh na takové rozhodnutí (podle § 51a odst. 1 tr. ř.) včetně příloh, jimiž prokazujete jeho důvodnost, podáváte v přípravném řízení soudu prostřednictvím státního zástupce.

Byl-li vám přiznán nárok na ustanovení zmocněnce, můžete podle § 151a odst. 1 tr. ř. žádat, aby předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce rozhodl o tom, že stát ponese náklady na znalecký posudek, který vyžádáte. Žádosti však nelze vyhovět, jestliže takový důkaz není pro objasnění věci zřejmě potřebný nebo stejný úkon k prokázání téže skutečnosti již vyžádal orgán činný v trestním řízení.

Podle § 65 odst. 1 tr. ř. máte právo nahlížet do spisu, s výjimkou protokolu o hlasování a osobních údajů svědka podle § 55 odst. 2 tr. ř., činit si z něho výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisu a jeho částí. Podle § 65 odst. 2 tr. ř. vám může státní zástupce nebo policejní orgán v přípravném řízení právo nahlédnout do spisu a spolu s tím ostatní práva uvedená v odstavci 1 ze závažných důvodů odepřít.

Podle § 157a odst. 1 tr. ř. máte právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Tato žádost není vázána lhůtou. O výsledku přezkoumání musíte být vyrozuměn.

Podle § 163a odst. 1 tr. ř. trestní stíhání pro trestné činy násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a, pomluky podle § 206, neposkytnutí pomoci podle § 207 a 208, poškozování cizích práv podle § 209, ublížení na zdraví podle § 221, 223 a 224, ohrožování pohlavní nemocí podle § 226, omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1, 2, vydírání podle § 235 odst. 1, porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2, krádeže podle § 247, zpronevěry podle § 248, neoprávněného užívání cizí věci podle § 249, neoprávněného zásahu do práv k domu, bytu nebo nebytovému prostoru podle § 249a, podvodu podle § 250, podílnictví podle § 251 a 252, lichvy podle § 253, zatajení věci podle § 254, porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255, poškozování věřitele podle § 256 a poškozování cizí věci podle § 257 tr. zák. proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď (§ 100 odst. 2), a trestní stíhání pro trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1, 2, proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem nebo druhem, jakož i pro trestný čin opilství podle § 201a tr. zák., pokud jinak vykazuje znaky skutkové podstaty některého z těchto trestných činů, lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Je-li poškozených jedním skutkem několik, postačí souhlas být jen jednoho z nich.

Podle § 163 odst. 2 tr. ř. souhlas s trestním stíháním můžete výslovným prohlášením vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit.

Podle § 163a odst. 1 tr. ř. souhlas s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 tr. ř. není třeba, pokud byla takovým činem způsobena smrt; poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena; poškozeným je osoba mladší 15 let; z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůzkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

Poučení jsem porozuměl(a) a beru ho na vědomí.

S trestním stíháním svého .....

(titul, jméno, příjmení, datum narození, rodné číslo, trvalý pobyt)

SOUHLASÍM - NESOUHLASÍM*)

.....
poškozený(á)

*) Nehodící se škrtněte.

Příloha č. 2 – Výrok rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 5 –
solidární odpovědnost obviněných za způsobenou škodu

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Obvodní soud pro Prahu 5 rozhodl samosoudcem Mgr. [REDACTED]
[REDACTED] v hlavním líčení konaném dne [REDACTED], t a k t o :

Obžalovaní

1) [REDACTED],

nar. [REDACTED] v Kladně, podnikatel, trvale bytem [REDACTED]

2) [REDACTED],

nar. [REDACTED] v Kladně, skladník, trvale bytem [REDACTED]

jsou vinní, že

dne 29.10.2004 přijeli společně jedním vozem spolu s již zesnulým bratrem
[REDACTED], panem [REDACTED], nar. [REDACTED] k domu č.p. [REDACTED] v Praze
5, [REDACTED], kde [REDACTED] a [REDACTED] z vozu vystoupili, a v době
od 10.00 hodin do 11.00 hodin rozstříhli drátěné oplocení zahrady, strhnuli
plot k jedné straně pozemku, čímž způsobili uživateli zahrady [REDACTED]

██████████, nar. ██████████ škodu ve výši 960,-Kč, poté společně vnikli na pozemek zahrady, odkud z prostoru provizorního přístřešku společně vytáhli na laně s použitím osobního vozu, kterým přijeli, tam umístěná historická vozidla, tzv. veterány, a to vůz Praga Alfa rok výroby 1929 v hodnotě 95.000,-Kč a vůz Walter Princ rok výroby 1935 v hodnotě 210.000,-Kč, která poté společně naložili na přivolaný vůz odtahované služby, který vozy odvezl do místa bydliště ██████████ který s nimi naložil nezjištěným způsobem, čímž poškozenému ██████████ způsobili škodu ve výši 305.000,-Kč

t e d y: společným jednáním si присvojili cizí věc tím, že se jí zmocnili, čin spáchali vloupáním a způsobili tak škodu nikoli malou

č í m ž s p á c h a l i

trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákona ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zákona

a o d s u z u j í s e

██████████
podle § 247 odst. 2 tr. zák. za použití § 35 odst. 2 tr. zák. k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání **2 (dvou) roků.**

Podle § 58 odst. 1 tr. zák. a § 59 odst. 1 tr. zák. se výkon tohoto trestu podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání **4 (čtyř) roků.**

Podle § 59 odst. 2 tr. zák. se ukládá povinnost ve zkušební době podle svých sil uhradit škodu, kterou trestným činem způsobil.

Podle § 35 odst. 2 tr. zák. se **z r u š u j e** výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Kladně ze dne ██████████, sp. zn. ██████████ jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyly podkladu.

obž. ██████████

Podle § 247 odst. 2 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání **12 (dvanácti) měsíců.**

Podle § 58 odst. 1 tr. zák. a § 59 odst. 1 tr. zák. se výkon tohoto trestu podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání **2 (dvou) roků.**

Podle § 228 odst. 1 tr. řádu jsou oba obžalovaní povinni společně a nerozdílně zaplatit poškozenému ██████████, nar. ██████████ bytem ██████████, ██████████ částku ve výši 305.000,-Kč.

Podle § 229 odst. 2 tr. řádu se poškozený ██████████, nar. ██████████, bytem ██████████, ██████████ odkazuje se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

O d ů v o d n ě n í :

Skutkový děj uvedený ve výroku o vině byl zjištěn dokazováním provedeným u hlavního líčení.

Obžalovaný ██████████ vyslechnutý u hlavního líčení (§ 208 tr. řádu) ke své osobě uvedl, že bydlí v Kladně a pracuje jako vedoucí skladu. Jeho zdravotní stav je dobrý léky, drogy ani alkohol nezneužívá.

K věci obžalovaný ██████████ uvedl, že zná obžalovaného ██████████ a znal i jeho bratra Pavla. Tito mu zavolali, zda by jim nepomohl naložit nějaké veterány, které koupili. Z Lidic jel s nimi automobilem Audi, který patřil ██████████ do Prahy, přičemž se stavělo na pumpě, kde bratři ██████████ jednali s nějakou ženou a dostali od ní klíče od vrat. Na pumpě byla s tmavovlasou ženou sepsána i nějaká smlouva, přičemž obžalovaný tomu nevěnoval příliš pozornost. Od pumpy se jelo k zahradě, přičemž na zahradě byl velký nepořádek, keře, shnilá jablka. Byla tam vrata, která byla odemknuta klíči od výše uvedené ženy, ale protože se skrze vrata nedalo projet, automobily se vytáhly na laně zapřaženým vozidlem Audi v prostoru odstraněného plotu. Obžalovaný uvedl, že automobily byly v hrozném stavu, měly kola, jedno auto mělo nějakou plátěnou střechu, přičemž auta byly

**Příloha č. 3 – Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 – odkázání
poškozeného s nárokem na náhradu škody do občanskoprávního řízení**

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Obvodní soud pro Prahu 10 rozhodl samosoudcem Mgr. [REDACTED]
v hlavním líčení konaném dne [REDACTED]

t a k t o :

obžalovaný

[REDACTED] L [REDACTED],

nar. [REDACTED] v Aši, trvale bytem [REDACTED], t.č. ve výkonu trestu
odnětí svobody ve věznici Příbram,

---

je v i n e n , ž e

dne 5. 9. 2007 okolo 4.40 hodin v Praze 10, v ulici Práčská 83 u zde zaparkovaného osobního motorového vozidla zn. Peugeot 605 RZ AEC 75-85 společně s [REDACTED] [REDACTED], nar. [REDACTED] odmontoval čtyři kola z hliníkových slitin zn. ATP s pneumatikami zn. Energy, které nakládali do osobního vozidla, kterým na místo přijel, přičemž poté byl poblíž místa činu zadržen projíždějící policejní hlídkou, a tímto svým jednáním způsobil poškozenému [REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED], [REDACTED] celkovou škodu ve výši 4.000,-Kč, a tohoto jednání se dopustil, ačkoliv byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne [REDACTED] sp. zn. [REDACTED] odsouzen pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e) tr. zákona k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání osmi měsíců se zařazením do věznice s ostrahou,

t e d y : přisvojil si cizí věc tím, že se jí zmocnil a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen,

čímž spáchal

trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zákona,

a odsuzuje se

podle § 247 odst. 1 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 14 měsíců.

Podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zákona se pro výkon trestu zařazuje do věznice s ostrahou.

Podle § 229 odst. 1 tr. řádu se poškozený [REDAKCE], nar. [REDAKCE], bytem [REDAKCE] odkazuje s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

O d ů v o d n ě n í :

Obžalovaný dne 5. 9. 2007 okolo 4.40 hodin přijel spolu s [REDAKCE], nar. [REDAKCE] vozidlem do Práčské ulice v Praze 10, kde si před domem č. o. 83 vyhlédli zaparkované osobní motorové vozidlo zn. Peugeot 605 RZ AEC 75-85 majitele [REDAKCE], nar. [REDAKCE]. Následně společně z tohoto vozidla odmontovali čtyři kola z hliníkových slitin zn. ATP s pneumatikami zn. Energy, které nakládali do osobního vozidla, kterým na místo přijeli. Při nakládání čtvrtého, již odmontovaného kola byl obžalovaný poblíž místa činu zadržen projíždějící policejní hlídkou. Tímto odcizením kol včetně pneumatik způsobil obžalovaný poškozenému celkovou škodu ve výši 4.000,-Kč. Přitom obžalovaný se tohoto jednání dopustil, ačkoliv byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne [REDAKCE] sp. zn. [REDAKCE] odsouzen pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e) tr. zákona k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání osmi měsíců se zařazením do věznice s ostrahou.

Obžalovaný se k trestné činnosti v plném rozsahu doznal s tím, že z napadeného vozidla skutečně se svým známým sundali všechny čtyři kola, které postupně ukládali do vozidla, kterým na místo přijeli. Důvod spáchání činu vysvětloval tím, že tak chtěl pomoci svému známému, který s ním byl na místě činu. Ten měl totiž obžalovanému před tím říci, že mu nějaký člověk dluží peníze, a proto by mohli sundat kola z jeho vozidla a tyto pak prodat. Za nesporné skutečnosti pak obžalovaný označil, že dne 5. 9. 2007 okolo 4.40 hodin spolu s [REDAKCE], nar. [REDAKCE] v Praze [REDAKCE] odcizil ze zaparkovaného osobního motorového vozidla zn. Peugeot 605 RZ AEC 75-85 čtyři kola z hliníkových slitin zn. ATP s pneumatikami zn. Energy tím, že tyto odmontovali z vozidla a následně je nakládali do vozidla, kterým na místo přijeli.

Protože stejné skutečnosti označil za nesporné i státní zástupce a o takto označených nesporných skutečnostech nebylo důvodu pochybovat, soud podle § 314d odst. 2 tr. řádu upustil od jejich dokazování.

Odborným vyjádřením z oboru ekonomika, odvětví ceny a odhady, které soud shledal správným, si soud ověřil, že hodnota čtyř odcizených hliníkových kol s pneumatikami činila úhrnem 4.000,- Kč.

Ze spisu Obvodního soudu pro Prahu 4 sp. zn. [REDAKCE] vyplývalo, že obžalovaný byl v této trestní věci rozsudkem ze dne [REDAKCE] který nabyt právní moci dne 30. 5. 2007, odsouzen pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e) tr. zákona k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 8 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou, jehož výkon obžalovaný nastoupil dne 6. 9. 2007.

Po takto provedeném dokazování s přihlédnutím k výše zmíněným prohlášením o nesporných skutečnostech měl soud za to, že vina obžalovaného byla spolehlivě prokázána. Obžalovaný se kjednání popsanému ve výroku tohoto rozsudku doznal, přitom i s ohledem na výpověď jeho samotného je zřejmé, že obžalovaný věděl o tom, že kola s pneumatikami, která se svým komplicem z napadeného vozidla sundal, nejsou ani jeho majetkem, ani majetkem jeho komplice, a že tak o jejich osudu není ani on, ani jeho komplic oprávněn rozhodnout.

Pokud si pak tedy obžalovaný bez souhlasu vlastníka zjednal dispozici se čtyřmi litinovými koly s pneumatikami tím, že taková kola sám nebo ve spolupráci s kýmkoli jiným sundal z napadeného vozidla a tyto postupně ukládal do jiného přistaveného vozidla, v úmyslu s nimi nakládat jako s vlastními, přisvojil si cizí věc tím, že se jí zmocnil, přičemž současně byl za takový trestný čin v posledních třech letech odsouzen, a to když mu byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne [REDAKCE] sp. zn. [REDAKCE] pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e) tr. zákona uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 8 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou. Takovým jednáním obžalovaný naplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zákona.

Při rozhodování o druhu a výši trestu se soud řídil hledisky uvedenými v § 3 odst. 4, § 23 odst. 1 a § 31 odst. 1 tr. zákona, vzal v úvahu význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti spáchání činu i osobou obžalovaného, a dospěl k závěru, že účel trestu splní již jen nepodmíněný trest odnětí svobody, neboť náprava obžalovaného je velmi ztížena. Obžalovaný totiž byl v minulosti nad rámec odsouzení zakládajícího zpětnost pro majetkovou trestnou činnost mnohokrát soudně trestán, a to i nepodmíněnými tresty odnětí svobody, které vykonal. Je proto zřejmé, že obžalovaný si z předchozích potrestání nevzal dosud žádné ponaučení, když majetkovou trestnou činnost páchá i nadále. Posuzovaného trestného činu se navíc obžalovaný dopustil ve velmi krátké době nejen od odsouzení pro trestný čin zakládající zpětnost, ale i ve velmi krátké době po dalších odsouzení pro jinou trestnou činnost. Na druhou stranu mohl soud vzít ve prospěch obžalovaného, že se k trestné činnosti (buť pod tíhou zadržení i s odcizenými věcmi) doznal a že škodlivé následky trestného činu byly prakticky odstraněny, neboť odcizená kola byla vrácena jejich majitelům. Vzhledem ke všem těmto uvedeným skutečnostem soud proto obžalovanému uložil trest odnětí svobody vyměřený již v horní polovině zákonné trestní sazby uvedené v § 247 odst. 1 tr. zákona, a to konkrétně v trvání 14 měsíců. Pro jeho výkon pak soud zařadil obžalovaného do věznice s ostrahou podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zákona, neboť mu byl uložen trest za úmyslný trestný čin svou výměrou sice nepřevyšující dvě léta, ovšem obžalovaný ve výkonu trestu odnětí svobody pro úmyslný trestný čin již v minulosti byl.

K trestnímu řízení se řádně a včas připojil poškozený [REDAKCE], a to z toho důvodu, že i když mu byla vrácena všechna čtyři kola včetně pneumatik, postrádal na svém vozidle celkem osm šroubů ke kolům. Ke zjištění této případné škody by ale muselo být bývalo prováděno další, z hlediska potřeb trestního řízení nadbytečné dokazování, které by trestní řízení podstatně protahovalo, a proto soud odkázal podle § 229 odst. 1 tr.

řádu poškozeného s jeho nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních

Poučení Proti tomuto rozsudku lze podat do 8 /osmi/ dnů od doručení jeho opisu odvolání u zdejšího soudu. Rozsudek může odvoláním napadnout obžalovaný a v jeho prospěch osoby uvedené v § 247 odst. 2 tr. řádu, a to pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká. Pro nesprávnost kteréhokoli výroku může rozsudek odvoláním napadnout státní zástupce. Státní zástupce je povinen v odvolání uvést, zda odvolání podává, byť i zčásti, ve prospěch nebo v neprospěch obžalovaného. Rozsudek může odvoláním napadnout zúčastněná osoba pro nesprávnost výroku o zabrání věci. Rozsudek může odvoláním napadnout též poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, pro nesprávnost výroku o náhradě škody. Osoba oprávněná napadat rozsudek pro nesprávnost některého jeho výroku může jej napadat také proto, že takový výrok učiněn nebyl, jakož i pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí. Odvolání podané včas a osobou oprávněnou má odkladný účinek. O odvolání proti rozsudku zdejšího soudu rozhoduje Městský soud v Praze. Odvolání musí být ve shora uvedené lhůtě nebo v další lhůtě k tomu stanovené předsedou senátu odůvodněno tak, aby bylo patrné, v kterých výrocih je rozsudek napadán a jaké vady jsou vytýkány rozsudku nebo řízení, které rozsudku předcházelo. Odvolání lze opřít o nové skutečnosti a důkazy.

V Praze dne 17. října 2007

Mgr. [redacted]
samosoudce

Za správnost: [redacted]

**Příloha č. 4 – Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 – odkázání
poškozeného s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech
občanskoprávních při zproštění obžaloby**

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Samosoudkyně Obvodního soudu pro Prahu 4 JUDr. [REDACTED]
rozhodla při hlavním líčení konaném dne 30. listopadu 2005,

t a k t o :

Obžalovaný

M [REDACTED] B [REDACTED],

nar. [REDACTED] v Praze, trv. bytem [REDACTED], Praha 4

se podle § 226 písm. a) tr. řádu **z p r o š t ě u j e** obžaloby, že dne 6. 1. 2005
v Praze 4, po vystoupení z vozidla BMW fialové barvy, r.z. [REDACTED] měl úmyslně
urazit rukou levé zpětné zrcátko vozidla Mercedes G500, r. z. [REDACTED] ke škodě
ing. [REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED], okres Praha – západ,
v celkové výši 8.473,- Kč.

t e d y

měl poškodit cizí věc a měl tak způsobit na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou,

č í m ž   m ě l   s p á c h a t

trestný čin poškození cizí věci dle § 257 odst. 1 tr. zákona.

Podle § 229 odst. 3 tr. řádu se poškozená firma [redacted] spol. s r.o. se sídlem [redacted], okres Praha – západ odkazuje se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

O d ů v o d n ě n í :

Obvodní státní zástupce pro Prahu 4 podal obžalobu na [redacted] pro trestný čin poškození cizí věci dle § 257 odst. 1 tr. zákona, kterého se měl obžalovaný dopustit jednáním popsáním ve výroku tohoto rozsudku.

Obžalovaný své trestné jednání popřel od samého počátku. Uvedl, že dne 6. 1. 2005 jel do zaměstnání kolem 08.00 hodiny ranní. Vzal s sebou kamaráda. U kruhového objezdu za ním jelo auto, blikalo na něho a div do něho nenabouralo. Obžalovaný uvedl, že jelo minimálně 100 km/h. Obžalovaný zastavil před kruhovým objezdem a auto se jej snažilo objet zleva. Když byl na malém kruhovém objezdu, vytlačil jej automobil zevnitř ze silnice. Obžalovaný tedy jel za ním, čekal, že se mu alespoň omluví. Vozidlo zastavil, možná i řidiči sprostě nadával a on jemu rovněž. Své vozidlo opustil, ale zrcátko rozhodně neurazil. Vozidla se vůbec nedotkl, tím si byl obžalovaný jistý. V té době měl ruku v ortéze. Pokud jde o poškozeného, uvedl, že tohoto neznal, vzájemně si nadávali a obžalovaný očekával, že se poškozený omluví. Připustil, že se opřel o automobil tak, aby jej poškozený slyšel. Rozhodně ne ale o zrcátko. Uvedl, že po výstupu z automobilu si nevšiml, zda zrcátko bylo poškozeno či nikoliv.

Svědék ing. [redacted] uvedl, že v předmětný den jel do servisu Mercedes na Prahu 4 k opravě rádia. Při sjíždění, kdy jel o Kačerova doprava ke „kulatáku“, vyjelo zprava vozidlo, které mu nedalo přednost. Vjelo těsně před něj a posléze před ním zastavilo. Poškozený vozidlo objel, vjel na kruhový objezd, zpět

směrem ku Praze a dojel k servisu. Tam jej předjelo vozidlo BMW fialové barvy, které se postavilo na roh jeho vozidla tak, aby nemohl dál jet. Nemohl tedy dokončit zaparkování, bylo to před hlavním vchodem do servisu Mercedes. Z vozidla vyběhl muž, z levé strany, praštil jej do zrcátka, které urazil, rychle nasedl a odjel. Svědci, kteří celou záležitost viděli, tak uskočili. Než se svědek vzpamatoval, pachatel odjel. Jeden ze tří svědků mu nadiktoval poznávací značku. Poškozený zavolal policii. Šel dovnitř do servisu, kde jsou kamery a zde mu ochranka ukázala záznam a celý průběh. V jedné kameře bylo vidět stojící vozidlo a celý průběh incidentu. Pak přijela policie, vyfotila místo činu, vyfotila rozbité zrcátko, byly tam střepy. Konečně svědek uvedl, že ve voze obžalovaného nebyla žádná další osoba.

Svědék [REDAKCE] sdělil soudu, že v lednu byl zaměstnán u firmy u bezpečnostní agentury. Nebyl přítomen tomu, kdy bylo napadeno vozidlo Mercedes. Uvedl, že neví o co se jedná. Ohledně kamerového záznamu pak uvedl, že tento je stále zapojen. 6. 1. byl pořízen záznam, který byl předán na policii, tento záznam předával sám svědek. Na záznamu však rozbití zrcátka není vidět. Na záznamu bylo vidět pouze jediné auto. Uvedl, že kamery jsou zabudovány ve výšce asi 12 metrů, snímají situaci jako takovou, nejsou zaměřeny na identifikaci osob. Kamera nepřečte ani značku. Konečně svědek uvedl, že se domnívá, že u incidentu byl jako první svědek [REDAKCE], který měl být vyslechnut. On sám na místě činu nebyl, byl se tam podívat až později.

Svědék [REDAKCE] uvedl, že neví, kde konkrétně byl dne 6. 1. 2005. Uvedl, že nic ohledně incidentu týkajícího se poškozeného nebo rozbitého zrcátka nic neví, ani nic nezaslechl. Ptal se i svých kolegů, ale nikdo o ničem neví. Kamerový systém tam je namontován, záznamy se uchovávají asi týden a pak se mažou. Nikdo jiný k nim nemá přístup.

Svědék [REDAKCE] uvedl, že je kamarád obžalovaného, znají se asi 3 – 4 roky a občas se vídají. Uvedl, že letošního roku s ním jel jeho autem BMW 316. Datum 6. 1. 2005 mu nic moc neříká. Obžalovaný jej ráno veze do práce, protože měl nabourané auto. Vyjíždějí od KFC, automobil najednou zabrzdil a vedle nich zastavilo auto z pravé strany. Najednou je auto začalo vytlačovat z „kulaťáku“ a jeho kamarád vyrazil za ním a dojel jej až u Mercedesu. Předjel jej, zastavil mu před „čumákem“. Svědek uvedl, že v tu dobu psal SMS, jen sem tam nahlídl. Slyšel nadávky, pak si obžalovaný sedl do vozidla a jeli pryč. Obžalovaný byl mimo vozidlo pár vteřin, žádnou ránu nebo řinkot střepů neslyšel. Obžalovaný v tu dobu měl semišovou ortézu na pravé ruce. Když se vrátil do auta, nadával a byl rozčilený a pak jeli pryč.

Z odborného vyjádření pak byla zjištěna výše majetkové újmy vzniklá poškozením předmětného vozidla, která činí částku 8.473,- Kč.

Dále byl proveden důkaz protokolem o ohledání místa činu, který byl pořízen dne 6. 1. 2005. Místem ohledání byl prostor před budovou Mercedes Benz v Praze 4, Deimlerově č. 2. Předmětem ohledání je vozidlo Mercedes J500. Z protokolu vyplývá, že u vozidla je poškozeno levé zpětné zrcátko, zrcátko visí na kusu kabelu. Na zemi pod vozidlem se nenachází žádné střepy.

Dále byl proveden důkaz fakturou, v rámci které je poškozenému fakturováno za zpětné zrcátko a opravu autorádia.

Soud hodnotil shora uvedené důkazy následujícím způsobem. Na jedné straně měl soud k dispozici výpověď obžalovaného, který od samého počátku své trestné jednání popírá a proti němu stojí usvědčující výpověď poškozeného. Celému konfliktu měl být přítomen i kamarád obžalovaného, svědek Kulhavý, který, pokud jde o průběh jízdy automobilem, potvrzuje výpověď obžalovaného. Tento svědek, jak sám uvedl, však psal na telefonu SMS, takže průběh incidentu nesledoval. Potvrdil i výpověď obžalovaného pokud jde o ortézu na jeho ruce. Pokud pak jde o výpověď poškozeného, přestože uvedl, že incident byl sledován několika svědky, nepodařilo se ztotožnit svědka, který by byl přímo účasten projednávaného konfliktu. Pokud jde o údajně pořízený kamerový záznam, nebyl dohledán. Dále měl soud k dispozici protokol o ohledání místa činu, který nekoresponduje výpovědi poškozeného, který uváděl, že v okolí automobilu byly střepy z rozbitého zrcátka. Podle tohoto protokolu se na zemi pod vozidlem nenacházely žádné střepy. Důkazy, které byly soudu předloženy a které soud provedl nejsou přesvědčivé a jednoznačné natolik, aby soud mohl učinit závěr, že žalovaný skutek tak, jak je popsán, se stal. S ohledem nato nemohl soud jinak, než v souladu s ust. § 226 písm. a) tr. řádu zprostit obžalovaného obžaloby v celém rozsahu.

V adhézním řízení se řádně a včas připojila poškozená firma [redacted] spol. s r.o. S ohledem na zprošťující výrok rozsudku byla však poškozená firma odkázána se svým nárokem na náhradu škody v souladu s ust. § 229 odst. 3 tr. řádu na řízení ve věcech občanskoprávních.

Poučení : Proti tomuto rozsudku lze podat odvolání do 8 dnů ode dne doručení k Městskému soudu v Praze, prostřednictvím soudu zdejšího. Toto právo náleží kromě státního zástupce též obžalovanému pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká, zúčastněné osobě pro nesprávnost výroku o zabránění věci a poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody pro nesprávnost výroku o náhradě škody.

všem těmto osobám též proto, že takový výrok učiněn nebyl. Odvolání musí být zároveň odůvodněno tak, aby bylo patrné, ve kterých výrocích je rozsudek napadán a jaké vady jsou vytýkány rozsudku nebo řízení, které rozsudku předcházelo. Ve prospěch obžalovaného mohou rozsudek odvoláním napadnout též příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel a druh. Ve prospěch mladistvého obžalovaného může podat odvolání též orgán pověřený péčí o mládež. Včas podané odvolání má odkladný účinek. Práva odvolání se nemůže úspěšně domáhat ten, kdo se jej již jednou výslovně vzdal.

V Praze dne 30. listopadu 2005

JUDr. [REDACTED], v.r.
samosoudkyně

Za správnost: [REDACTED]

**Příloha č. 5 – Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 – částečné
přiznání nároku na náhradu škody a odkázání poškozeného se
zbytkem nároku na řízení ve věcech občanskoprávních**

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Obvodní soud pro Prahu 4 rozhodl při hlavním líčení konaném dne 27. dubna 2007
v senátě složeném z předsedkyně JUDr. [REDACTED] a přísedících [REDACTED] a [REDACTED]

t a k t o :

Obžalovaný

M [REDACTED] N [REDACTED]

nar. [REDACTED] v Praze, trvale bytem Praha 4, [REDACTED]

j e v i n e n , ž e

dne 3.1.2007 v době okolo 04:00 hodin v Praze 4, ul. 5. května na schodišti vedoucího od Paláce kultury směrem ke stanici metra Vyšehrad fyzicky napadl poškozeného [REDACTED], nar. [REDACTED] tak, že jej opakovaně udeřil pěstí do obličeje, přičemž při fyzické potyčce poškozenému vypadl mobilní telefon značky Nokia 3510 v hodnotě 700,- Kč se SIM kartou Twist s kreditem 200,- Kč, který si po útěku poškozeného z místa napadení obžalovaný přivlastnil a následně prodal do obchodu na Karlově náměstí, Praha 2

t e d y : dopustil se na místě veřejnosti přístupné výtržnosti tím, že napadl jiného

T í m s p á c h a l

trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zákona

a o d s u z u j e s e

podle § 202 odst. 1 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 4 (čtyř) měsíců.

Podle § 58 odst. 1 tr. zákona se výkon tohoto trestu podmíněně odkládá na zkušební dobu podle § 59 odst. 1 tr. zákona v trvání 4 (čtyř) let.

Podle § 228 odst. 1 tr. řádu je obžalovaný povinen zaplatit na náhradě škody poškozenému [REDAKCE], nar. 3.3.1984, bytem Praha 4, Svatoplukova 387/1 částku 900,- Kč.

Podle § 229 odst. 2 tr. řádu se poškozený [REDAKCE] odkazuje se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

O d ů v o d n ě n í :

Na základě dokazování, které bylo provedeno při hlavním líčení zjistil soud následující skutkový děj.

Dne 3.1.2007 okolo 04:00 hodin fyzicky napadl obžalovaný, který byl pod silným vlivem alkoholických nápojů poškozeného [REDAKCE], nar. [REDAKCE]. K napadení došlo na schodišti vedoucímu k ulici 5. května od Paláce kultury směrem ke stanici metra Vyšehrad. Obžalovaný pak poškozeného napadl tak, že jej opakovaně udeřil pěstí do hlavy. Při této fyzické potyčce poškozenému vypadl mobilní telefon značky Nokia 3510 jehož hodnota byla 700,- Kč a hodnota SIM s kreditem pak 200,- Kč. Tento mobilní telefon, který vypadl na zem si přivlastnil obžalovaný a následně jej prodal do obchodu na Karlově náměstí v Praze 2.

Obžalovaný uvedl, že ten den byl strašně opilý, neboť jej opustila jeho přítelkyně. Uvedl, že v důsledku silné opilosti si na moc věcí nevzpomíná. Uvedl, že poškozený jej vyvedl z míry, došlo k potyčce, přičemž poškozený začal utíkat. Uvedl, že byl naštvaný sebral něco ze země. Rozhodně popřel, že by poškozeného napadl zezadu, nebo že by po něm chtěl peníze.

Svěděk [REDAKCE] uvedl v přípravném řízení, že šel od nočního autobusu, přičemž asi v polovině schodů byl přepaden. Pachatel jej srazil na zem a chtěl po něm peníze, začal jej mlátit do obličeje, sebral mu brýle, telefon, doklady, občanský průkaz, zdravotní kartu, peněženku s finanční hotovostí asi ve výši 100,- Kč a klíče od domu. Svědek uvedl, že pachatel k němu přistoupil zezadu, podrazil mu nohy a on upadl na schody na záda pak mu kopal do nohou a mlátil pěstmi do obličeje. Celý incident trval asi 10 minut a pak pachatel z místa činu utekl. Svědek uvedl, že inkasoval asi 10 ran do hlavy mezi tím byl ještě kopán. Uvedl, že pachatel byl pod vlivem alkoholu, že také upadl pak vstal a znovu jej začal mlátit.

U hlavního líčení pak svědek uvedl, že zmíněného večera toho moc nepil, vypil asi 3 piva. Pak kolem 03:30 hod. ráno se vracel z hejny. Šel na autobus a jel do Nuslí. Spolu s ním nastoupil do autobusu i obžalovaný. Když vystoupil na Vyšehradě vystoupil i obžalovaný a šel za ním. Zde na něm začal požadovat peníze a následně jej začal mlátit pěstmi do hlavy, kopal jej a vzal

mu telefon, peněženku, brýle a bundu. Svědek uvedl, že neví jak stál. Jestli obžalovaný stál vedle něho nebo před ním. Uvedl, že si je jistý, že mu věci nevypadly. K dotazu soudu, aby svědek vysvětlil rozpor mezi výpovědí učiněnou u hlavního líčení a mezi výpovědí učiněnou v přípravném řízení svědek uvedl, že je možné, že k útoku zezadu vůbec nedošlo. Svědek dále uvedl, že lékařské ošetření nevyhledal. K dotazu obhájce pak svědek uvedl, že věc nahlásil až večer ve 20:00 hodin a uvedl, že jej přepadli 2 cikáni. Po opakovaném a důrazném poučení svědka o následcích křivé výpovědi uvedl, že měl pív podstatně víc. Před tím než šel do Nonstop herny, byl totiž v hospodě. Celkem měl tedy asi 5 pív a byl zřejmě více opilý. Svědek nedokázal vysvětlit, proč uváděl, že napadli 2 cikáni. Uvedl, že si při výslechu nic moc nevybavoval ovšem dnes si na věc pamatuje. Tehdy mu totiž policisté ukázali fotky a všem mu připomněli. K opětovnému dotazu proč uváděl v trestním oznámení, že byl přepaden 2 osobami uvedl, že si na věc tehdy nepamatoval a že byl opilý.

Ze znaleckého posudku, který byl vypracován z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie ohledně obžalovaného bylo zjištěno, že netrpí ani netrpěl žádnou duševní chorobou ve vlastním slova smyslu nebo duševní poruchou obdobného forenzního významu. Jeho osobnost je _?_ dráždivosti, nezralosti a nezdrženlivosti. Škodlivě užívá alkohol s rysy závislosti. V posuzované době se nacházel ve stavu prosté středně těžké až těžké opilosti. V posuzované době byly jeho schopnosti rozpoznat společenskou nebezpečnost svého chování a toto jednání dále ovládat vlivem opilosti částečně sníženy měrou však forenzně nepodstatnou. Znalec nenavrhl ochranné léčebné opatření.

Z kupní smlouvy ze dne 3.1.2007 pak bylo zjištěno, že prodávající [redacted] prodává majiteli obchodu Mobil M.N. mobilní telefon Nokia 3510.

Shora uvedené důkazy pak soud hodnotil uvedeným způsobem. Na jedné straně stojí výpověď samotného obžalovaného, který doznal že zmíněného dne byl v silně podnapilém stavu, doznal, že fyzicky napadl poškozeného, ale rozhodně popřel, že by po něm požadoval vydání peněz či nějakých dalších věcí a že by jej napadl zezadu. Obžalovaný uvedl, že poté co poškozený utekl z místa napadení našel na zemi mobilní telefon, který si vzal a tento pak následně prodal. Proti této výpovědi stojí pak výpověď samotného poškozeného. Jak bylo zjištěno poškozený nejprve uvedl, že byl přepaden 2 osobami romského původu posléze uvedl v přípravném řízení, že byl napaden obžalovaným, že byl napaden zezadu a že po něm obžalovaný požadoval vydání věcí a peněz, které následně mu vzal. U hlavního líčení pak svědek uvedl, že vlastně neví, zda došlo k přepadení zezadu a k přímému dotazu soudu uvedl, že ten den toho vypil velmi málo, když za celou noc měl pouze 3 piva. Posléze však změnil svou výpověď v tom smyslu, že před tím než byl v Nonstop herně, byl v hospodě a že vypil nejméně 8 pív. I tato tvrzení pak změnil v tom smyslu, že v předmětnou dobu byl silně opilý a v podstatě si moc na celou záležitost nevzpomíná. S ohledem na to, že svědek neustále měnil své výpovědi až posléze pod tíhou otázek doznal, že byl v silně podnapilém stavu a na věc si nevzpomíná. Ze situace kdy nebyl schopen vysvětlit proč oznamoval, že byl napaden 2 rómy dospěl soud k závěru, že tohoto svědka nelze hodnotit jako svědka věrohodného a nelze z jeho výpovědi vycházet. Za základ svého rozhodování tedy vzal soud výpověď obžalovaného, který se doznal k tomu, že fyzicky napadl poškozeného, který jej měl rozčflit. Soud vyšel i z výpovědi obžalovaného, který uvedl, že na místě samém zůstal mobilní telefon. Tento mobilní telefon si obžalovaný vzal a následně jej prodal. Hodnota tohoto mobilního telefonu však činila pouze celkovou částku 900.- Kč. Tedy hodnota věci nedosáhla hranice stanovené pro škodu nikoli nepatrnou jímž se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5.000.- Kč (ustanovení § 89 odst. 11 tr. zákona). Soud tedy jednání obžalovaného proti obžalobě kvalifikoval toliko jako trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zákona, jehož se obžalovaný dopustil tím, že fyzicky napadl poškozeného [redacted] a to na místě veřejnosti přístupném.

Stupeň společenské nebezpečnosti trestného jednání obžalovaného je dan chráněným objektem uvedeného trestného činu je zvyšován osobou obžalovaného, neboť tento byl v minulosti 2x soudně trestán, a to v roce 2005 pro trestné činy dle § 235 odst. 1 tr. zákona, § 221 odst. 1 tr.

zákona a § 202 odst. 1 tr. zákona k podmíněnému trestu odnětí svobody se zkušební dobou do 17.3.2008. Dále pak byl v roce 2006 odsouzen znovu pro trestný čin výtržnictví dle § 202 odst. 1 tr. zákona a byl mu uložen trest obecně prospěšných prací. Tedy speciální recidiva a to, že se obžalovaný dopustil trestného jednání ve zkušební době podmíněného odsouzení zvyšuje stupeň společenské nebezpečnosti trestného jednání obžalovaného.

Při úvaze o trestu zvážil soud všechny okolnosti, které jsou rozhodné pro uložení druhu a výše trestu dospěl k závěru, že pro nápravu obžalovaného postačí ještě uložení trestu výchovného a to s ohledem na postoj obžalovaného ke své trestné činnosti i s ohledem na to, že nastoupil do zaměstnání a projevil snahu vést řádný život pracujícího člověka. Soud tedy uložil obžalovanému výchovný trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců, který byl podmíněně odložen na delší zkušební dobu, a to v trvání 4 let.

V adhézním řízení se s nárokem na náhradu škody připojil poškozený, a to s částkou 7.800,- Kč s ohledem na to, že bylo prokázáno, že obžalovaný způsobil poškozenému škodu za mobilní telefon a SIM kartu s kreditem ve výši 200,- Kč tedy celkovou škodu ve výši 900,- Kč byla mu uložena povinnost škodu v této výši poškozenému uhradit. Se zbytkem nároku na náhradu škody pak byl poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

Poučení: Proti tomuto rozsudku lze podat odvolání do **o s m i d n ů** ode dne doručení k Městskému soudu v Praze, prostřednictvím soudu zdejšího. Toto právo náleží kromě státního zástupce též obžalovanému pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká, zúčastněné osobě pro nesprávnost výroku o zabránění věci a poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody pro nesprávnost výroku o náhradě škody, všem těmto osobám též proto, že takový výrok učiněn nebyl. Odvolání musí být zároveň odůvodněno tak, aby bylo patrné, ve kterých výrocih je rozsudek napadán a jaké vady jsou vytýkány rozsudku nebo řízení, které rozsudku předcházelo. Ve prospěch obžalovaného mohou rozsudek odvoláním napadnout též příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel a druh.

Ve prospěch mladistvého obžalovaného může podat odvolání též orgán pověřený péčí o mládež.

Včas podané odvolání **m á** odkladný účinek.

Práva odvolání se nemůže úspěšně domáhat ten, kdo se jej již jednou výslovně vzdal.

V Praze dne 27. dubna 2007

JUDr. [redacted] v.r.
Předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení: [redacted]

**Příloha č. 6 - Usnesení Okresního státního zastupitelství Praha-východ
o podmíněném zastavení trestního stíhání**

Okresní státní zastupitelství Praha-východ
Husova 11, 110 01 Praha 1

ZI [REDACTED]

Praha [REDACTED]

U S N E S E N Í

Státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství pro Prahu-východ rozhodla dnešního dne v trestní věci

A [REDACTED] C h [REDACTED],

roz. [REDACTED], nar. [REDACTED] v Praze, manažerky společnosti [REDACTED]
Trade, s.r.o., Praha 9, trvale bytem Praha 1, [REDACTED], fakticky na adrese [REDACTED]
[REDACTED]

stíhané pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 223 trestního zákona, jehož se měla dopustit tím, že dne 7.4.2006 kolem 06.50 hodin, řídila v katastru obce Měšice, na okrese Praha-východ, po silnici č. III/0085, osobní automobil Toyota Corolla, RZ [REDACTED], nedbala potřebné opatrnosti, nerespektovala dopravní značení a na křižovatce se silnicí č. I/09 nedala přednost zprava po hlavní silnici ve směru od Libeznic přijíždějícímu osobnímu automobilu Ford Eskort, RZ [REDACTED] řízenému [REDACTED], nar. [REDACTED] a v prostoru křižovatky zapříčinila střet obou vozidel, při kterém řidič osobního automobilu Ford Escrot [REDACTED] utrpěl podvrtnutí krční páteře a odlomení styloidního výběžku radia pravého zápěstí bez dislokace s nutností nošení krčního límce a sádrové fixace pravého zápěstí do 11.5.2006 a ambulantního léčení spojeného s pracovní neschopností do 20.5.2006, t a k t o:

Podle § 307 odst. 1 trestního řádu se trestní stíhání [REDACTED] pro shora uvedený skutek p o d m í n ě n ě z a s t a v u j e.

Podle § 307 odst. 2 trestního řádu se stanoví zkušební doba v trvání osmnácti (18) měsíců.

O d ů v o d n ě n í

Policejním komisařem Policie ČR, Služba kriminální policie a vyšetřování Praha-východ, pod ČFS: [REDAKCE] bylo podle § 160 odst. 1 trestního řádu zahájeno dne 12.5.2006 trestní stíhání obviněné [REDAKCE] pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 223 trestního zákona, jehož se měla dopustit jednáním popsáním shora ve výrokové části tohoto usnesení.

Po skončení vyšetřování policejní komisař předložil spis státnímu zástupci s návrhem na podání obžaloby na obviněnou.

Po přezkoumání spisového materiálu dospěla státní zástupkyně k závěru, že je prokázané, že se obviněná jednání, které je jí kladeno za vinu dopustila a že použitá právní kvalifikace je na místě.

Policejní orgán opatřil skutková zjištění v nezbytném rozsahu odpovídajícím požadavku ust. § 2 odst. 5 trestního řádu a tato byla dostatečným podkladem pro rozhodnutí ve věci. Vyslechl obviněnou [REDAKCE] a poškozeného [REDAKCE] a opatřil listinné důkazy a to zejména protokol o nehodě s plánkem a fotodokumentací a lékařské zprávy.

Provedenými důkazy bylo prokázáno, že obviněná jako řidička osobního automobilu Toyota Corolla porušila povinnosti uložené jí jako řidiči v ust. § 4 písm. a,b,c) a § 22 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, když nedbala potřebné opatrnosti, aby předešla škodám na zdraví a majetku jiných osob, nerespektovala dopravní značení a v křižovatce, ke které přijížděla po vedlejší pozemní komunikace značené dopravní značkou „Stůj, dej přednost v jízdě!“, nedala přednost zprava po hlavní silnici přijíždějícímu osobnímu automobilu Ford Eskort a v prostoru křižovatky zapříčinila střet obou vozidel. Lékařskými zprávami je doloženo, že řidič osobního automobilu Ford Eskort [REDAKCE] při havárii utrpěl zranění, které ho omezovalo v obvyklém způsobu života po dobu delší než 7 dnů.

K osobě obviněné bylo zjištěno, že v opisu rejstříku trestů ani ve výpisu z evidenční karty řidiče nemá dosud žádný záznam. Držitelem řidičského oprávnění skupiny B je od roku 1981. V místě trvalého bydliště nebyla projednávána pro přestupek. Zaměstnavatelem je hodnocena kladně.

Podle § 307 odst. 1 trestního řádu může státní zástupce v přípravném řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, se souhlasem obviněného podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže se obviněný k trestnému činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradu uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, a k vzhledem k osobě pachatele, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Proti obviněné je vedeno trestní stíhání pro nedbalostní trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody až na jeden rok.

Obviněná se ke spáchání předmětného skutku doznala a po poučení o významu a podmínkách podmíněného zastavení trestního stíhání dala souhlas s tímto rozhodnutím. Pokud jde o způsobenou škodu, obviněná učinila potřebná opatření k její náhradě, když předmětnou dopravní nehodu prostřednictvím svého zaměstnavatele nahlásila příslušné pojišťovně a poškozeném [REDAKCE] v souladu s uzavřenou dohodou o náhradě škody poskytla nad rámec plnění pojistného částku ve výši 40.000,- Kč.

Státní zástupkyně má zato, že v daném případě jsou splněny všechny zákonné podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání obviněné podle § 307 odst. 1 trestního řádu. Obviněná před spácháním trestného činu vedla řádný život, vše nasvědčuje spíše tomu, že se jedná o mimořádné vybočení z tohoto jinak bezúhonného života a proto lze v daném případě takovéto rozhodnutí ve věci považovat za dostačující.

S ohledem na shora uvedené se pak jeví zkušební doba v trvání osmnácti měsíců jako přiměřená.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost podaná do 3 dnů ode dne doručení cestou zdejšího státního zastupitelství ke Krajskému státnímu zastupitelství v Praze.
Stížnost má odkladný účinek.

Státní zástupkyně OSZ Praha-východ
Mgr. [REDAKCE] v.r.

Za správnost: [REDAKCE]

Příloha č. 7 - Usnesení Okresního soudu Praha-východ o podmíněném zastavení trestního stíhání

U S N E S E N Í

Okresní soud Praha – východ rozhodl samosoudkyní dne 25. listopadu 2005 v trestní věci obviněné [REDAKCE], roz. [REDAKCE], nar. [REDAKCE] v Praze, bez pracovního poměru, trvale bytem Praha 4, [REDAKCE], stíhané pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 223 tr. zák., t a k t o :

Podle § 314c odst.1 písm. a) tr.ř. za použití § 188 odst.1 písm. f) tr.ř. a § 307 odst.1 tr.ř. se

p o d m í n ě n ě z a s t a v u j e t r e s t n í s t í h á n í o b v i n ě n ě

pro skutek spočívající v tom, že dne 24.5.2005 kolem 17.30 hod. v katastru obce Líbeznice na okrese Praha-východ, jako řidička osobního automobilu Škoda Felicia spz AHN 91-29 jedoucí po silnici č. I/09 ve směru od obce Líbeznice, nedbala nezbytné opatření a v km 5 před křižovatkou se silnicí č. II/244 začala předjíždět před sebou pomalu jedoucí osobní automobil Škoda 120L, spz PHC 63-37 řízený [REDAKCE], jehož řidička dávala znamení o změně směru jízdy vlevo, snižovala rychlost a začala odbočovat, a v prostoru křižovatky zapříčinila střet obou vozidel, přičemž při havárii utrpěla řidička osobního automobilu Škoda 120 L [REDAKCE] nar. [REDAKCE] podvrtnutí krční páteře s úrazovým blokem horní krční páteře, s poúrazovým syndromem krčně-hlavovým a krčněpažním, zlomeninu 5. a 6. žebra vlevo v pažní čáře, pohmoždění hrudníku a levého prsu a tržnou ránu ve vlasové části hlavy v týlní krajině s nutností hospitalizace do 27.5.2005, řošení Schnzova fixačního límce po dobu tří týdnů a následného ambulantního léčení spojeného s pracovní neschopností do 14.9.2005, ve kterém je podanou obžalobou spatřováno spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 223 tr.zák.

Podle § 307 odst.2 tr.ř. se stanoví zkušební doba podmíněného zastavení v trvání 2 (dvou) let.

O d ů v o d n ě n í :

Na obviněnou byla podána u Okresního soudu Praha – východ obžaloba pro skutek, ve kterém je spatřováno spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 223 tr.zák.

Soud přezkoumal podanou obžalobu z hledisek uvedených v § 186 tr. ř. a shledal, že v předmětné věci jsou splněny podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání obviněné podle § 307 odst.1 tr.ř. Ze spisu je zřejmé, že obviněná je stíhána pro skutek, ve kterém je spatřováno spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 223 tr.zák, za který hrozí obviněnému trest odnětí svobody až na jeden rok. Obviněná se v přípravném řízení k činu, který je jí kladen za vinu, doznala, z vlastní iniciativy se spojila s poškozenou [REDAKCE], které zaplatila 7.000,-Kč nad rámec plnění pojišťovny za poškození zdraví a poškozenému [REDAKCE] pak částku 3.000,-Kč za škodu způsobenou na vozidle Škoda 120L. Dopravní nehodu nahlásila jako pojistnou událost příslušné pojišťovně, což lze dle ustálené judikatury považovat za jiné potřebné opatření k náhradě škody podle § 307

odst.1 písm.b) tr.ř. K osobě obviněné pak bylo zjištěno, že v současné době nemá v rejstříku trestů jediný relevantní záznam o trestech, ke kterému by bylo možno přihlížet. Dosud nebyla projednávána v místě bydliště pro přestupek. V evidenční kartě řidiče nemá záznam. Obviněná s postupem dle § 307 odst.1 tr.ř. vyjádřila souhlas.

Podle § 314c odst.1 tr.ř. samosoudce obžalobu a návrh na potrestání předběžně neprojednává, přezkoumá ji však z hledisek uvedených v § 181 odst.1 a § 186 tr.ř. Podle výsledků přezkoumání samosoudce učiní některé z rozhodnutí uvedených v § 188 odst.1 písm.a) až f) tr.ř.

Podle § 188 odst.1 písm.f) tr.ř. po předběžném projednání obžaloby soud trestní stíhání podmíněně zastaví podle § 307 tr.ř. nebo rozhodne o schválení narovnání podle § 309 tr.ř.

Podle § 307 odst.1 tr.ř. v řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, může se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže obviněný se k činu doznal a nahradil způsobenou škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Podle § 307 odst.2 tr.ř. se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání stanoví zkušební doba na šest měsíců až dva roky. Zkušební doba počíná právní mocí tohoto rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.

S ohledem na shora uvedené skutečnosti dospěl soud k závěru, že v předmětné věci byly splněny všechny náležitosti pro podmíněné zastavení trestního stíhání obviněného. Proto bylo samosoudcem rozhodnuto tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí. Zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání pak byla s přihlédnutím k následku dopravní nehody, stanovena v maximální výměře uvedené v § 307 odst.2 tr.ř.

P o u č e n í: Proti tomuto rozhodnutí může státní zástupce, poškozený a obviněný podat stížnost a to do tří dnů ode dne oznámení ke Krajskému soudu v Praze prostřednictvím soudu zdejšího.

Jestliže obviněný v průběhu zkušební doby vedl řádný život, rozhodne zdejší soud, že se osvědčil. Jinak rozhodne, a to případně i během zkušební doby, že se v trestním stíhání pokračuje.

V Praze dne 25. listopadu 2005.

Mgr. [redacted]
samosoudkyně

Seznam použitých pramenů a literatury

Publikace

- 1/ Bednář, J.: Postavení poškozeného v trestním řízení zejména s přihlédnutím k novým institutům trestního řádu, Univerzita Karlova, Praha 1998
- 2/ Čisářová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol.: Trestní právo procesní, 5. vydání, ASPI, Praha 2008
- 3/ Čisářová, D., Čížková, J.: Občan v trestním řízení, PANORAMA, Praha 1989
- 4/ Čisářová D., Čížková J.: Poškozený v československém trestním řízení, Universita Karlova, Iuridica Monographia, Praha 1982, č. XXXVII
- 5/ Jelínek, J.: Poškozený v českém trestním řízení, Karolinum, Praha 1998
- 6/ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou a předpisy související, 25. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s., Praha 2007
- 7/ Jelínek, J.: Novelizace trestního práva v letech 1997-1999, Linde Praha, a.s., Praha 2000
- 8/ Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.,: Rozhodnutí ve věcech trestních, 2. aktualizované a přepracované vydání, Leges, Praha 2008
- 9/ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 3. přepracované a aktualizované vydání, Linde Praha, a.s., Praha 2008
- 10/ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní, 5. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s., Praha 2007
- 11/ Kallab, J.: Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské, část obecná i zvláštní, Melantrich, Praha 1935
- 12/ Látal, J.: Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení, Příručky ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 54, Praha 1994
- 13/ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, C.H.BECK, Praha 2007
- 14/ Růžek, A.: Obžalovací zásada v československém trestním řízení, Nakladatelství ČSAV, Praha 1964
- 15/ Růžička, M., Púry, F., Zezulová, J.: Poškozený a adhezní řízení v české republice, 1. vydání, C. H. BECK, Praha 2007
- 16/ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, Komentář, 2. vydání, C.H.BECK, Praha 2007

- 17/ Šámal, P. a kol.: Trestní řád, komentář, díl I., 5.vydání, C.H.BECK, Praha 2005
- 18/ Šámal, P. a kol.: Trestní řád, komentář, díl II., 5.vydání, C.H.BECK, Praha 2005
- 19/ Šámal, P., Půry, F., Rizman, S.: Trestní zákon, 6., doplněné a přepracované vydání 2004, I. díl, C.H.BECK, Praha 2004
- 20/ Šámal, P., Půry, F., Rizman, S.: Trestní zákon, 6., doplněné a přepracované vydání 2004, II. díl, C.H.BECK, Praha 2004
- 21/ Voňková, J., Huňková, M. a kol.: Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, profem, o.p.s., Praha 2004
- 22/ Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, svazek 22, ročník 2001 – II.díl, C. H. BECK, Praha 2002

Odborné články

- 1/ Bárta, B.: Přezkumná povinnost při rozhodování o odvolání poškozeného v adhezním řízení, Sociální zákonost 2/82
- 2/ Bednár, J.: Možnosti dalšího postihu pachatele trestných činů v dopravě ve světle § 163a trestního řádu, Trestní právo 11/98
- 3/ Čisarová, D.: K některým otázkám adhezního řízení, Socialistická zákonost 3/1978, Praha 1978
- 4/ Čeplová, V.: Výše odměn zmocněnce v adhezním řízení v případech mimořádně vysokého počtu poškozených (§44 odst. 2 TrŘ) – nový druh trestu?, Trestněprávní revue 4/2008
- 5/ Grus, Z.: Rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení, Trestněprávní revue 7/2004
- 6/ Gřivna, T.: Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky), Trestněprávní revue 12/2005
- 7/ Chytil, R.: Právo poškozeného nahlížet do spisů, Trestní právo 10/2000
- 8/ Jedlička, S.: Podnikatel v roli poškozeného, Právní rádce 3/1999
- 9/ Jelínek, J.: K postavení poškozeného v prvoinstančním řízení před krajským soudem, Bulletin advokacie IV/1985
- 10/ Jelínek, J.: Aktuální otázky adhezního řízení, AUC – Iuridica 6/1987
- 11/ Jelínek, J.: K rozhodování o náhradě škody v trestním řízení, Socialistická zákonost 6/89
- 12/ Jelínek, J.: Poškozený v trestním řízení po novele trestního řádu, Čs. kriminalistika 2/1991, Praha,
- 13/ Jelínek, J.: Poškozený a náhrada škody po novele trestního řádu 1993, Kriminalistika 1/94
- 14/ Jelínek, J.: Nad jedním rozhodnutím o náhradě škody v trestním řízení, Právní rozhledy 2/1994
- 15/ Jelínek, J.: K postavení poškozeného v trestním řízení – návrhy de lege ferenda, Kriminalistika 1/97
- 16/ Jelínek, J.: Může poškozený podat stížnost proti usnesení o přibrání znalce?, Bulletin advokacie č. 1/1997
- 17/ Jelínek, J.: Možnosti péče o svědky-oběti nejsou ještě vyčerpány, Kriminalistika 3/2000

- 18/ Jelínek, J.: Reforma trestního procesu (několik poznámek k předložené novele trestního řádu), *Trestní právo* 4/2000
- 19/ Jelínek, J.: Poškozený po novele trestního řádu 2001, *Bulletin advokacie* 11-12/2001
- 20/ Jelínek, J.: Poškozený a náhrada škody po novele trestního řádu 2001, *Kriminalistika* 1/2002
- 21/ Jelínek, J.: Postavení poškozeného v trestním řízení – možnosti zdokonalení právní úpravy nejsou vyčerpány, *Kriminalistika* 2/2003
- 22/ Kacařírková, M.: Postavení nezletilého poškozeného v trestním řízení, *Právo a rodina* 7/2001
- 23/ Klouček, Z.: Legitimní postup, či zneužití práva?, *Právní rádce* 6/2000
- 24/ Kolářková, J.: Finanční aspekty postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu, *Trestněprávní revue* 5/2007
- 25/ Kučera, J.: Adhezní řízení a jeho vztah k civilnímu procesu, *Trestněprávní revue* 9/2006
- 26/ Látal, J.: Náležitosti řádného uplatnění nároku na náhradu škody poškozeného v adhezním řízení, *Právní rozhledy* 10/1994
- 27/ Látal, J.: Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody a adhezním řízení po novele trestního řádu účinné od 1. ledna 2002, *Justiční praxe* 4/2002
- 28/ Mandák, V.: Obsahové meze závěrečné řeči poškozeného, *Bulletin advokacie* II/1985
- 29/ Petříček, L.: K postavení poškozeného v trestním řízení, *Bulletin advokacie* 6-7/2002
- 30/ Protivinský, M., Jelínek, J.: Možnosti péče o svědky-oběti nejsou ještě vyčerpány, *Kriminalistika* 3/2000
- 31/ Rizman, S., Šámal, P., Sotolář, A.: K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení, *Trestní právo* 1/97
- 32/ Sovák Z.: Odklony a alternativy v trestním řízení, využití probace a mediace, 1/2001 *Bílý kruh bezpečí*
- 33/ Ščerba F.: K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení, *Bulletin advokacie* 5/2006
- 34/ Tognier, M.: Mimořádně vysoký počet poškozených úpadkovými delikty, *Trestněprávní revue* 12/2002

35/ Válková, H.: Dohoda mezi pachatelem a poškozeným jako nová alternativa soudního trestání, Právo a zákonnost 5/90

36/ Vantuch, P.: Trestní stíhání se souhlasem poškozeného, nebo na jeho návrh?, Právní praxe 3/1994

37/ Vantuch, P.: K možnosti účasti právního zástupce poškozeného a svědka při jejich výslechu v přípravném řízení, Bulletin advokacie č. 6-7/1999

38/ Vantuch, P.: K informování poškozeného a svědků trestného činu o odsouzeném (obviněném), Trestněprávní revue 1/2005

39/ Vantuch, P.: K oprávnění poškozeného nahlížet do spisů ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání, Trestněprávní revue 6/2005

Seznam použitých právních předpisů

zákon č. 119/1873 ř. z.	jímž se uvádí trestní řád
zákon č. 87/1950 Sb.	o trestním řízení soudním (trestní řád)
zákon č. 64/1956 Sb.	o trestním řízení soudním (trestní řád)
zákon č. 141/1961 Sb.	o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 1/1993 Sb.	Ústava České republiky
usnesení č. 2/1993 Sb.	o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
zákon č. 283/1993 Sb.	o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 269/1994 Sb.	o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 140/1961 Sb.	trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 209/1997 Sb.	o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 40/1964 Sb.	občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 99/1963 Sb.	občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 513/1991 Sb.	obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 279/2003 Sb.	o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 85/1996 Sb.	o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 218/2003 Sb.	o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
zákon č. 94/1963 Sb.	o rodině, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 115/2006	o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 328/1991 Sb.	o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 182/2006 Sb.	o úpadku a způsobech jeho řešení (insolventní zákon), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 262/2006 Sb.
náleze č. 77/2001 Sb.

zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
Ústavního soudu ve věci návrhu na zrušení § 44 odst. 2
zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní
řád), ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek NS ČR, Rozhodnutí ve věcech trestních, Orac

Sbírka Orac – rozhodnutí českých soudů ve věcech trestních, Sbírka Orac – trestní,
nakladatelství Orac ve spolupráci se soudci a dalšími odborníky z oblasti trestního práva

Internetové zdroje

www.justice.cz

www.psp.cz